

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ  
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ  
ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ Β ( τελικής ) ΦΑΣΗΣ  
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ  
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2003**

---

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ :**  
Νίκη Παπαγεωργίου – Τορτοπίδη  
**ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ :**  
Ρέα Καλοκάρδου, Ουρανία Κλουτσινιώτη, Δέσποινα Καβάλη,  
Αντώνης Τορτοπίδης, Γιώργος Γραμματικός  
**ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΤΟΥ ΜΕΛΕΤΗΤΗ :**  
ΟΜΙΚΡΟΝ Ε.Π.Ε – Οικονομικές & Αναπτυξιακές Μελέτες  
Ι.Ν.ΛΕΟΥΣΗΣ, Διαφημιστική Εμπορική Α.Ε.

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	<u>Σελ.</u>	
0. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1	
1. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	2	
1.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ Α' ΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	2	
1.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ	11	
1.3 ΣΤΟΧΟΙ – ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	14	
1.4 ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ		24
2. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΦΟΡΕΩΝ	28	
2.1 ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ	28	
2.2 ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	42	
2.3 ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	45	
2.4 ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΤΑ	50	
3. ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	54	
3.1 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	54	
3.2 ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	60	
3.3 ΕΙΔΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ		65
3.4 ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΚΟΙΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΦΟΡΕΩΝ	69	
4. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ	72	
4.1 ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ, ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ	72	
4.2 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	96	
4.3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ MARKETING ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	102	
4.4 ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	110	
4.5 Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	114	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΑΞΟΝΑ, ΜΕΤΡΟ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ		120
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ Α ΚΑΙ Β ΦΑΣΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ		138

## **0. ΕΙΣΑΓΩΓΗ**

Το αντικείμενο της Β' Φάσης της μελέτης αφορά στην διατύπωση προτάσεων σχετικά με την στρατηγική για την προώθηση της βιώσιμης και αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης για την Περιφέρεια Αττικής, τον προσδιορισμό των προτεραιοτήτων και των αξόνων παρέμβασης των δημοσίων φορέων, την πρόταση για τους άξονες και τις μορφές κινητοποίησης των φορέων του ιδιωτικού τομέα και την διαμόρφωση ενός προγράμματος δράσεως, αποτελούμενου από:

- \* μία σειρά ειδικών μελετών, αναγκαίων έργων, θεσμικών ρυθμίσεων,
- \* ενέργειες κατάρτισης και επιμόρφωσης,
- \* επικοινωνιακή πολιτική και στρατηγική μάρκετινγκ.

Η υλοποίηση της Β' Φάσης της μελέτης χρησιμοποιεί ως βάση για την ανάπτυξη των προτάσεων της, το υλικό που παράχθηκε από την ολοκλήρωση της Α' Φάσης. Η Α' Φάση περιείχε μία ακριβή καταγραφή και παρουσίαση της παρούσας κατάστασης του τουρισμού στην Περιφέρεια Αττικής, την επισήμανση βασικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο κλάδος και ανέδειξε ευκαιρίες και δυνατότητες για την αναζωογόνηση της τουριστικής δραστηριότητας στην Αττική.

## 1. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

### 1.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ Α ΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η παρούσα φάση της μελέτης ξεκινά με την παρουσίαση των συμπερασμάτων που εξήγαγε η μελετητική ομάδα κατά την υλοποίηση της Α' Φάσης. Τα συμπεράσματα αυτά προσδιορίζουν ουσιαστικά το αντικείμενο της Β' Φάσης και αποτελούν σημαντικό εργαλείο εκπλήρωσης των στόχων της.

Συμπεράσματα για τον χαρακτήρα του τουρισμού στη Περιφέρεια Αττικής  
Η περιφέρεια Αττικής εμφανίζει μια σταθερή μείωση της τουριστικής ζήτησης της τελευταία 25ετία και η Αθήνα έχει χάσει την τουριστική της ελκυστικότητα. Αυτό οφείλεται κυρίως στην μείωση της συμμετοχής της Αθήνας στα τουριστικά πακέτα μαζικού τουρισμού, με την απευθείας μεταφορά των τουριστών με πτήσεις charter στους τουριστικούς προορισμούς της χώρας (νησιά, ακτές). Οφείλεται επίσης σε μεγάλο βαθμό στην περιβαλλοντική, λειτουργική και τουριστική υποβάθμιση της πόλης της ίδιας.

Η προοπτική φιλοξενίας των Ολυμπιακών Αγώνων, σε συνδυασμό με τα έργα μεταφορικής υποδομής και τις παρεμβάσεις αναβάθμισης που συντελούνται, αναμένεται να επαναφέρει για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα την τουριστική ελκυστικότητα στην Αθήνα – Αττική. Η ανανέωση και συμπλήρωση της τουριστικής προσφοράς θα συντελέσει στην ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος. Ωστόσο είναι απαραίτητη η προσπάθεια οργάνωσης σε συνεχή βάση συμπληρωματικών και ειδικών δραστηριοτήτων για την προσέλκυση ομάδων τουριστών διαφόρων ενδιαφερόντων και την διατήρηση της ζήτησης σε ικανοποιητικά επίπεδα.

Συμπερασματικά η Αθήνα – Αττική έχει σήμερα θετικές προοπτικές και μεγάλο εύρος δυνατοτήτων επανάκαμψης :

(α) με την οργάνωση, προβολή και διάθεση, σε διαδοχικούς χρόνους και σε συνεχή βάση, πολλών διαφοροποιημένων τουριστικών προϊόντων απευθυνόμενων σε διάφορες ομάδες δυνητικής πελατείας ειδικών ενδιαφερόντων

(β) με την οργάνωση περιοχών υποδοχής της δυνητικής αυτής πελατείας και των ειδικών δραστηριοτήτων στις διάφορες χωρικές ενότητες τουρισμού της περιφέρειας, με την διασφάλιση της βιώσιμης χρήσης και υψηλής ποιότητας των τουριστικών πόρων.

Η αξιολόγηση της τουριστικής προσφοράς βασίστηκε σε ένα σύστημα κριτηρίων τα οποία διακρίνονται στους *τουριστικούς πόρους, την τοπική οικονομία, τις τουριστικές εγκαταστάσεις – υποδομές, τα δίκτυα προσπέλασης και την τουριστική κίνηση.*

Από την παραπάνω ανάλυση προέκυψε η διαβάθμιση των τουριστικών ενοτήτων της περιφέρειας κατά βαθμό ανάπτυξης.

(1). Ωριμες περιοχές, που παρουσιάζουν υπερσυγκέντρωση τουριστικών εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων με δυσμενείς παρεπόμενες επιπτώσεις και έχουν ανάγκη ρύθμισης, ελέγχου και οργάνωσης, όπως η περιοχή Κεντρικής Αθήνας και Πειραιά και η παράκτια ζώνη από Φάληρο μέχρι Βουλιαγμένη. Θύλακες ώριμης ανάπτυξης στην Ακτή Σαρωνικού της

παράκτιας περιοχής Ανατολικής Αττικής, Θύλακες ώριμης ανάπτυξης στην Αίγινα και Αγκίστρι της νησιώτικης περιοχής.

(2). Δυναμικές ζώνες, που παρουσιάζουν έντονες τάσεις τουριστικής ανάπτυξης και έχουν ανάγκη έγκαιρης οργάνωσης και ρύθμισης, όπως η Ακτή Σαρωνικού της παράκτιας περιοχής Ανατολικής Αττικής, τα νησιά Αίγινα και Αγκίστρι, η περιοχή ΟΑΚΑ - βορείων προαστίων της Αθήνας, τα νησιά Ύδρα, Σπέτσες και δευτερευόντως ο Πόρος, με βαθμό και ποιότητα ανάπτυξης που μπορεί να χαρακτηριστεί "άριστος".

(3). Αναξιοποίητες περιοχές, που δεν έχουν τουριστική ανάπτυξη, θα μπορούσαν όμως μακροπρόθεσμα να αξιοποιηθούν με βιώσιμο για το περιβάλλον τρόπο, όπως η Ακτή Κορινθιακού της παράκτιας περιοχής Δυτικής Αττικής – Πειραιά και η ηπειρωτική ενδοχώρα της Αττικής.

(4). Περιοχές με δυνατότητες, λόγω θετικών προοπτικών της ευρύτερης περιοχής ή / και τουριστικών πόρων, και έχουν ανάγκη οργάνωσης και συμπλήρωσης της τουριστικής προσφοράς, όπως η Ακτή Ευβοϊκού της Ανατολικής Αττικής, η Ακτή Σαρωνικού της Δυτικής Αττικής στο τμήμα της Κινέττας, τα Μέθανα, τα Κύθηρα, στην νησιώτική περιοχή Αττικής.

Διαπιστώσεις και δυνατότητες για τις επιμέρους ενότητες και ζώνες της περιφέρειας

Η διάκριση επιμέρους ενοτήτων και ζωνών της Περιφέρειας Αττικής ενισχύουν την αξιολόγηση των υφιστάμενων τουριστικών πόρων. Οι διαπιστώσεις που εξάγονται καθώς και οι δυνατότητες που επισημαίνονται τονίζουν τις κατευθύνσεις που πρέπει να ακολουθήσει η αναπτυξιακή διαδικασία του κλάδου του τουρισμού για την Περιφέρεια.

Ο παρακάτω πίνακας, δίνει μία σαφή εικόνα:

<i>Περιοχή – Διαπιστώσεις / Δυνατότητες</i>
<i><u>Αστική παραλιακή περιοχή από Αλιμο-Βάρη</u>: Περιοχή με έντονο ενδιαφέρον για την περαιτέρω ανάπτυξη και αναβάθμιση της θαλάσσιας αναψυχής &amp; του αθλητικού τουρισμού, συνδυασμένων με τον επιχειρηματικό &amp; τον συνεδριακό τουρισμό ποιότητας</i>
<i><u>Επιχειρηματικό Κέντρο Αμαρουσίου</u>: Περιοχή με ενδιαφέρον για την ανάπτυξη &amp; αναβάθμιση του αθλητικού τουρισμού, συνδυασμένου με τον επιχειρηματικό &amp; τον εκθεσιακό τουρισμό ποιότητας</i>
<i><u>Ανατολική παραλιακή περιοχή Σαρωνικού-Λαύριο</u>: Περιοχή με έντονο ενδιαφέρον για την περαιτέρω ανάπτυξη &amp; αναβάθμιση του πολιτιστικού τουρισμού, όπως και των μορφών διερχόμενου τουρισμού, θαλάσσιας αναψυχής, φυσιολατρικού &amp; ειδικών ενδιαφερόντων</i>
<i><u>Παραλιακή περιοχή Ευβοϊκού-Μαραθώνα</u>: Περιοχή με έντονο ενδιαφέρον για την περαιτέρω ανάπτυξη &amp; αναβάθμιση του πολιτιστικού &amp; αθλητικού τουρισμού, όπως και των μορφών διερχόμενου τουρισμού, θαλάσσιας αναψυχής &amp; ειδικών ενδιαφερόντων</i>

<b><u>Περιοχή Μεσογείων &amp; Αερολιμένα Ελ. Βενιζέλου:</u></b> Βρίσκεται υπό καθεστώς κινδύνου, στην ανασυγκρότηση της οποίας θα πρέπει να δοθεί εξέχουσα έμφαση, διότι σήμερα παρουσιάζει σημαντικές, μεγάλης κλίμακας ελλείψεις σε δυναμικότητα αστικής υποδομής
<b><u>Περιοχή Αίγινας &amp; Αγκίστρι:</u></b> Ιδιαίτερα πλούσιο θαλάσσιο & φυσικό περιβάλλον αλλά & έντονων πολιτιστικών χαρακτηριστικών
<b><u>Περιοχή Τροιζηνίας, Πόρος &amp; Μέθανα:</u></b> Πρόκειται για τυπική περίπτωση περιοχής που απευθύνεται κυρίως στον εσωτερικό τουρισμό. Διαθέτει πλούσιο φυσικό περιβάλλον, αλλά & ενδιαφέροντα πολιτιστικά χαρακτηριστικά.
<b><u>Περιοχή Ύδρας &amp; Σπετσών:</u></b> Αποτελούν πόλους έλξης εθνικής σημασίας, υψηλής ποιότητας λόγω της καλής ποιότητας του περιβάλλοντος, την αισθητική του δομημένου περιβάλλοντος & την ενεργό συμμετοχή στον Εθνικό Αγώνα στην Επανάσταση του 1821
<b><u>Περιοχή Κύθηρα &amp; Αντικύθηρα:</u></b> Πρόκειται για τις κατ' εξοχήν νησιωτικές περιοχές, με ιδιαίτερα καλές συνθήκες φυσικού περιβάλλοντος, που οπωσδήποτε δεν απειλούνται από τον μαζικό τουρισμό

Ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών της σημερινής τουριστικής ανάπτυξης

#### Αδυναμίες

Κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, η τουριστική ζήτηση για την Αττική και ειδικότερα την Αθήνα παρουσίασε μία πτώση. Οι παράγοντες που διαμόρφωσαν αυτή τη πτώση είναι:

- η υποβάθμιση του περιβάλλοντος και των συνθηκών ζωής των τουριστών
- η κυκλοφοριακή συμφόρηση και η αύξηση των χρονοαποστάσεων
- η σύμπτωση εξωγενών αρνητικών επιδράσεων (πόλεμος Περσικού Κόλπου, Κοσσυφοπέδιο, σεισμός Πάρνηθας, πλήγμα 11<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ, τις άλλες τρομοκρατικές ενέργειες μετά την 11<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου) που έπληξαν γενικά τον ελληνικό τουρισμό ή ειδικότερα τον τουρισμό της Αττικής
- οι ταξιδιωτικές οδηγίες που σχετίζονταν με θέματα ασφάλειας
- η δημιουργία αεροδρομίων στα νησιά, που βεβαίως οδήγησε αντιστοίχως σε ανάπτυξη του τουρισμού σε αυτά
- το cabotage στη λειτουργία των κρουαζιερόπλοιων
- η έλλειψη megaevents (events)
- η επιβολή μέτρων κορεσμού που οδήγησαν στην υποβάθμιση της προσφοράς
- η μείωση των δρομολογίων της Ολυμπιακής Αεροπορίας και η υποβάθμισή της

Σήμερα, η Αθήνα και η Αττική δεν αποτελούν ανταγωνιστικό παράγοντα της τουριστικής κίνησης και για άλλους επιπρόσθετους λόγους. Παράγοντες που αναφέρονται σε από-επενδύσεις, διακοπή λειτουργίας ξενοδοχειακών μονάδων, ελάχιστη εξέλιξη των υπαρχουσών ξενοδοχειακών συγκροτημάτων, έλλειψη καινοτομικών και θεαματικών τουριστικών υποδομών, ελλιπή

υποδομή για συνεδριακό τουρισμό και ανάπτυξη άλλων περιοχών της χώρας εκτός της περιφέρειας της Αττικής.

### Πλεονεκτήματα

Με αφορμή την διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 στην Αθήνα και τις προοπτικές εξέλιξης που προκύπτουν από αυτήν, η περιφέρεια Αττικής και η πόλη των Αθηνών έχει εισαχθεί σε μία νέα αναπτυξιακή διαδικασία στον τομέα του τουρισμού.

Νέα οργάνωση στις ξενοδοχειακές μονάδες βασισμένη στην εισαγωγή νέας τεχνολογίας, εκσυγχρονισμός ή σχέδια εκσυγχρονισμού των ξενοδοχειακών υποδομών, η κατασκευή του νέου αεροδρομίου και του μετρό, η ανάπτυξη της κινητής τηλεφωνίας. Η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων σε συνδυασμό με την ιστορική αξία του ονόματος της πόλης των Αθηνών καθώς η μείωση του νέφους, και η βελτίωση και δημιουργία καινούριων μαρίνων δημιουργούν νέες, φιλόδοξες προσδοκίες για την εξέλιξη του τουριστικού προϊόντος στην Αττική.

### Στόχος

Βασικός στόχος των τουριστικών επιχειρήσεων και του κράτους είναι η πραγματοποίηση μικρών βελτιώσεων στον όγκο δραστηριότητας καθώς και η ανάληψη προγραμμάτων που θα αποφέρουν μία αισθητή ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας στην περιφέρεια της Αττικής. Προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλλει και η διατύπωση των βασικών αρχών και ρόλων των δύο βασικών παραγόντων, κράτους (υποδομές, συντονισμών μέτρων και δράσεων, συντονισμός της αγοράς και προβολή του τουρισμού, εκπαίδευση κα.) και τουριστικών επιχειρήσεων (εκσυγχρονισμός και ανταγωνιστικότητα, ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου, διαμόρφωση τουριστικού προϊόντος, κατάρτιση στελεχών κα.).

Η προσδοκία για τον τουρισμό στην περιφέρεια της Αττικής είναι η ανάληψη πρωτεύοντος ρόλου στην Ελλάδα, όπως ήταν διαμορφωμένος 20 χρόνια πριν και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας απέναντι σε άλλα, μείζονος σημασίας τουριστικά κέντρα της Ευρώπης.

### Προκλήσεις

Οι προκλήσεις που η τουριστική δραστηριότητα έχει στην περιφέρεια Αττικής εντοπίζονται σε 4 βασικά σημεία:

- Η έγκαιρη υλοποίηση των έργων βελτίωσης των υποδομών, τόσο των γενικών, όσο και των συνδεδεμένων με τους Ολυμπιακούς Αγώνες.
- Ο έγκαιρος προγραμματισμός της μετα-ολυμπιακής χρήσης των ειδικευμένων υποδομών που συνδέονται με τους αγώνες με στόχο να ικανοποιηθεί ειδική λανθάνουσα τουριστική ζήτηση.
- Η ταχεία υλοποίηση των προγραμμάτων συνεδριακών κέντρων και θεματικού πάρκου.
- Η ταχεία προώθηση στοχευμένου προγράμματος προβολής, που δύναται να έχει σημαντικά αποτελέσματα όχι άμεσα, αλλά στη μεσοπρόθεσμη περίοδο. Το πρόγραμμα θα έχει δύο κύριους στόχους. (α) τη δημιουργία νέας ζήτησης από μακρινές χώρες που έχουν αεροπορική σύνδεση με Αθήνα (β) την προβολή των μαζικών βελτιώσεων στις υποδομές της Αθήνας και των νέων προϊόντων που προσφέρει ως τουριστικός προορισμός.

Βεβαίως, υπάρχει μία σειρά από επιπρόσθετες δράσεις που μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου, όπως για παράδειγμα, η βελτίωση της εικόνας της αστικής περιοχής και επίλυση του προβλήματος της

καθαριότητας, η βελτίωση των συνθηκών επίσκεψης των βασικών μνημείων με αύξηση του εισιτηρίου και δυνατότητα προμήθειας του και σε άλλους χώρους (π.χ. σταθμός metro Ακρόπολης), η αναβάθμιση και αναδιάρθρωση του τρόπου έκθεσης των εκθεμάτων στα μουσεία. Επίσης, δημιουργία καλής αεροπορικής σύνδεσης με άλλες πρωτεύουσες-προορισμούς, προκειμένου να εξυπηρετηθούν τουρίστες που θέλουν να συνδυάσουν τριήμερα σε διαφορετικές χώρες-προορισμούς καθώς και καλύτερη οργάνωση και αξιοποίηση των τουριστικών γραφείων κα.

Διερεύνηση των ευκαιριών και των δυνατοτήτων αξιοποίησης αναβάθμισης και προβολής του τουριστικού δυναμικού

#### Αττική και Εξωτερικό Περιβάλλον

Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης θα επηρεάσει και τον τομέα του τουρισμού και οι τουριστικές επιχειρήσεις της Αττικής πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στα διαρκώς μεταβαλλόμενα δεδομένα. Αυτό ισχύει ακόμα και για τις τουριστικές επιχειρήσεις που εστιάζουν στην εθνική ή / και στην τοπική αγορά, αφού η αναζήτηση νέας τεχνολογίας, η αφομοίωση νέας τεχνογνωσίας, συνεργασίες και παροχή νέων υπηρεσιών και προϊόντων αποτελούν σημαντικά στοιχεία που μία επιχείρηση πρέπει να διαθέτει προκειμένου να είναι βιώσιμη και ανταγωνιστική.

Είναι απαραίτητο για τις τουριστικές επιχειρήσεις της Αττικής να εκσυγχρονιστούν σε όλα τα επίπεδα ώστε να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν κατά το βέλτιστο τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται για την τουριστική δραστηριότητα στην περιφέρεια. Η βελτίωση των πολιτιστικών, ιστορικών και αρχαιολογικών πόρων, η προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος, οι νέες υποδομές (λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων 2004), οι νέες μορφές τουρισμού και η δημιουργία ενός σταθερού περιβάλλοντος (οικονομία, Ευρωπαϊκή Ένωση, Επιχειρησιακά Προγράμματα Στήριξης κα.) αποτελούν κρίσιμα εργαλεία για την εξέλιξη των τουριστικών επιχειρήσεων και κατ' επέκταση, την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια Αττικής.

#### Μικρές και Μεσαίες Τουριστικές Επιχειρήσεις (ΜΜΕ)

Οι τουριστικές επιχειρήσεις μικρού και μεσαίου μεγέθους αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι του τουριστικού τομέα και στην Ελλάδα, ο αριθμός τους ξεπερνά τις 20.000. Επίσης, συμβάλλουν στην ενίσχυση άλλων τομέων της επιχειρηματικής δραστηριότητας ενώ αξιοποιούν τις σύγχρονες τεχνολογίες και την ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ τους.

Οι ΜΜΕ βρίσκονται μπροστά σε σημαντικές εξελίξεις όπως η δημογραφική διάρθρωση του πληθυσμού στην Ελλάδα και την Ευρώπη, την ανάπτυξη του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος ως κίνητρο για επισκέπτες εκτός ευρωπαϊκής ένωσης, την τεχνολογική εξέλιξη των συστημάτων πληροφόρησης και επικοινωνιών κα. Ταυτόχρονα, οι ΜΜΕ θα κληθούν να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που πηγάζουν από την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών, και την εύρεση και εκπαίδευση νέου εργατικού δυναμικού.

#### Δυνατότητες Συνεργασιών

Η ανάπτυξη δικτύων συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων τουριστικού χαρακτήρα αποτελεί σημαντική δραστηριότητα αφού αποφέρει πολλά οφέλη τόσο για τις τουριστικές επιχειρήσεις όσο και τους επισκέπτες. Κάθε «αλυσίδα» αποτελείται από διάφορους κρίκους (πρακτορεία, μεταφορές, ξενοδοχεία, εστιατόρια, κα.) και κάθε ένας επηρεάζει τον άλλον. Αυτό συνεπάγεται την παροχή ενός ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος, το



οποίο χαρακτηρίζεται από μία πολυμορφία. Αυτό το φαινόμενο δίνει την δυνατότητα στις τουριστικές επιχειρήσεις να προσαρμόζονται καλύτερα σε περιόδους κρίσης και συμβάλει στην απόλαυση των επισκεπτών. Τα δίκτυα συνεργασιών μεταξύ των ΜΜΕ κυρίως, αναμένεται να εξελιχθούν περαιτέρω, με στόχο την αντιμετώπιση των νέων συνθηκών.

#### Δυνατότητες Καινοτόμων Ενεργειών

Η συνολική ανάπτυξη του τουρισμού και η επιμέρους επιρροή που ασκεί σε διάφορους κλάδους της οικονομικής ζωής θα οδηγήσει στο άνοιγμα νέων αγορών για τις καινοτόμες επιχειρήσεις, ιδίως τις ΜΜΕ. Μέσα στα πλαίσια σχεδίασης και εφαρμογής ενός ενιαίου ευρωπαϊκού σχεδίου για την ανάπτυξη του τουρισμού, θα αναπτυχθούν δράσεις που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη των τεχνολογιών (πληροφορία και επικοινωνία), την προστασία των φυσικών πόρων, την προσέγγιση των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την οργάνωση νέων επιχειρηματικών προσπάθειών και την διεύρυνση του εργατικού δυναμικού.

#### Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού

Οι προτάσεις για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών αποσκοπούν στην αντιμετώπιση διαρθρωτικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο τουρισμός στην Αττική αλλά και στο σύνολο της χώρας. Τα διαρθρωτικά αυτά προβλήματα αναφέρονται κυρίως στην εποχικότητα της τουριστικής ζήτησης (καλοκαιρινή περίοδος για παραθαλάσσιες διακοπές) και στην υπερσυγκέντρωση της προσφοράς στις καθιερωμένες περιοχές της χώρας.

Η βελτίωση των υποδομών μέσω της υλοποίησης αναπτυξιακών προγραμμάτων, η βαθμιαία απεξαρτοποίηση από τον μαζικό τουρισμό, η άμβλυνση της εποχικότητας και η εξειδίκευση του τουριστικού μάρκετινγκ αποτελούν βασικά βήματα προς την καθιέρωση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Ο ιαματικός, ο χιονοδρομικός και ο θαλάσσιος τουρισμός συντελούν μία πρόταση για εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Επίσης, ο αγροτουρισμός και ο οικοτουρισμός έχουν ήδη αρχίσει να αναπτύσσονται στην ευρύτερη περιφέρεια της χώρας ενώ για την Αττική ειδικότερα, ο τουρισμός πόλεως και ο συνεδριακός τουρισμός είναι σε θέση να αναπτυχθούν με βάση τις νέες, βελτιωμένες υποδομές.

#### Ειδικές Μορφές Τουρισμού

Παράλληλα με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αναπτύσσεται και η πρόταση των ειδικών μορφών τουρισμού δηλαδή τουρισμού ειδικού ενδιαφέροντος. Στόχος είναι η συνεισφορά στην αντιμετώπιση της εποχικότητας, τον εμπλουτισμό της προσφοράς και την διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, την ραγδαία αύξηση του πληθυσμού της τρίτης ηλικίας στην Ευρώπη που δημιουργεί νέες ευκαιρίες και την αξιοποίηση φυσικών πόρων.

Ειδικές μορφές τουρισμού με προοπτικές σε μικρούς όμως αριθμούς επιτυχίας είναι, οι αναρριχητικές και ορειβατικές διαδρομές, η χειμερινή διαβίωση, ο αιωροπτερισμός, η ποδηλασία βουνού, η ψυχαγωγική ιππασία, η ιστιοπλοΐα σε λίμνες, το αλπικό καθοδικό σκι κτλ. Ειδικότερα για την Αττική, το γκόλφ αποτελεί μία ειδική μορφή τουρισμού με ιδιαίτερη προοπτική επιτυχίας.

Οι Νέες Δυνατότητες από τις Μεγάλες Διοργανώσεις και από το Συνεδριακό Τουρισμό

Παρά το γεγονός ότι η διοργάνωση μεγάλων γεγονότων όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες και Παγκόσμιες Εκθέσεις επιφέρουν οικονομικά και πολιτικά οφέλη σε διεθνές επίπεδο, προκαλούν και μερικές αρνητικές συνέπειες σε παράγοντες όπως το φυσικό περιβάλλον. Αυτό είναι ακόμα πιο έντονο όταν οι τεχνικές υποδομές δεν είναι κατάλληλες να υποδεχτούν τέτοια γεγονότα.

Η διοργάνωση μεγάλων γεγονότων δίνει την ευκαιρία για την ανάπλαση διαφόρων χώρων και την ανάδειξη περιοχών με ιστορική, αρχαιολογική και πολιτιστική σημασία (π.χ. ιστορικό κέντρο πόλεως). Αυτό, προσδίδει μεγαλύτερη ελκυστικότητα ενώ προσθέτει σε θέματα λειτουργικότητας και πολυμορφίας.

#### Συνεδριακός Τουρισμός

Σήμερα, η Ελλάδα κατέχει ένα μερίδιο περίπου 16% στην Ευρώπη, που την τοποθετεί στην 19<sup>η</sup> θέση. Όμως, η ευκαιρία ανάπτυξης συνεδριακού τουρισμού αποτελεί σοβαρή πρόκληση για τον Ελληνικό τουρισμό και ειδικότερα για την Περιφέρεια Αττικής, για δύο βασικούς λόγους. Πρώτον, την αναζήτηση νέων προορισμών συνεδριακού τουρισμού εκτός των καθιερωμένων (π.χ. Λονδίνο, Παρίσι, Βρυξέλλες). Δεύτερον, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της Αττικής λόγω των νέων υποδομών, που δημιουργούν μεγαλύτερη προσπελασιμότητα, καλύτερη ποιότητα και ποικιλία καθώς και ασφάλεια. Το δύο αυτά στοιχεία συνιστούν στο ότι η Αττική μπορεί να αποτελέσει ένα προορισμό που να συνδυάζει στοιχεία ποιότητας και ανταγωνιστικών τιμών.

#### Συνεδριακό Κέντρο Αθηνών

Ο στόχος της δημιουργίας του Συνεδριακού Κέντρου Αθηνών είναι η αντιμετώπιση της ελλειπούς υποδομής για την διεξαγωγή συνεδρίων. Σήμερα, το μεγαλύτερο ποσοστό των αναγκών καλύπτονται από ξενοδοχεία, που ως επί το πλείστον διαθέτουν αίθουσες μικρής χωρητικότητας (500 άτομα).

Το Συνεδριακό Κέντρο Αθηνών θα δημιουργηθεί στο πρώην ανατολικό σταθμό του Ελληνικού (έκταση 170.000 τ.μ.) και θα συνδυαστεί με την κατασκευή ενός μητροπολιτικού πάρκου. Το συνεδριακό αυτό κέντρο θα μπορεί να φιλοξενεί ένα πολύ σημαντικό αριθμό ανθρώπων, θα συνδυάζει την πραγματοποίηση εκθέσεων ενώ θα τονώσει την κίνηση των ξενοδοχειακών μονάδων, των οποίων η πληρότητα έχει μειωθεί στο 53% (έτος 2001) όταν σε επίπεδο χώρας η μέση πληρότητα υπερβαίνει το 63%. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία του Συνεδριακού Κέντρου Αθηνών αποτελεί η έγκαιρη και αποτελεσματική δραστηριοποίηση των ελληνικών εταιρειών διοργάνωσης συνεδρίων (Convention Bureaux).

#### Χαρακτηριστικά και Επιπτώσεις

Τα γενικά χαρακτηριστικά των μεγάλων διοργανώσεων, είτε πρόκειται για συνέδρια είτε για εκθέσεις, είναι τα εξής:

- Έχουν μικρή διάρκεια και μακρόχρονες επιπτώσεις πολιτικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές και τουριστικές, θετικές και αρνητικές
- Προϋποθέτουν την δημιουργία ειδικής υποδομής, δαπανηρής σε χρόνο και χρήμα, που στην συνέχεια απαιτεί οργανωμένη προσπάθεια προγραμματισμού και εξειδικευμένου marketing για την κερδοφόρο εκμετάλλευση της.
- Ενισχύουν το γόητρο της διοργανώτριας πόλης και δημιουργούν στη διεθνή κοινή γνώμη μια θετική εικόνα που διαρκεί.

Ειδικότερα, τα τουριστικά χαρακτηριστικά των διεθνών διοργανώσεων είναι:

- Ότι ετεροχρονίζονται από τις καθιερωμένες και συνήθως εποχικές τουριστικές δραστηριότητες
- Ότι λειτουργούν ως σύνθετοι πόλοι έλξης τουρισμού, αποτελούμενοι από τον πυρήνα στον οποίο πραγματοποιείται το γεγονός και από τις δορυφόρους περιοχές οργάνωσης παράλληλων εκδηλώσεων
- Ότι επηρεάζουν τις τυποποιημένες τουριστικές ροές σε όλα τα επίπεδα χώρου

Οι επιπτώσεις του συνεδριακού τουρισμού όπως και άλλων ανάλογων μορφών τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων είναι:

- Ότι όπως προαναφέρθηκε ισοκατανέμονται στο χώρο λόγω μεγάλης διασποράς των παραλλήλων εκδηλώσεων που συνήθως συνοδεύουν την κύρια διοργάνωση, με αποτέλεσμα την περιφερειακή αποκέντρωση και τοπικά, την εκτόνωση των πιέσεων στα καθιερωμένα κέντρα.
- Ότι επαναλαμβάνονται περιοδικά με στόχο την μέγιστη απόδοση των συνεδριακών εγκαταστάσεων.

Είναι γνωστό ότι ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από εποχικότητα και γεωγραφική συγκέντρωση. Αντίθετα, ο τουρισμός των μεγάλων διεθνών διοργανώσεων, συνεδριακών ή εμπορικών, χαρακτηρίζεται από περιοδικότητα και διασπορά, συμβάλλοντας έτσι στην αντιμετώπιση των παγίων διαρθρωτικών προβλημάτων του ελληνικού τουρισμού.

#### Κοινωνικός Τουρισμός

Τις δύο τελευταίες δεκαετίες, τα Προγράμματα Κοινωνικού Τουρισμού αποτελούν σημαντική ενίσχυση για του νέους, του συνταξιούχους, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τους αγρότες. Από το 1982, 300.000 άτομα έχουν επωφεληθεί των προγραμμάτων αυτών, τα οποία συμβάλουν στην άμβλυνση της εποχικότητας ενώ έχουν μία ιδιαίτερη κοινωνική και πολιτιστική σημασία. Παρά το γεγονός ότι τα προγράμματα κοινωνικού τουρισμού έχουν περιοριστεί, μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό πεδίο αναβάθμισης του τουρισμού μέσω της βελτίωσης των υποδομών και την διάθεση πόρων προς αυτή τη κατεύθυνση.

#### Συνεργασία δημοσίου – ιδιωτικού τομέα

Η συνεργασία δημοσίου και ιδιωτικού τομέα αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την καλύτερη αξιοποίηση ενός συγκριτικού πλεονεκτήματος της Ελλάδος, τον τουρισμό. Η ενίσχυση των ιδιωτικών επιχειρηματικών προσπαθειών στον χώρο του τουρισμού και η επέκταση των προσπαθειών του δημοσίου πρέπει να στηριχθεί στην αρχή της συνδυαστικής δράσης και την δημιουργία των κατάλληλων υποδομών.

Είναι απολύτως λογικό ότι η παράλληλη δράση είναι απαραίτητη. Το δημόσιο πρέπει να ενισχύει την ιδιωτική επιχειρηματική δράση με την δημιουργία των κατάλληλων υποδομών και την διοικητική διευκόλυνσή τους. Ταυτόχρονα, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις πρέπει να συμβάλλουν στην ανάπτυξη και την προώθηση μορφών τουρισμού που να συμβάλλουν στην απορρόφηση οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών ωφελειών.

Οι συνθήκες του παγκοσμίου οικονομικού περιβάλλοντος επηρεάζουν και τον τουρισμό, πολύ περισσότερο τον τουρισμό στην Ελλάδα που αποτελεί σημαντική πλουτοπαραγωγική πηγή για την Ελληνική οικονομία. Το κράτος

μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει βασικό ρόλο ενώ η ιδιωτική επιχειρηματική δραστηριότητα πρέπει να αξιοποιήσει τις νέες συνθήκες που αναμένεται να δημιουργηθούν.

#### Κύρια Πεδία Συνεργασίας Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα σήμερα

Το marketing και η διαφήμιση είναι τα κύρια πεδία τουρισμού στα οποία έχει αναπτυχθεί συνεργασία μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Εκτός από τη συμβολή τους στην ανακούφιση από τους περιορισμούς του προϋπολογισμού, οι κυβερνήσεις αναγνωρίζουν επίσης ότι ένας οργανισμός marketing υπό την ηγεσία του δημοσίου είναι συχνά λιγότερο αποτελεσματικός από ένα ο οποίος διοικείται από τον ίδιο τον κλάδο ή σε συνεργασία μαζί του. Για αυτό τον λόγο αναθέτουν ολοένα και συχνότερα στον ιδιωτικό τομέα ένα αυξανόμενο μερίδιο των εργασιών marketing και διαφήμισης που ως τώρα αναλάμβανε συνήθως η κυβέρνηση παρέχοντας συγχρηματοδότηση για την υλοποίηση των προγραμμάτων προβολής.

Παρότι το marketing και η διαφήμιση είναι το συνηθέστερο πεδίο συνεργασίας μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, δεν αποτελεί το μόνο αντικείμενο ενδιαφέροντος. Η σημασία της συνεργασίας στην επίλυση σημαντικών προβληματικών θεμάτων όπως είναι η ασφάλεια και η προστασία, η υγεία και η διαφύλαξη του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο. Οι κυβερνήσεις στρέφονται στον ιδιωτικό τομέα για τη διαχείριση κρατικών υποθέσεων, όπως είναι τα αεροδρόμια και τα κτίρια εθνικής κληρονομιάς ή οι δημόσιες υπηρεσίες. Το φαινόμενο αυτό είναι λογικό, αφού ο ιδιωτικός τομέας έχει περισσότερο ανεπτυγμένη γνώση της αγοράς και πείρα στις επιχειρηματικές πρακτικές.

Περίληπτικά μπορούμε να πούμε ότι η συνεργασία δημοσίου και ιδιωτικού τομέα τείνει να εστιάζει σε τέσσερα κύρια πεδία:

- *Ενίσχυση της ελκυστικότητας ενός προορισμού*
- *Ενίσχυση της αποδοτικότητας του marketing*
- *Ενίσχυση της παραγωγικότητας*
- *Ενίσχυση της γενικής διεύθυνσης του τουριστικού συστήματος*

Σύμφωνα με μελέτες οι πλέον αποτελεσματικοί τομείς συνεργασίας μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα είναι:

- Βελτίωση υποδομών
- Βελτίωση εικόνας προορισμού
- Συντήρηση πολιτισμικών πόρων εθνικής κληρονομιάς
- Βελτίωση εκπαίδευσης και επιμόρφωσης
- Ενίσχυση ασφάλειας και προστασίας
- Προστασία του περιβάλλοντος
- Βελτίωση κάλυψης και εμβέλειας της αγοράς
- Υπερπήδηση εμπορικών και επενδυτικών εμποδίων
- Ηλεκτρονικό marketing και διανομή (συμπεριλαμβάνεται το διαδίκτυο)
- Προστασία καταναλωτών
- Αντιμετώπιση ανταγωνισμού
- Διευκόλυνση επενδύσεων και χρηματοδοτήσεων
- Αξιοποίηση δημοσίων επενδύσεων και χρηματοδοτήσεων
- Ορισμός ποιοτικών προτύπων
- Βελτίωση υποδομής μεταφορών και βασικών υπηρεσιών
- Βελτίωση δημόσιας υγείας και υγιεινής

**Πιθανές μελλοντικές εξελίξεις στη συνεργασία δημοσίου και ιδιωτικού τομέα**

Όλοι οι τομείς ανάπτυξης και ενίσχυσης προϊόντων, ανάπτυξης υποδομών και ανθρωπίνων πόρων και marketing και διαφήμισης χωρίς καμιά εξαίρεση, αναμένεται ότι θα αποτελέσουν αντικείμενο αποτελεσματικής συνεργασίας του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα στο μέλλον.

Τα αποτελεσματικότερα εργαλεία για την συνεργασία δημοσίου και ιδιωτικού τομέα στο μέλλον είναι:

- Ανάπτυξη τουριστικών προγραμμάτων εκπαίδευσης / επιμόρφωσης
- Δημιουργία αυξανόμενης προβολής / πληροφόρησης σχετικά με τις τουριστικές πρωτοβουλίες
- Υποστήριξη συμμετοχής κλάδου σε εμπορικές εκθέσεις
- Συμμετοχή σε συνεργατικά προγράμματα marketing
- Παροχή αρχικής / εναρκτήριας οικονομικής υποστήριξης
- Διευκόλυνση διαδικασίας τοπικών εγκρίσεων
- Παροχή αντιπαροχών ή μεταβίβασης δικαιωμάτων ανάπτυξης για την συντήρηση των περιβαλλοντικών αξιών
- Παροχή φορολογικών πιστώσεων για ιστορικές συντηρήσεις
- Παροχή τεχνικής υποστήριξης για πρωτοποριακά προγράμματα ανάπτυξης προϊόντων
- Παροχή ανθρωπίνου δυναμικού ή άλλων μη οικονομικών πόρων

## 1.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ

Η πρόταση εναλλακτικών σεναρίων στηρίζεται στην εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας συγκεκριμένων περιοχών της Περιφέρειας Αττικής. Η επιλογή των περιοχών εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας στην περιφέρεια Αττικής έγινε σε συνεργασία της ομάδας Μελέτης με την Επιτροπή Επίβλεψης της μελέτης, στον Ε.Ο.Τ. (7/3/2002)

Οι περιοχές που επελέγησαν είναι:

1. Ακτή Σαρωνικού Ανατολικής Αττικής (Βάρκιζα – Σούνιο)
2. Νησιά Αττικής: Αίγινα – Αγκίστρι
3. Νησιά Αττικής: Πόρος – Ύδρα – Σπέτσες (μόνο τα νησιά, χωρίς την Τροιζηνία)

Οι παραπάνω περιοχές θεωρούνται αντιπροσωπευτικές ως προς τέσσερις παράγοντες : τον βαθμό τουριστικής ανάπτυξης, την χωρική διάσταση, τους τουριστικούς πόρους, τις διαφαινόμενες τάσεις ανάπτυξης (στα πλαίσια και των Ολυμπιακών Αγώνων).

Εκτίμηση της «Φέρουσας Ικανότητας»

### Ακτή Σαρωνικού Ανατολικής Αττικής (Βάρκιζα – Σούνιο)

Η συγκεκριμένη περιοχή έχει αρκετά ελκυστικά «τουριστικά» στοιχεία όπως η ύπαρξη του Σουνίου και του Λαυρίου, οι υψηλής ποιότητας ακτές, ο παραλιακός δρόμος και η μικρή χρονοαπόσταση από το κέντρο της Αθήνας. Περιοχές όπως το Σούνιο και το Λαύριο, η Ανάβυσσος και το Λαγονήσι αποτελούν πόλους έλξης για αλλοδαπούς και ημεδαπούς τουρίστες για διακοπές σύντομης διάρκειας.

Για την συγκεκριμένη περιοχή, εκτιμάται ότι το σενάριο ελεγχόμενης τουριστικής ανάπτυξης παρουσιάζει τα περισσότερα πλεονεκτήματα. Ο λόγος έγκειται στο ότι ήδη υπάρχουν δυναμικές προοπτικές ανάπτυξης και σημεία κορεσμού, οπότε μία ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη θα προσφέρει σωστή αναβάθμιση με επιθυμητά πρότυπα και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος ώστε να προσελκυσθούν νέες κατηγορίες τουριστών.

Η εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας της συγκεκριμένης περιοχής στηρίζεται σε κριτήρια τριών διαστάσεων : περιβαλλοντική, κοινωνική και ψυχολογική, και οικονομική διάσταση.

Προς αυτή τη κατεύθυνση, υπολογίζονται συγκεκριμένοι οικονομικοί δείκτες, οι οποίοι εξετάζουν τις σχέσεις μεταξύ βασικών παραγόντων που επηρεάζουν την τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή μελέτης, όπως ο πληθυσμός της περιοχής, ο αριθμός των τουριστών (αλλοδαποί και ημεδαποί), δίκτυα υποδομής, πληρότητα εκτάσεων και καταλυμάτων κα.

Ειδικότερα, εκτιμούνται οι παρακάτω δείκτες :

T1 τουριστικής λειτουργίας	(κλίνες / πληθυσμός x 100
T2 τουριστικής πυκνότητας	(κλίνες x 100) / πληθυσμός x έκταση)
T3 τουριστικής έντασης	(αφίξεις / πληθυσμός) x 100
T4 τουριστικής διείσδυσης (α)	(διανυκτερεύσεις αλλοδαπών x 100) / (πληθυσμός x 360)
T4 τουριστικής διείσδυσης (β)	(διανυκτερεύσεις ημεδαπών x 100) /

T5 τουριστικής πυκνότητας	/ (πληθυσμός x 360) (σύνολο διανυκτερεύσεων x 100) / / (έκταση x 360)
T6 τουριστικής πυκνότητας	(σύνολο διανυκτερεύσεων x 1000) / / (πληθυσμός x 360)

Ειδικότερα, έχουμε τους εξής δείκτες:

ΔΗΜΟΣ / ΠΕΡΙΟΧΗ	T1	T2	T3	T4(α)	T4(β)	T5	T6
Σύνολο Περιοχής	9,97	0,08	253,9	2,05	1,33	734,99	33,89

Ο υπολογισμός των παραπάνω δεικτών δίνει ένα κανονικό για το είδος και τα θέση της περιοχής επίπεδο, εκφράζοντας την δυναμική ανάπτυξη της περιοχής της Ανατολικής Αττικής. Μέσα στα πλαίσια της πολιτικής για ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη, το ποσοστό τουριστικής λειτουργίας που προτείνεται είναι 15-17 και η μέγιστη χωρητικότητα εκτιμάται σε 5000 ξενοδοχειακές κλίνες συνολικά.

#### Νησιά Αττικής: Αίγινα – Αγκίστρι

Η συγκεκριμένη περιοχή παρουσιάζει αρκετά ελκυστικά στοιχεία, που εντοπίζονται κυρίως στην γραφικότητα των νησιών, του φυσικού περιβάλλοντος και του παραδοσιακού χαρακτήρα του νησιού της Αίγινας, καθώς και στην πολιτιστική παράδοση με την παρουσία Εκκλησιαστικών μονών, βυζαντινών και αρχαιολογικών μνημείων. Επίσης, βρίσκεται σε μικρή απόσταση από τον Πειραιά και την Αθήνα, και απευθύνεται σε διαφορετικούς τύπους επισκεπτών. Συμπερασματικά, η περιοχή αποτελεί πολύ καλή πρόταση για διακοπές μικρής διάρκειας διακοπών, συνδυασμένων με άλλες περιοχές (τύπου κρουαζιέρας λόγω της καλής θαλάσσιας σύνδεσης).

Για αυτή τη περιοχή, εκτιμάται ότι ένα συνδυαστικό σενάριο ελεγχόμενων τάσεων ανάπτυξης και οικολογικής ευαισθησίας προκαλεί σημαντικές, θετικές επιπτώσεις, ελαχιστοποιώντας τα μειονεκτήματα κάθε σεναρίου. Με την πρακτική εφαρμογή ενός τέτοιου σεναρίου, μπορεί να επιτευχθεί η ανάπτυξη της τουριστικής προσφοράς σύμφωνα με επιθυμητά πρότυπα, αναβάθμιση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, βελτίωση των τουριστικών υποδομών και ταυτόχρονα, διαφύλαξη του παραδοσιακού χαρακτήρα και των φυσικών – περιβαλλοντικών πόρων.

Συγκεκριμένα, έχουμε τους εξής δείκτες:

ΔΗΜΟΣ / ΠΕΡΙΟΧΗ	T1	T2	T3	T4(α)	T4(β)	T5	T6
Σύνολο Περιοχής	33,99	0,35	848,14	6,85	4,47	1615,42	113,21

Η εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας βασίζεται στην μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και για την περιοχή Ακτή Σαρωνικού Ανατολικής Αττικής. Ο δείκτης τουριστικής λειτουργίας είναι επικίνδυνα υψηλός ενώ ιδιαίτερα υψηλοί είναι και οι υπόλοιποι δείκτες. Συνεπώς, με την επιλογή της πολιτικής ελεγχόμενης ανάπτυξης σε συνδυασμό με την οικολογική αντιμετώπιση του περιβάλλοντος, ορίζεται η δυνατότητα ελάχιστης συνολικής αύξησης κλινών στην ενδοχώρα και σε καμία περίπτωση στις ήδη υπερανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές. Η μέγιστη χωρητικότητα της περιοχής εκτιμάται σε 5000 κλίνες συνολικά ενώ ο δείκτης τουριστικής λειτουργίας (T1) να μην υπερβεί το 35%.

Νησιά Αττικής: Πόρος – Ύδρα – Σπέτσες (μόνο τα νησιά, χωρίς την Τροιζηνία)  
 Το σύμπλεγμα των νήσων Πόρος – Ύδρα – Σπέτσες είναι ένας σημαντικός πόλος τουριστικής έλξης, που συνδυάζει υψηλή ποιότητα σε μικρή απόσταση από την Αθήνα. Το ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο ποιότητας οφείλεται στην γραφικότητα και αισθητική του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος καθώς και την υψηλή στάθμη προσφερομένων υπηρεσιών. Κύριο χαρακτηριστικό των τριών νησιών είναι η αρχιτεκτονική και πολεοδομική τους φυσιογνωμία και το τοπίο, σε συνδυασμό με τη θάλασσα, την πολιτιστική παράδοση και τον τοπικό τρόπο ζωής.

Η συγκριτική ανάλυση εναλλακτικών σεναρίων οδηγεί στο συμπέρασμα – πρόταση ότι είναι προς όφελος της περιοχής να διατηρηθεί η υπάρχουσα κατάσταση, εκτός από το νησί του Πόρου που θα μπορούσε να μπορούσε μία αυστηρά ελεγχόμενη ανάπτυξη. Το συγκεκριμένο σενάριο «επιβάλλεται» από την επικρατούσα φήμη που διαθέτουν τα συγκεκριμένα νησιά ως τουριστικοί προορισμοί και οτιδήποτε άλλο εκτός από συγκεκριμένες βελτιώσεις, θα οδηγούσε σε κορεσμό και υποβάθμιση.

Ακολουθώντας την ίδια μεθοδολογία, υπολογίζονται οι ίδιοι δείκτες. Ειδικότερα, έχουμε:

ΔΗΜΟΣ / ΠΕΡΙΟΧΗ	T1	T2	T3	T4(α)	T4(β)	T5	T6
Σύνολο Περιοχής	26.70	0.28	680.15	5.50	3.59	1041.52	90.79

Εκτιμάται ότι όλοι οι δείκτες είναι αρκετά υψηλοί, ιδιαίτερα ο δείκτης τουριστικής λειτουργίας που στην περιοχή του Πόρου εμφανίζει την πρόκληση προβλημάτων. Συνεπώς, η ανάλυση αναδεικνύει την ανάγκη για περιορισμό της ανάπτυξης και διατήρηση του υψηλού ποιοτικά επιπέδου περιοχής. Η μέγιστη χωρητικότητα της περιοχής εκτιμάται σε 3000 συνολικά ενώ προτείνεται ο μέγιστος δείκτης τουριστικής λειτουργίας (T1) να μην υπερβεί το 27%.

Συνοπτικά,

<b>«Φέρουσα Ικανότητα» ανά περιοχή - Προτεινόμενο Σενάριο Τουριστικής Ανάπτυξης</b>
<i>Οι δείκτες εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας για την Ακτή Σαρωνικού Ανατολικής Αττικής είναι σε ικανοποιητικό επίπεδο- Ελεγχόμενη Τουριστική Ανάπτυξη</i>
<i>Οι δείκτες εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας για τα Βόρεια Νησιά της Αττικής (Αίγινα – Αγκίστρι) είναι σε πάρα πολύ υψηλό επίπεδο - Ελεγχόμενη Τουριστική Ανάπτυξη σε συνδυασμό με την Οικολογική αντιμετώπιση του Περιβάλλοντος</i>
<i>Οι δείκτες εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας για τα Νησιά της Αττικής (Πόρος, Ύδρα, Σπέτσες) είναι σε πολύ υψηλό επίπεδο - Περιορισμός της Τουριστικής Ανάπτυξης &amp; Διατήρηση του υψηλού ποιοτικά επιπέδου</i>



### 1.3 ΣΤΟΧΟΙ - ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

#### 1.3.1 Καθορισμός στόχων και στρατηγικής

Σύμφωνα με το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-06, ο γενικός στρατηγικός αναπτυξιακός στόχος για την Αττική είναι :

- η ανάδειξη του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας με παράλληλη εξομάλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και την βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Στο πλαίσιο αυτό, μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική θα πρέπει :

- να αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας, σε συνδυασμό με τις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, η καινοτομία και η πληροφορική

και παράλληλα

- να επιδιώκει την συστηματική αντιμετώπιση των βασικών προβλημάτων της Περιφέρειας.

Για τον τουριστικό τομέα, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Αττικής συνδέονται άμεσα με την αξιοποίηση των ευνοϊκών προοπτικών που διαγράφονται από :

- τον διεθνή ρόλο της πρωτεύουσας
- την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 και τα Ολυμπιακά Έργα που γίνονται για τον σκοπό αυτό
- τα μεγάλα έργα υποδομής που ολοκληρώνονται και την κομβικότητα της Περιφέρειας ως προς τους κύριους άξονες μεταφορών της χώρας
- την κυκλοφοριακή, περιβαλλοντική, πολιτιστική και αισθητική βελτίωση που ήδη συντελείται στο πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας και την ευρύτερη περιοχή του.

Το βασικό πρόβλημα του τουριστικού τομέα που πρέπει να αντιμετωπιστεί είναι :

- η κάμψη που παρουσιάζουν διαχρονικά οι τουριστικές ροές προς την Αθήνα (χαμηλό ποσοστό αφίξεων, διανυκτερεύσεων, πληρότητας ξενοδοχειακών κλινών κλπ. Σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα),

που οφείλεται :

- στην αλλαγή του μοντέλου του μαζικού τουρισμού και των μεταφορών (άμεση απευθείας σύνδεση τόπων προέλευσης-προορισμού) που στέρησε την Αθήνα-Αττική από τον ρόλο του ενδιάμεσου κόμβου,
- στον ισχυρό ανταγωνισμό των γειτονικών και άλλων μεσογειακών χωρών,
- στην μείωση της ελκυστικότητας της Αθήνας-Αττικής ως τουριστικού προορισμού (υποβάθμιση ποιότητας τουριστικής διαμονής και προσφερομένων υπηρεσιών, προβλήματα από δυσχέρειες στην κυκλοφορία, περιβαλλοντική ρύπανση, αισθητική υποβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος),
- στην διαχρονική εξέλιξη και στροφή της τουριστικής ζήτησης προς νέες-ειδικές μορφές τουρισμού και νέα τουριστικά προϊόντα, στα οποία η τουριστική προσφορά δεν ανταποκρίθηκε εγκαίρως,
- στην ραγδαία εξέλιξη της νέας τεχνολογίας, της καινοτομίας και της πληροφορικής, που συνεπάγεται ανάγκη αντίστοιχων προσαρμογών σε όλους του υποκλάδους του τομέα.

Κατά συνέπεια, η στρατηγική τουριστικής ανάπτυξης για την Περιφέρεια Αττικής θα πρέπει να επικεντρώνεται στα εξής σημεία:

- επιδίωξη ποιοτικής, βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης
- αύξηση της ελκυστικότητας και αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος σε όλο του το φάσμα
- αναζήτηση ενός νέου ρόλου για την Αθήνα, ως τουριστικού προορισμού-πόλου έλξης
- αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος της.
- εμπλουτισμό και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με την ανάπτυξη νέων μορφών και δραστηριοτήτων
- αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες και η έρευνα, οι καινοτόμες δράσεις και οι συνεργασίες, καθώς και η κοινωνία της πληροφορίας, σε όλη τη γραμμή διαμόρφωσης-διακίνησης του τουριστικού προϊόντος (διαχείριση, προώθηση, προβολή, μάρκετινγκ κλπ.).

Ο συσχετισμός διαπιστώσεων από την υφιστάμενη κατάσταση του τουρισμού στην Αττική καθώς και τάσεων και δυνατοτήτων που ανιχνεύθηκαν στην Α φάση της μελέτης οδηγεί στη διατύπωση των γενικών στόχων της στρατηγικής (επόμενο διάγραμμα).

## ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΖΩΝΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Αστική παραλιακή περιοχή από Άλιμο-Βάρη : Περιοχή με έντονο ενδιαφέρον για την περαιτέρω ανάπτυξη και αναβάθμιση της θαλάσσιας αναψυχής & του αθλητικού τουρισμού, συνδυασμένων με τον επιχειρηματικό & τον συνεδριακό τουρισμό ποιότητας

Επιχειρηματικό Κέντρο Αμαρουσίου : Περιοχή με ενδιαφέρον για την ανάπτυξη & αναβάθμιση του αθλητικού τουρισμού, συνδυασμένου με τον επιχειρηματικό & τον εκθεσιακό τουρισμό ποιότητας

Ανατολική παραλιακή περιοχή Σαρωνικού-Λαύριο : Περιοχή με έντονο ενδιαφέρον για την περαιτέρω ανάπτυξη & αναβάθμιση του πολιτιστικού τουρισμού, όπως και των μορφών διερχόμενου τουρισμού, θαλάσσιας αναψυχής, φυσιολατρικού & ειδικών ενδιαφερόντων

Παραλιακή περιοχή Ευβοϊκού-Μαραθώνα : Περιοχή με έντονο ενδιαφέρον για την περαιτέρω ανάπτυξη & αναβάθμιση του πολιτιστικού & αθλητικού τουρισμού, όπως και των μορφών διερχόμενου τουρισμού, θαλάσσιας αναψυχής & ειδικών ενδιαφερόντων

Περιοχή Μεσογείων & Αερολιμένα Ελ.Βενιζέλου : Βρίσκεται υπό καθεστώς κινδύνου, στην ανασυγκρότηση της οποίας θα πρέπει να δοθεί εξέχουσα έμφαση, διότι σήμερα παρουσιάζει σημαντικές, μεγάλης κλίμακας ελλείψεις σε δυναμικότητα αστικής υποδομής

Περιοχή Αίγινας & Αγκίστρι : Ιδιαίτερα πλούσιο θαλάσσιο & φυσικό περιβάλλον αλλά & των έντονων πολιτιστικών της χαρακτηριστικών

Περιοχή Τροιζηνίας, Πόρος & Μέθανα : Πρόκειται για τυπική περίπτωση περιοχής που απευθύνεται κυρίως στον εσωτερικό τουρισμό. Διαθέτει πλούσιο φυσικό περιβάλλον, αλλά & ενδιαφέροντα πολιτιστικά χαρακτηριστικά.

Περιοχή Ύδρας & Σπετσών : Αποτελούν πόλους έλξης εθνικής σημασίας, υψηλής ποιότητας λόγω της καλής ποιότητας του περιβάλλοντος, την αισθητική του δομημένου περιβάλλοντος & την ενεργό συμμετοχή στον Εθνικό Αγώνα στην Επανάσταση του 1821

Περιοχή Κύθηρα & Αντικύθηρα : Πρόκειται για τις κατ'εξοχήν νησιωτικές περιοχές, με ιδιαίτερα καλές συνθήκες φυσικού περιβάλλοντος, που οπωσδήποτε δεν απειλούνται από τον μαζικό τουρισμό

Οι δείκτες εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας για την **Ακτή Σαρωνικού Ανατολικής Αττικής** είναι σε ικανοποιητικό επίπεδο- Ελεγχόμενη Τουριστική Ανάπτυξη

Οι δείκτες εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας για τα **Βόρεια Νησιά της Αττικής** είναι σε πάρα πολύ υψηλό επίπεδο - Ελεγχόμενη Τουριστική Ανάπτυξη σε συνδυασμό με την Οικολογική αντιμετώπιση του Περιβάλλοντος

Οι δείκτες εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας για τα **Νησιά της Αττικής** (Πόρος, Ύδρα, Σπέτσες) είναι σε πολύ υψηλό επίπεδο - Περιορισμός της Τουριστικής Ανάπτυξης & Διατήρηση του υψηλού ποιοτικά επιπέδου

Ρύθμιση έλεγχος και οργάνωση Κεντρικής Αθήνας-Πειραιά, παράκτιας ζώνης Φάληρο-Βουλιαγμένη, θαλάκων ώριμης ανάπτυξης Ακτής Σαρωνικού, παράκτιας Ανατολικής Αττικής, Αίγινας-Αγκιστρίου (ενότητες 1α, β, γ, 2β, 4α)

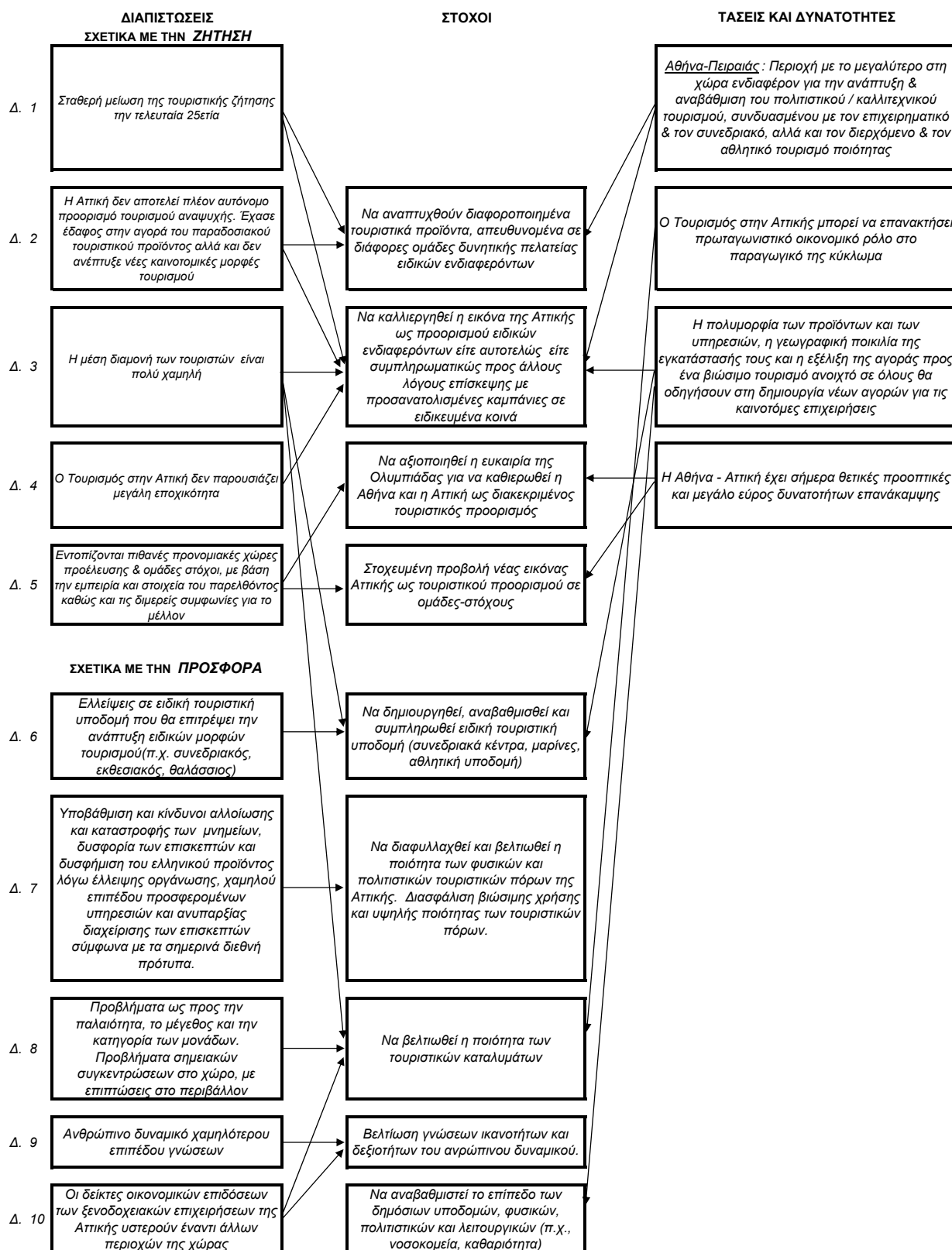
Έγκαιρη οργάνωση και ρύθμιση δυναμικών ζωνών Ακτής Σαρωνικού, παράκτιας Ανατολικής Αττικής, Αίγινας-Αγκιστρίου, περιοχής ΟΑΚΑ - βόρειων προαστίων

Πρόγραμμα βιώσιμης ανάπτυξης Ακτής Κορινθιακού και Ηπειρωτικής ενδοχώρας Αττικής  
Οργάνωση και συμπλήρωση τουριστικής προσφοράς Ακτής Ευβοϊκού, Ακτής Σαρωνικού στην περιοχή Κινέττας, Μεθάνων Κυθήρων

## ΜΕΤΡΑ-ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ-ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΑΤΥΠΩΘΗΚΑΝ ΣΤΗΝ Α ΦΑΣΗ

- 1 Προστασία ορεινών όγκων
- 2 Επικαιροποίηση Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας
- 3 Δημιουργία Γραφείου Συνεδριακού Τουρισμού
- 4 Αναβάθμιση - Συμπλήρωση συνεδριακής υποδομής
- 5 Νέο γήπεδο golf
- 6 Αξιοποίηση ακίνητης περιουσίας ΕΟΤ
- 7 Αναβάθμιση μαρινών
- 8 Βελτίωση οργανωμένων παραλιών
- 9 Δημιουργία λιμένος αναψυχής στη Σαλαμίνα
- 10 Έκδοση ΠΔ προστασίας/ρύθμισης εκτός σχεδίου περιοχών
- 11 Ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων Αθήνας
- 12 Ανάδειξη διαδρομών μουσείων
- 13 Υιοθέτηση Σύγχρονης Αντίληψης Οργάνωσης των Μουσειακών Χώρων, των Εκθεμάτων και της Ροής των Επισκεπτών
- 14 Βελτίωση υποδομών
- 15 Προγραμματισμός μεταολυμπιακής χρήσης ειδικευμένων υποδομών
- 16 Υλοποίηση των προγραμμάτων συνεδριακών κέντρων και θεματικού τουρισμού
- 17 Διεύρυνση ωραρίου μουσείων - αρχαιολογικών χώρων
- 18 Πολλαπλή αξιοποίηση χώρων κύρους υπό όρους
- 19 Κυκλοφοριακή, Περιβαλλοντική και Αισθητική Βελτίωση της πόλης των Αθηνών
- 20 Κατάστρωση επιχειρησιακού σχεδίου για τον διεθνή ρόλο της Πρωτεύουσας
- 21 Έγκαιρος προγραμματισμός, οργάνωση και προβολή σημαντικών πολιτιστικών εκδηλώσεων διεθνούς σημασίας
- 22 Ρύθμιση έλεγχος και οργάνωση Κεντρικής Αθήνας-Πειραιά, παράκτιας ζώνης Φάληρο-Βουλιαγμένη, θαλάκων ώριμης ανάπτυξης Ακτής Σαρωνικού, παράκτιας Ανατολικής Αττικής, Αίγινας-Αγκιστρίου (ενότητες 1α, β, γ, 2β, 4α)
- 23 Έγκαιρη οργάνωση και ρύθμιση δυναμικών ζωνών Ακτής Σαρωνικού, παράκτιας Ανατολικής Αττικής, Αίγινας-Αγκιστρίου, περιοχής ΟΑΚΑ - βόρειων προαστίων
- 24 Πρόγραμμα βιώσιμης ανάπτυξης Ακτής Κορινθιακού και Ηπειρωτικής ενδοχώρας Αττικής
- 25 Οργάνωση και συμπλήρωση τουριστικής προσφοράς Ακτής Ευβοϊκού, Ακτής Σαρωνικού στην περιοχή Κινέπας, Μεθάνων Κυθήρων
- 26 Επενδύσεις σε Νέα Τεχνολογία - Εξάπλωση του ηλεκτρονικώς επιχειρείν
- 27 Αναβάθμιση των Ικανοτήτων του Ανθρωπίνου Δυναμικού
- 28 Ανακαίνιση και αξιοποίηση παραδοσιακών κτισμάτων για δημιουργία ποιοτικών μικρού μεγέθους ξενοδοχείων κέντρου πόλης
- 29 Στοχευμένο πρόγραμμα προβολής για τη δημιουργία νέας ζήτησης από μακρινές χώρες και την προώθηση νέων τουριστικών προϊόντων και νέας εικόνας Αθήνας - Αττικής
- 30 Αξιοποίηση της ευκαιρίας των Ολυμπιακών Αγώνων για μοθιμότερου αποτελέσματος προωολή της Αθήνας - Αττικής
- 31 Ανάπτυξη διευρυμένων δικτύων πυκνών και στενών συνεργασιών
- 32 Έγκαιρος προγραμματισμός, οργάνωση και προβολή σημαντικών πολιτιστικών εκδηλώσεων διεθνούς σημασίας

## ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ



### 1.3.2 Εξειδίκευση των στόχων

Για την περαιτέρω εξειδίκευση των στόχων, ελήφθησαν υπόψη τα συμπεράσματα της Α' φάσης και ειδικότερα η αξιολόγηση των χωρικών ενοτήτων τουρισμού και η εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας σε κρίσιμες περιοχές που επελέγησαν σε συνεργασία με τον ΕΟΤ.

#### Η δυναμική των χωρικών ενοτήτων τουρισμού

Η Περιφέρεια Αττικής βρίσκεται την στιγμή αυτή – ένα έτος πριν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες – σε μια φάση γενικής αναδόμησης και αναβάθμισης, και γίνεται αποδέκτης διαφόρων νέων παρεμβάσεων, έργων, ρυθμίσεων και δραστηριοτήτων με πολλαπλές, γνωστές και άγνωστες, πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις. Τις δυναμικές της φάσης αυτής θα πρέπει λοιπόν να εκμεταλλευθεί ο τουριστικός τομέας και οι φορείς που τον διαρθρώνουν, για την ανατροπή του μέχρι τώρα φθίνοντος προτύπου και την θεμελίωση και ουσιαστική αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμό του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας.

Από την αξιολόγηση της Α' Φάσης φάνηκε ήδη η δυναμική που αποκτούν οι διάφορες χωρικές ενότητες τουρισμού από τα προγραμματισμένα ή σε εξέλιξη έργα γενικής, Ολυμπιακής ή ειδικής τουριστικής υποδομής. Περιοχές με υφιστάμενους πόλους τουριστικής έλξης που είχαν υποβαθμιστεί και ατονήσει αναβαθμίζονται, νέοι πόλοι έλξης δημιουργούνται – σε εξέλιξη ή εν δυνάμει – και περιοχές με περιορισμένες δυνατότητες αποκτούν νέες προοπτικές.

Πιο συγκεκριμένα :

#### (1) Η χωρική ενότητα 1α–Κεντρική Αθήνα- Πειραιάς και παραλιακό μέτωπο Φαληρικού Όρμου :

- Με την κυκλοφοριακή , περιβαλλοντική και αισθητική αναβάθμιση του ιστορικού κέντρου και του παραλιακού μετώπου (ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων, αναβάθμιση πολιτιστικών πόρων και διαδρομών, νέα ολυμπιακά έργα, μαρίνες κ.α.) (ξανά) γίνεται ο κύριος πόλος έλξης τουριστών (και όχι μόνο) της Αθήνας-Αττικής.
- Η περιοχή είναι ώριμη τουριστικά, παρουσιάζει προβλήματα από υποβάθμιση και ελλείψεις στην τουριστική προσφορά και έχει ανάγκη οργάνωσης, συμπλήρωσης και αναβάθμισης.

**(2) Η χωρική ενότητα 1β-Παραλιακή περιοχή από Άλιμο έως και Βάρη :**

- Με την απομάκρυνση του αεροδρομίου από το Ελληνικό, τα έργα και τις νέες χρήσεις – ολυμπιακές και μεταολυμπιακές – στον χώρο του αεροδρομίου και στον Άγιο Κοσμά (Μητροπολιτικό Συνεδριακό και Εκθεσιακό Κέντρο Ελληνικού, Εθνικό Ιστιοπλοϊκό Κέντρο Αγ.Κοσμά, Πάρκο Αναψυχής), δημιουργείται νέος πόλος έλξης.
- Η περιοχή είναι ώριμη τουριστικά, παρουσιάζει ορισμένα προβλήματα και ελλείψεις και έχει ανάγκη ελέγχου, οργάνωσης, συμπλήρωσης και αναβάθμισης της τουριστικής προσφοράς.

**(3) Η χωρική ενότητα 1γ- Ευρύτερη περιοχή ΟΑΚΑ, Επιχειρηματικού Κέντρου Αμαρουσίου :**

- Με την ολοκλήρωση της Αττικής Οδού, των νέων Ολυμπιακών έργων του Ο.Α.Κ.Α., του Επιχειρηματικού και Εκθεσιακού Κέντρου HELEXPO αλλά και με την γειννίαση με το Κτήμα Συγγρού, η περιοχή εξελίσσεται σε νέο πόλο εν δυνάμει.
- Η περιοχή αν και αναπτύσσεται δυναμικά στερείται τουριστικών υποδομών και έχει ανάγκη έγκαιρου σχεδιασμού.

**(4) Η χωρική ενότητα 2α- Παραλιακή περιοχή Σαρωνικού, από Βάρη έως και Λαύριο:**

- Με την ολοκλήρωση της προβλεπόμενης ανάπτυξης του λιμένος Λαυρίου, την σύνδεση του με το νέο αεροδρόμιο και τις Β.Κυκλάδες καθώς και την βελτίωση του παραλιακού δρόμου, η περιοχή αποτέλεσε νέο δυναμικό πόλο υπό ανάπτυξη, με δευτερεύοντες πόλους έλξης
- στο Λαγονήσι (ολοκλήρωση έργων αυτόνομου τουριστικού συγκροτήματος)
- στην Ανάβυσσο (δημιουργία τουριστικού θεματικού πάρκου, συνεδριακού κέντρου, εγκαταστάσεων golf, ξενοδοχειακών αθλητικών και ναυταθλητικών εγκαταστάσεων, στην έκταση της ΕΤΑ Α.Ε.)
- στο Σούνιο (αρχαιολογικός χώρος και εθνικός δρυμός Σουνίου, ανακαίνιση και επέκταση τουριστικού συγκροτήματος)]
- στο Λαύριο (Τεχνολογικό Πάρκο Λαυρίου, Επενδυτικό Πρόγραμμα εγκαταστάσεων στήριξης των λειτουργιών και υπηρεσιών του Λιμένος, Ορυκτολογικά και Μεταλλευτικά Μουσεία Λαυρίου - Θορικού)
- Η περιοχή είναι δυναμικά αναπτυσσόμενη με θύλακες ώριμης ανάπτυξης στο Λαγονήσι, την Ανάβυσσο και το Σούνιο, όπου εμφανίζονται σημειακές συγκεντρώσεις ξενοδοχειακών κτινών που αναμένεται να ενταθούν. Παρουσιάζει ελλείψεις εγκαταστάσεων εξυπηρέτησης τουριστών-επισκεπτών και έχει ανάγκη ελέγχου, οργάνωσης και συμπλήρωσης της τουριστικής προσφοράς.

**(5) Η χωρική ενότητα 2β-Παραλιακή περιοχή Ευβοϊκού, από Λαύριο έως και Μαραθώνα :**

- Με την ολοκλήρωση των ολυμπιακών έργων (Μαραθώνια Διαδρομή, Ολυμπιακός Πόλος Σχοινιά), των έργων υποδομής (Λιμάνι Λαυρίου, κυκλοφοριακές συνδέσεις) και των έργων ανάδειξης φυσικών και πολιτιστικών πόρων (αρχαιολογικός χώρος Βραυρώνας, Αττικό Πάρκο), η περιοχή αποκτά νέες δυνατότητες και προοπτικές τουριστικής ανάπτυξης.

- Έχει ανάγκη σχεδιασμού, οργάνωσης, συμπλήρωσης και αναβάθμισης της τουριστικής προσφοράς.

**(6) Η χωρική ενότητα 2γ – Ευρύτερη περιοχή Μεσογείων και νέου αεροδρομίου :**

- Με την εγκατάσταση και λειτουργία του νέου αεροδρομίου η περιοχή ήδη σημειώνει εκρηκτική οικιστική και επιχειρηματική ανάπτυξη. Το Ολυμπιακό Κέντρο Ιππασίας στο Μαρκόπουλο και η εγκατάσταση νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων μέσα και έξω από τα προβλεπόμενα Επιχειρηματικά Πάρκα της ΖΟΕ θα δημιουργήσουν νέες πιέσεις.
- Η περιοχή αποτελεί για τον τουρισμό ένα νέο πόλο εν δυνάμει και χρειάζεται άμεσο σχεδιασμό και προβλέψεις αστικής, τεχνικής και ειδικής τουριστικής υποδομής.

**(7) Οι χωρικές ενότητες του νησιώτικού τμήματος της Περιφέρειας Αττικής**

- 4α–Αίγινα, Αγγίστρι : Δυναμικές περιοχές με θύλακες ώριμης ανάπτυξης, έχουν ανάγκη ελέγχου και ρύθμισης της τουριστικής ανάπτυξης, καθώς και οργάνωσης και αναβάθμισης της τουριστικής προσφοράς.
- 4β–Τροιζηνία, Μέθανα, Πόρος : Εντάσσονται στις περιοχές με δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης, ενώ ο Πόρος παρουσιάζει ήδη δυναμική ανάπτυξη. Έχουν ανάγκη οργάνωσης και ρύθμισης της ανάπτυξης καθώς και οργάνωσης, συμπλήρωσης και αναβάθμισης της τουριστικής προσφοράς.
- 4γ–Ύδρα, Σπέτσες : Περιοχές με δυναμική ανάπτυξη και “άριστο” βαθμό και ποιότητα ανάπτυξης. Έχουν ανάγκη προστασίας και διασφάλισης της ποιότητας καθώς και συμπλήρωση της τουριστικής υποδομής.
- 4δ–Κύθηρα, Αντικύθηρα : Τα Κύθηρα είναι περιοχή με δυνατότητες ανάπτυξης και έχει ανάγκη οργάνωσης, συμπλήρωσης και αναβάθμισης της τουριστικής προσφοράς. Τα Αντικύθηρα είναι αναξιοποίητα, με προβλήματα απομόνωσης λόγω κακής προσπέλασης και μεγάλης χρονοαπόστασης. Βασική προϋπόθεση για μια χαμηλού βαθμού ήπια τουριστική ανάπτυξη αποτελεί η βελτίωση της προσπέλασης.

Η βελτίωση της οδικής και θαλάσσιας σύνδεσης των νησιών με τις απέναντι ακτές της Πελοποννήσου θεωρείται αναγκαία και συγκεκριμένα το οδικό κύκλωμα Ερμιονίδας για την σύνδεση των νησιών (Αίγινα-Αγγίστρι), Πόρος, Ύδρα, Σπέτσες και της Τροιζηνίας. Αντίστοιχα, η βελτίωση της θαλάσσιας σύνδεσης με ΝΑ Πελοπόννησο και ΒΔ Κρήτη για τα Κύθηρα και Αντικύθηρα.

**(8) Οι ορεινοί όγκοι της Αττικής** : Τέλος, παρόλο που δεν αντιμετωπίστηκαν ως χωρική ενότητα τουρισμού, αποτελούν εν δυνάμει πόλους έλξης για ήπιες τουριστικές δραστηριότητες εναλλακτικών μορφών ορεινού και οικολογικού τουρισμού.

**Η φέρουσα ικανότητα, τα εναλλακτικά σενάρια και τα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης**



Για την εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας σε κρίσιμες περιοχές της Περιφέρειας επελέγησαν σε συνεργασία με τον ΕΟΤ τρεις αντιπροσωπευτικές χωρικές ενότητες :

1. Η ακτή Σαρωνικού από Βάρη έως και Λαύριο (ενότητα 2α)
2. Τα νησιά Αίγινα και Αγγίστρι (ενότητα 4α)
3. Τα νησιά Πόρος (μέρος ενότητας 4β), και Ύδρα, Σπέτσες (ενότητα 4γ)

Εξετάστηκαν τρία εναλλακτικά σενάρια :

- I. Απεριόριστη εξέλιξη των τάσεων ανάπτυξης (οικονομική ανάπτυξη)
- II. Έλεγχος και ρύθμιση των τάσεων ανάπτυξης στα πλαίσια της ορθολογικής διαχείρισης των πόρων και της ποιοτικής βελτίωσης του προϊόντος (βιώσιμη ανάπτυξη)
- III. Περιορισμός της ανάπτυξης στα πλαίσια της στενά οικολογικής αντιμετώπισης της φέρουσας ικανότητας των πόρων (οικολογική ανάπτυξη).

Σταθμίστηκαν οι επιπτώσεις τους και επελέγη το επιθυμητό πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης κάθε περιοχής.

#### (1.) Ακτή Σαρωνικού Ανατολικής Αττικής

Οι δείκτες εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας είναι σε ικανοποιητικό επίπεδο. Επελέγη το πρότυπο της Ελεγχόμενης Τουριστικής Ανάπτυξης. Βασίζεται στην υψηλή ποιότητα των πόρων, της τουριστικής προσφοράς και των υπηρεσιών τουρισμού, στα πλαίσια της επιδιωκόμενης αύξησης της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος της Αττικής.

Εξειδικεύεται στους επιμέρους στόχους :

- ❖ αναβάθμιση καταλυμάτων και υπηρεσιών
- ❖ δημιουργία ειδικής τουριστικής υποδομής για τον εμπλουτισμό και την διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος
- ❖ έλεγχος της ανάπτυξης και ρύθμιση των οικιστικών και άλλων δραστηριοτήτων της περιοχής
- ❖ προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της περιοχής

#### (2.) Νησιά Αίγινα – Αγγίστρι

Οι δείκτες εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας είναι σε πάρα πολύ υψηλό επίπεδο. Επελέγη το πρότυπο της Ελεγχόμενης Τουριστικής Ανάπτυξης σε συνδυασμό με την Οικολογική αντιμετώπιση του Περιβάλλοντος.

Εξειδικεύεται στους επιμέρους στόχους :

- ❖ Ελεγχόμενη ανάπτυξη της τουριστικής προσφοράς
- ❖ Ελεγχόμενη επιβάρυνση υποδομών
- ❖ Προστασία και βιώσιμη ανάπτυξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων
- ❖ Διατήρηση παραδοσιακού χαρακτήρα οικισμών και υπαίθρου, αξιοποίηση σχολάζοντος κτιριακού δυναμικού
- ❖ Ποιοτική αναβάθμιση τουριστικής προσφοράς
- ❖ Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος και προσέλκυση νέων τμημάτων ζήτησης ειδικών ενδιαφερόντων
- ❖ Διασφάλιση αγροτικής γης και χαρακτήρα υπαίθρου και διατήρηση των παραδοσιακών παραγωγικών δραστηριοτήτων παράλληλα με τον τουρισμό.

#### (3.) Νησιά Πόρος, Ύδρα, Σπέτσες

Οι δείκτες εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας είναι σε πολύ υψηλό επίπεδο. Επελέγη το πρότυπο του Περιορισμού της Τουριστικής Ανάπτυξης και Διατήρησης του υψηλού ποιοτικά επιπέδου και της τοπικής ιδιαιτερότητας για την οποία τα νησιά αυτά φημίζονται.

Εξειδικεύεται στους επιμέρους στόχους :

- ❖ περιορισμός της ανάπτυξης πέρα από την μετατροπή παραδοσιακών κτισμάτων σε ξενώνες

- ❖ εμπλουτισμός και συμπλήρωση της τουριστικής προσφοράς με ειδικές υποδομές και εξυπηρετήσεις τουρισμού
- ❖ αναβάθμιση και ανανέωση του τουριστικού προϊόντος μέσα από τα κελύφη των υφιστάμενων οικιστικών δομών
- ❖ προστασία και ανάδειξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος στο σύνολο κάθε νησιού
- ❖ διατήρηση και ανάδειξη των παραδοσιακών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων των νησιών

### Ο προηγούμενος “κορεσμός” της Αττικής

Σχετικά με την φέρουσα ικανότητα, θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Αττική, στο μεγαλύτερο μέρος του χερσαίου τμήματος της (ευρύτερο πολεοδομικό συγκρότημα και παράκτιες ζώνες) καθώς και ολόκληρο το νησιωτικό τμήμα της, είχε καθοριστεί ως περιοχή κορεσμένη τουριστικά με την Υπουργική Απόφαση του ΦΕΚ 797/Β/1986 “Μέτρα για την ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη και την αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς περιοχών της χώρας. Καθορισμός περιοχών Ελέγχου Τουριστικής Ανάπτυξης”.

Σύμφωνα με την Απόφαση, στις κορεσμένες τουριστικά περιοχές δεν επιτρέπεται η δημιουργία νέων κλινών ή η προσθήκη κλινών ή υπνοδωματίων ανεξάρτητα από λειτουργική μορφή, τάξη ή δυναμικότητα. Αντίθετα, επιτρέπεται και ενθαρρύνεται η δημιουργία ή προσθήκη εγκαταστάσεων συμπλήρωσης των παρεχόμενων εξυπηρετήσεων και γενικά εγκαταστάσεων αναβάθμισης και εμπλουτισμού της τουριστικής προσφοράς (όπως π.χ. αίθουσες συνεδρίων, κολυμβητήρια, γήπεδα, κέντρα εστίασης και αναψυχής κλπ., κοινόχρηστες εγκαταστάσεις των μονάδων κλπ.)

Παράλληλα, στην περιοχή δεν έχουν ισχύ τα κίνητρα επιχορήγησης και επιδότησης επιτοκίου των σχετικών Νόμων, για τις επενδύσεις ανέγερσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων. Πρόσφατα, το καθεστώς κορεσμού έχει αρθεί για την Περιφέρεια Αττικής πλην των νησιών Ύδρα και Σπέτσες, για να δοθεί η δυνατότητα συμπλήρωσης της απαιτούμενης ξενοδοχειακής υποδομής για του Ολυμπιακούς Αγώνες 2004. Η εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας της παρούσας μελέτης δίνει ένα τρόπο τεκμηρίωσης της αναγκαιότητας επαναφοράς, άρσης ή αντικατάστασης του μέτρου.

### Μέτρα, ενέργειες, ρυθμίσεις

Σε διάφορα σημεία της Α' Φάσης διατυπώθηκαν προτάσεις μέτρων, ενεργειών και ρυθμίσεων που συνοψίζονται παρακάτω.

#### **ΜΕΤΡΑ-ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ-ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΑΤΥΠΩΘΗΚΑΝ ΣΤΗΝ Α ΦΑΣΗ**

- 1 Προστασία ορεινών όγκων
- 2 Επικαιροποίηση Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας
- 3 Δημιουργία Γραφείου Συνεδριακού Τουρισμού
- 4 Αναβάθμιση - Συμπλήρωση συνεδριακής υποδομής
- 5 Νέο γήπεδο golf
- 6 Αξιοποίηση ακίνητης περιουσίας ΕΟΤ
- 7 Αναβάθμιση μαρινών
- 8 Βελτίωση οργανωμένων παραλιών
- 9 Δημιουργία λιμένος αναψυχής στη Σαλαμίνα
- 10 Έκδοση ΠΔ προστασίας/ρύθμισης εκτός σχεδίου περιοχών
- 11 Ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων Αθήνας

- 12 Ανάδειξη διαδρομών μουσείων
- 13 Υιοθέτηση Σύγχρονης Αντίληψης Οργάνωσης των Μουσειακών Χώρων, των Εκθεμάτων και της Ροής των Επισκεπτών
- 14 Βελτίωση υποδομών
- 15 Προγραμματισμός μεταολυμπιακής χρήσης ειδικευμένων υποδομών
- 16 Υλοποίηση των προγραμμάτων συνεδριακών κέντρων και θεματικού τουρισμού
- 17 Διεύρυνση ωραρίου μουσείων - αρχαιολογικών χώρων
- 18 Πολλαπλή αξιοποίηση χώρων κύρους υπό όρους
- 19 Κυκλοφοριακή, Περιβαλλοντική και Αισθητική Βελτίωση της πόλης των Αθηνών
- 20 Κατάστρωση επιχειρησιακού σχεδίου για τον διεθνή ρόλο της Πρωτεύουσας
- 21 Έγκαιρος προγραμματισμός, οργάνωση και προβολή σημαντικών πολιτιστικών εκδηλώσεων διεθνούς σημασίας
- 22 Ρύθμιση έλεγχος και οργάνωση Κεντρικής Αθήνας-Πειραιά, παράκτιας ζώνης Φάληρο-Βουλιαγμένη, θυλάκων ώριμης ανάπτυξης Ακτής Σαρωνικού, παράκτιας Ανατολικής Αττικής, Αίγινας-Αγκιστρίου (ενότητες 1α, β, γ, 2β, 4α)
- 23 Έγκαιρη οργάνωση και ρύθμιση δυναμικών ζωνών Ακτής Σαρωνικού, παράκτιας Ανατολικής Αττικής, Αίγινας-Αγκιστρίου, περιοχής ΟΑΚΑ - βόρειων προαστίων
- 24 Πρόγραμμα βιώσιμης ανάπτυξης Ακτής Κορινθιακού και Ηπειρωτικής ενδοχώρας Αττικής
- 25 Οργάνωση και συμπλήρωση τουριστικής προσφοράς Ακτής Ευβοϊκού, Ακτής Σαρωνικού στην περιοχή Κινέττας, Μεθάνων, Κυθήρων
- 26 Επενδύσεις σε Νέα Τεχνολογία - Εξάπλωση του ηλεκτρονικώς επιχειρείν
- 27 Αναβάθμιση των Ικανοτήτων του Ανθρωπίνου Δυναμικού
- 28 Ανακαίνιση και αξιοποίηση παραδοσιακών κτισμάτων για δημιουργία ποιοτικών μικρού μεγέθους ξενοδοχείων κέντρου πόλης
- 29 Στοχευμένο πρόγραμμα προβολής για τη δημιουργία νέας ζήτησης από μακρινές χώρες και την προώθηση νέων τουριστικών προϊόντων και νέας εικόνας Αθήνας - Αττικής
- 30 Αξιοποίηση της ευκαιρίας των Ολυμπιακών Αγώνων για μονιμότερου αποτελέσματος προβολή της Αθήνας - Αττικής
- 31 Ανάπτυξη διευρυμένων δικτύων πυκνών και στενών συνεργασιών
- 32 Έγκαιρος προγραμματισμός, οργάνωση και προβολή σημαντικών πολιτιστικών εκδηλώσεων διεθνούς σημασίας

Όλα αυτά ομαδοποιούνται σε κατηγορίες, ως εξής :

- προστασία – ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος (υπ' αριθμ. 1 του παραπάνω καταλόγου)
- πολεοδομικός – χωροταξικός σχεδιασμός (2,10,22,23)
- ανάπτυξη ειδικών μορφών / θεματικού τουρισμού
  - συνεδριακός εκθεσιακός, κινήτρων (4,3,16)
  - θαλάσσιος (7,9)
  - GOLF (5)
  - θεματικό πάρκο (16)
  - εναλλακτικές μορφές / δραστηριότητες (24)
  - ακτές, λουτρικές εγκαταστάσεις (8)
- αξιοποίηση ακίνητης περιουσίας ΕΟΤ-ΕΤΑ ΑΕ(6)
- αναβάθμιση, ανάδειξη πολιτιστικών διαδρομών – πόρων (11,12,13,17,21)

- βελτίωση υποδομών (14)
- προγραμματισμός μεταολυμπιακών χρήσεων
- αναβάθμιση τουριστικού προϊόντος (19)
- αξιοποίηση διεθνούς ρόλου πρωτεύουσας
- οργάνωση – συμπλήρωση τουριστικής προσφοράς (25)
- ποιοτική αναβάθμιση τουριστικής προσφοράς (28)
- καινοτομίες, συνεργασίες, τεχνολογία (26,31)
- ανθρώπινο δυναμικό (27)
- προβολή (29,30,32)

Από την ομαδοποίηση αυτή συνοψίζονται οι άξονες προτεραιότητας της ανάπτυξης :

1. Έλεγχος τουριστικής ανάπτυξης, ρυθμίσεις χρήσεων γης
2. Προστασία, ποιοτική αναβάθμιση και ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων
3. Ποιοτική αναβάθμιση, οργάνωση και συμπλήρωση τουριστικών καταλυμάτων, υποδομών και υπηρεσιών
4. Ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού – διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος
5. Βελτίωση αστικής, μεταφορικής και ειδικής τουριστικής υποδομής
6. Αξιοποίηση καινοτομίας, τεχνολογίας, έρευνας
7. Προβολή τουριστικού προϊόντος
8. Αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού

Από τους άξονες αυτούς, οι 1 και 2 αφορούν κυρίως τον δημόσιο τομέα, οι 3, 4 και 6 κυρίως τον ιδιωτικό τομέα και οι υπόλοιποι κατανέμονται και στους δύο τομείς.

#### **1.4 ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

Το όλο πρόγραμμα δράσης που αναπτύσσεται στη συνέχεια αυτής της εκθέσεως ακολουθεί τη λογική των οκτώ αξόνων δράσης που επισημάνθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Το ειδικότερο περιεχόμενο, τα προβλήματα τα οποία επιδιώκεται να αντιμετωπισθούν και τα αναμενόμενα αποτελέσματα από την υλοποίηση κάθε άξονα παρουσιάζονται αμέσως παρακάτω.

##### **ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ 1: ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ**

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ:** Τα προβλήματα στην Περιφέρεια Αττικής σε σχέση με την τουριστική ανάπτυξη και με τις χρήσεις γης, είναι οι τοπικές συγκεντρώσεις και η συχνή σύγκρουση μεταξύ ασύμβατων χρήσεων.

**ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ:** Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από τον έλεγχο της τουριστικής ανάπτυξης και από τις ρυθμίσεις των χρήσεων γης θα είναι θετικές, τόσο για την οικονομικά αποδοτική λειτουργία του τουριστικού κλάδου, όσο και για την μίξη των χρήσεων γης σύμφωνα με την αρχή της συμπληρωματικότητας.

##### **ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ 2: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ**

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ:** Τα προβλήματα της Περιφέρειας Αττικής σχετικά με τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους προέρχονται κυρίως από την περιβαλλοντική υποβάθμιση πολλών αστικών και περιαστικών περιοχών της πόλης.

**ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ:** Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την προστασία, ποιοτική αναβάθμιση και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων θα είναι θετικές για την βελτίωση της πρωτογενούς τουριστικής προσφοράς της Περιφέρειας και για την στήριξη της διεθνούς της ανταγωνιστικότητας.

##### **ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ 3: ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ, ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ, ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ**

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ:** Τα προβλήματα της Περιφέρειας Αττικής σχετικά με την τουριστική προσφορά προέρχονται από τις υπάρχουσες ελλείψεις στον τομέα των υπηρεσιών.

**ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ:** Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από τον εκσυγχρονισμό των καταλυμάτων, την συμπλήρωση της υποδομής και την οργάνωση των υπηρεσιών θα είναι θετικές γιατί θα αυξήσουν το συγκριτικό πλεονέκτημα του τουριστικού κλάδου και ειδικότερα του τουρισμού πόλεως.

##### **ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ 4: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΙΔΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ:** Τα προβλήματα της Περιφέρειας σχετικά με τις μορφές τουρισμού προέρχονται κυρίως από την τυποποίηση της προσφοράς που επικρατεί τα τελευταία χρόνια.

**ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ:** Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού θα είναι θετικές γιατί θα συμβάλλουν στον εμπλουτισμό και στην

διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς, προκαλώντας αύξηση της ζήτησης και διεύρυνση της αγοράς.

#### **ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ 5: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΣΤΙΚΗΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ**

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ:** Τα προβλήματα της Περιφέρειας Αττικής σχετικά με τις μεταφορές και τις υποδομές εντοπίζονται στην μειωμένη προσπελασιμότητα και σε ειδικές ελλείψεις που χαρακτηρίζουν τις περιμετρικές περιοχές της Περιφέρειας.

**ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ:** Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την βελτίωση της τεχνικής υποδομής, του κοινωνικού εξοπλισμού, την βελτίωση των μεταφορών και την συμπλήρωση της ειδικής τουριστικής υποδομής θα είναι θετικές για την αναβάθμιση των τουριστικών εξυπηρετήσεων, την αύξηση της προσπελασιμότητας και για την ταχύτερη διάχυση του οικονομικού οφέλους από τον τουρισμό στο σύνολό της Περιφέρειας.

#### **ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ 6: ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ, ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ**

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ:** Παρά τις περιορισμένες προόδους στην αποδοχή και ενσωμάτωση της νέας τεχνολογίας στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις της; Αττικής, ο βαθμός εκσυγχρονισμού τους είναι ακόμη μικρός. Πρώτον, ο οποιοσδήποτε εκσυγχρονισμός περιορίζεται σε λίγες μονάδες της Αθήνας και κυρίως εκείνες που αποτελούν μέρος ή συνεργάζονται με μεγάλες αλυσίδες. Δεύτερον, πέραν των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, ο λοιπός τουριστικός τομέας εξακολουθεί να έχει ενσωματώσει περιορισμένες τεχνολογικές καινοτομίες. Τρίτον, οι καινοτομίες στα τουριστικά προϊόντα, ακόμη και στα πιο εξελιγμένα τμήματα της αγοράς, είναι πολύ περιορισμένες και ασφαλώς δεν ανταποκρίνονται στις δυνατότητες που δημιουργούν οι νέες τάσεις της αγοράς.

**ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ:** Η εισαγωγή τεχνολογικών, οργανωτικών και εμπορικών καινοτομιών θα προσφέρει τη δυνατότητα να απευθυνθεί ο τουριστικός τομέας της Αττικής σε νέα τμήματα της παγκόσμιας αγοράς, να βελτιώσει την ελκυστικότητα της Περιφέρειας ως προορισμού πολλαπλών σκοπών. Περαιτέρω θα βελτιώσει τους οικονομικούς όρους εκμετάλλευσης των τουριστικών μονάδων, παρέχοντας τη δυνατότητα δυναμικότερης ποιοτικής κυρίως ανάπτυξης στο μέλλον.

#### **ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ 7: ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ**

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ:** Η Αττική δεν αποτελεί πλέον αυτόνομο προορισμό τουρισμού αναψυχής. Έχασε έδαφος στην αγορά του παραδοσιακού τουριστικού προϊόντος αλλά και δεν ανέπτυξε νέες καινοτομικές μορφές τουρισμού. Αποτέλεσμα είναι η σταθερή μείωση της τουριστικής ζήτησης την τελευταία 25ετία ενώ η μέση διαμονή των τουριστών είναι πολύ χαμηλή

**ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ:** Αφού αναπτυχθούν διαφοροποιημένα τουριστικά προϊόντα, απευθυνομένα σε διάφορες ομάδες δυνητικής πελατείας ειδικών ενδιαφερόντων, θα καλλιεργηθεί η εικόνα της Αττικής ως προορισμού ειδικών ενδιαφερόντων είτε αυτοτελώς είτε συμπληρωματικώς προς άλλους λόγους επίσκεψης με προσανατολισμένες καμπάνιες σε ειδικευμένα κοινά. Θα αξιοποιηθεί η ευκαιρία της Ολυμπιάδας για να καθιερωθεί η Αθήνα και η Αττική ως διακεκριμένος τουριστικός προορισμός.

#### **ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ 8: ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ**

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ:** . Ο τουριστικός τομέας υστερεί έναντι του συνόλου της οικονομίας ως προς την προσέλκυση στελεχών με υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης. Ενώ στο σύνολο της οικονομίας οι απόφοιτοι ή φοιτήσαντες σε τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιπροσωπεύουν 28% του συνόλου, το αντίστοιχο ποσοστό στον τουρισμό περιορίζεται σε μόλις 13% στο σύνολο της χώρας και σε 16% στην Αττική. Ο τομέας συνεπώς εκ της φύσεώς του αλλά και εκ του βαθμού ανάπτυξής του στηρίζεται σε ανθρώπινο δυναμικό χαμηλότερου επιπέδου γνώσεων. Αναδεικνύεται επομένως ως ιδιαίτερα έντονη η ανάγκη συνεχούς βελτίωσης των γνώσεων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού του τομέα με προγράμματα κατάρτισης και δια βίου μάθησης.

**ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ:** Το επίπεδο εκπαίδευσης των απασχολούμενων στον τουρισμό χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι το 51% έχουν τουλάχιστον απολυτήριο Λυκείου, ενώ στην Αττική το ποσοστό αυτό φτάνει το 64%, δηλαδή ένα επίπεδο γνώσεων και ικανοτήτων που τους επιτρέπει να παρακολουθήσουν τις σύγχρονες εξελίξεις. Η βελτίωση των βασικών δεξιοτήτων και κυρίως η εξοικείωση με την πληροφορική και τις ψηφιακές τεχνολογίες, θα συμβάλλει αποφασιστικά ώστε να καταστεί ο τομέας παγκόσμια ανταγωνιστικός.

Παράλληλα με την εκπαίδευση και κατάρτιση των εργαζομένων στις τουριστικές επιχειρήσεις, η εξειδίκευση στελεχών του δημόσιου τομέα σε θέματα εφαρμοσμένης τουριστικής πολιτικής θα βοηθήσει ώστε να υπάρξει αποτελεσματικότερος συντονισμός με τις προσπάθειες των τουριστικών επιχειρήσεων και μεγαλύτερη συμβολή στις αναπτυξιακές δυνατότητες.

#### **ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

Η ανάλυση των αξόνων δράσης σε μέτρα πολιτικής παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα. Περαιτέρω περιγραφή των μέτρων πολιτικής και των δράσεων που περιλαμβάνονται σε αυτά γίνεται στο κεφάλαιο 4.1 παρακάτω.



ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ			
ΚΩΔΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑ	ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΜΕΤΡΑ
1	Έλεγχος τουριστικής ανάπτυξης / Ρυθμίσεις Χρήσεων	1.1	Ρυθμίσεις χρήσεων γης
		1.2	Έλεγχος τουριστικής ανάπτυξης
2	Προστασία-ανάδειξη τουριστικών πόρων	2.1	Προστασία, ποιοτική αναβάθμιση, ανάδειξη φυσικών πόρων - περιβάλλοντος
		2.2	Προστασία, ποιοτική αναβάθμιση, ανάδειξη πολιτιστικών πόρων
		2.3	Τουριστικές διαδρομές
3	Ποιοτική αναβάθμιση, εκσυγχρονισμός τουριστικής προσφοράς	3.1	Αναβάθμιση - συμπλήρωση οργάνωση καταλυμάτων
		3.2	Αναβάθμιση - συμπλήρωση οργάνωση υποδομής
		3.3	Αναβάθμιση - συμπλήρωση οργάνωση υπηρεσιών τουρισμού
4	Ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού	4.1	Ανάπτυξη συνεδριακού τουρισμού
		4.2	Ανάπτυξη τουρισμού κινήτρων
		4.3	Ανάπτυξη εκθεσιακού τουρισμού
		4.4	Ανάπτυξη θαλάσσιου τουρισμού
		4.5	Ανάπτυξη υποδομής Golf
		4.6	Ανάπτυξη υποδομής Θεματικού πάρκου
		4.7	Ανάπτυξη ήπιων εναλλακτικών μορφών και δραστηριοτήτων
		4.8	Ανάπτυξη αθλητικού-προπονητικού τουρισμού
		4.9	"Το Ολυμπιακό Πάρκο ως Αξιοθέατο"
		4.10	Οργάνωση Μεγάλων Γεγονότων (Mega Events)
		4.11	Ανάπτυξη σπορ αέρος
		4.12	Ανάπτυξη προσκυνηματικού τουρισμού
		4.13	Ανάπτυξη τουρισμού 3ης ηλικίας και παραχείμασης
		4.14	Ανάπτυξη κοινωνικού τουρισμού
		4.15	Ανάπτυξη τουρισμού πόλεως (αστικού)
		4.16	Ανάπτυξη τουρισμού γευσιγνωσίας
		4.17	Ανάπτυξη τουρισμού χρονομεριστικής μίσθωσης (time sharing)
		4.18	Ανάπτυξη άλλων ειδικών μορφών τουρισμού
5	Βελτιώσεις Υποδομών	5.1	Βελτιώσεις αστικών υποδομών
		5.2	Βελτιώσεις υποδομών μεταφορών
		5.3	Βελτιώσεις τουριστικών υποδομών
6	Αξιοποίηση Καινοτομίας, Τεχνολογίας, Έρευνας	6.1	Ανάπτυξη συστημάτων on-line πληροφόρησης και εξυπηρέτησης ενδιαφερόμενων τουριστών
		6.2	Βελτίωση εγκαταστάσεων και τεχνολογίας τουριστικών μονάδων Αττικής
7	Προβολή Τουριστικού Προϊόντος	7.1	Προβολή Τουριστικού Προϊόντος
8	Αξιοποίηση Ανθρώπινου Δυναμικού	8.1	Αξιοποίηση Ανθρώπινου Δυναμικού

## 2. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

### 2.1 ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ

#### 2.1.1 ΕΟΤ/ΥΠΑΝ

Πρωτεύοντα ρόλο μεταξύ των Υπουργείων που εμπλέκονται στην υλοποίηση του Προγράμματος διαδραματίζει το Υπουργείο Ανάπτυξης (ΥΠΑΝ) ως καθ' ύλην αρμόδιο, από το οποίο άλλωστε εποπτεύεται και ο ΕΟΤ. Στην ανάλυση που ακολουθεί αναφέρονται πάντοτε με την ενιαία επωνυμία ΕΟΤ/ΥΠΑΝ.

Ο ρόλος του ΕΟΤ/ΥΠΑΝ είναι επιτελικός, ρυθμιστικός και εκτελεστικός (επόμενο διάγραμμα). Εκπονεί ή συνεργάζεται με άλλους φορείς για την εκπόνηση των επιτελικών σχεδίων. Εκπονεί ή συνεργάζεται με άλλους φορείς για την εκπόνηση ειδικευμένων μελετών. Επιβλέπει την εφαρμογή κανονιστικών όρων και παρακολουθεί την υλοποίηση του προγράμματος ή στοιχείων του και φροντίζει για ανάληψη διορθωτικών δράσεων από όποιους φορείς είναι αναγκαίο. Εκτελεί ή συμμετέχει στην εκτέλεση έργων ειδικής τουριστικής υποδομής. Η συμμετοχή του σε τέτοιες δράσεις έχει προστιθέμενη αξία λόγω της μακράς εμπειρίας του.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η προγραμματική συνεργασία του ΕΟΤ/ΥΠΑΝ με τους επαγγελματικούς φορείς των τουριστικών επιχειρήσεων. Η συνεργασία αυτή καλύπτει δράσεις όπως:

- \* Οργάνωση, προβολή γενική και ειδική, όπως, π.χ., διαδρομών και πόλων, προγραμμάτων 3ης ηλικίας, κοινωνικού τουρισμού, δραστηριοτήτων και προϊόντων γευσιγνωσίας, τουρισμού νέων, εκπαιδευτικού τουρισμού σε όλες τις αγορές - στόχους
- \* Έργα αναβάθμισης-συμπλήρωσης υπηρεσιών
- \* Σύσταση εταιρείας διοργάνωσης συνεδρίων Convention Bureau (CB) ή τουρισμού κινήτρων
- \* Αναβάθμιση, εκσυγχρονισμός, συμπλήρωση υφιστάμενων τουριστικών υποδομών ΕΟΤ/ΥΠΑΝ, ΕΤΑ Α.Ε., ΟΤΑ κλπ.
- \* Δημιουργία νέων τουριστικών υποδομών, π.χ. εγκαταστάσεων εξυπηρέτησης λουομένων στα νησιά
- \* Ανάπτυξη συστημάτων on-line πληροφόρησης για τα τουριστικά ενδιαφέροντα της Αττικής
- \* Ανάπτυξη συστημάτων on-line πληροφόρησης για τις υφιστάμενες τουριστικές διευκολύνσεις και την διαθεσιμότητα και κόστος τουριστικών υπηρεσιών περιλαμβανομένων κρατήσεων σε καταλύματα

Το σύνολο των δράσεων στα οποία εμπλέκεται ο ΕΟΤ/ΥΠΑΝ αποτυπώνεται στον πίνακα που ακολουθεί. Για όσες εξ αυτών υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία ή ήταν δυνατό να εκτιμηθεί, παρατίθεται επίσης ένας προϋπολογισμός κόστους που συνολικά ανέρχεται σε 169.240.000 ευρώ.











### 2.1.2 ΥΠΕΧΩΔΕ

Η εμπλοκή του ΥΠΕΧΩΔΕ στο Πρόγραμμα Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Αττικής περιλαμβάνει δράσεις των εξής κατηγοριών.

- \* Ρυθμιστικές μελέτες ΖΟΕ, ΣΧΟΑΠ, Πολεοδομικές κλπ
- \* Ειδικές μελέτες οριοθέτησης, προστασίας, αναβάθμισης, ανάδειξης
- \* Θεσμοθετήσεις
- \* Ολοκλήρωση προγράμματος έργων λιμένων σκαφών αναψυχής
- \* Συμπλήρωση, αναβάθμιση, εκσυγχρονισμός υφιστάμενων λιμένων σκαφών αναψυχής
- \* Δημιουργία νέων λιμένων σκαφών αναψυχής

Το σύνολο των δράσεων στις οποίες εμπλέκεται το Υπουργείο παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.







### **2.1.3 Υπουργείο Πολιτισμού (ΥΠΠΟ)**

Η εμπλοκή του ΥΠΠΟ στο Πρόγραμμα Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Αττικής είναι αυξημένη λόγω αφ' ενός της μεγάλης σημασίας των πολιτιστικών μνημείων μεταξύ των τουριστικών πόρων της Αττικής και αφ' ετέρου λόγω των πολλών έργων αθλητικής υποδομής που αναπτύσσονται εν όψει της Ολυμπιάδας 2004. Περιλαμβάνει δράσεις των εξής κατηγοριών.

- \* Ειδικές μελέτες οριοθέτησης, προστασίας, αναβάθμισης, ανάδειξης πολιτιστικών μνημείων
- \* Θεσμοθετήσεις
- \* Συνεδριακό Κέντρο IBC
- \* Αξιοποίηση Ολυμπιακής Αθλητικής Υποδομής για μεταολυμπιακή χρήση αθλητικού-προπονητικού τουρισμού
- \* Αξιοποίηση Ολυμπιακής Υποδομής - Διαδρομών για μεταολυμπιακή χρήση τουριστικής περιήγησης, εκπαιδευτικό τουρισμό κτλ.
- \* Οργάνωση και προβολή διαδρομών και δραστηριοτήτων μέσα στην Αθήνα

Το σύνολο των δράσεων στις οποίες εμπλέκεται το Υπουργείο παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.





#### 2.1.4 Λοιπά Υπουργεία

Η εμπλοκή του ΥΠΕΧΩΔΕ στο Πρόγραμμα Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Αττικής περιλαμβάνει δράσεις των εξής κατηγοριών.

- \* Κίνητρα για επενδύσεις που αφορούν επιλεγμένες μορφές τουριστικών εγκαταστάσεων (π.χ., συνεδριακά, αξιοποίηση παραδοσιακών κτισμάτων)
- \* Δημιουργία ειδικού φορέα ή διερεύνηση πεδίου δραστηριότητας υπάρχοντος φορέα για την οργάνωση σε συνεχή βάση, σε ετήσιο πρόγραμμα, γεγονότων με διεθνή απήχηση (αθλητικά, πολιτιστικά, καλλιτεχνικά, επιστημονικά, μόδας, προϊόντων, γαστρονομίας κτλ.) με σκοπ
- \* Χρήση αεροδρομίων Τατοΐου-Τανάγρας
- \* Μελέτες, έργα και ενέργειες βελτίωσης υποδομών
- \* Βελτίωση υφιστάμενων και ανάπτυξη νέων θαλάσσιων γραμμών (κατά προτεραιότητα στα νησιά)

Το σύνολο των δράσεων στις οποίες εμπλέκονται τα υπόλοιπα Υπουργεία παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.



## **2.2 ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ**

Διακρίνονται δύο οργανισμοί που έχουν τη μορφή Α.Ε. ελεγχόμενων από το ελληνικό δημόσιο για την ιδιαίτερη σημασία των πολλών και σημαντικών έργων που εκτελούν ή αναμένεται να προωθήσουν στα επόμενα έτη. Είναι η ΕΤΑ Α.Ε. και η ΗΕΛΕΧΡΟ. Οι δράσεις τους είναι επικεντρωμένες σε ειδικά έργα:

- \* Ολοκλήρωση νέων εγκαταστάσεων Εκθεσιακού Κέντρου Helexpro
- \* Συνεργασία Helexpro - φορέων για οργάνωση εκθέσεων
- \* Σ.Κ. Ελληνικού
- \* Μαρίνες Ζέας Φλοίσβου Αλίμου Βουλιαγμένης Μεθάνων Αναβύσσου
- \* δημιουργία γηπέδου γκολφ και θεματικού πάρκου στην Ανάβυσσο
- \* Ακτές ΕΟΤ/ΥΠΑΝ: Α' και Β' αλιπέδου Βούλας, Βουλιαγμένης, Βάρκιζας
- \* Αναβάθμιση, εκσυγχρονισμός, συμπλήρωση υφιστάμενων τουριστικών υποδομών

Το σύνολο των δράσεων στις οποίες εμπλέκονται αυτοί οι Οργανισμοί παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.







### 2.3 ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Επιδιώκεται η συμμετοχή της Γενικής Γραμματείας της Περιφέρειας Αττικής σε δράσεις επιτελικού σχεδιασμού, παρακολούθησης της εφαρμογής του Προγράμματος, προβολής της τουριστικής εικόνας και χρηματοδότησης κρίσιμων έργων περιφερειακής σημασίας:

- \* Παρακολούθηση εφαρμογής προγράμματος στις δυναμικές, ώριμες και εν δυνάμει περιοχές
- \* Διερεύνηση δυνατοτήτων ανάπτυξης και χωροθέτησης ήπιων εναλλακτικών μορφών και δραστηριοτήτων στους ορεινούς όγκους της Αττικής
- \* Προσδιορισμό και διαμόρφωση τουριστικών διαδρομών
- \* Οργάνωση καταλυμάτων υποδομής
- \* Αναβάθμιση-συμπλήρωση υποδομών-εξοπλισμού
- \* Ειδικές μελέτες-έρευνες και έργα για την αναβάθμιση, συμπλήρωση, οργάνωση τουριστικών υπηρεσιών
- \* Βελτιώσεις-επεκτάσεις δικτύων και λειτουργιών
- \* Προβολή τουριστικού προϊόντος στο υπόλοιπο της Ελλάδος, στις χώρες της Ευρώπης και στην Αμερική και Ασία
- \* Ευαισθητοποίηση τοπικού πληθυσμού

Το σύνολο των δράσεων στις οποίες εμπλέκεται η ΓΓ της Περιφέρειας παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.









## 2.4 ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΤΑ

Η νομαρχιακή και τοπική επιδιώκεται να αναλάβει την ευθύνη εκτέλεσης έργων τοπικής εμβέλειας, σημαντικών όμως για τη διαμόρφωση της εικόνας της μικρο-περιοχής, αλλά και του συνόλου της Περιφέρειας. Σημαντικό επίσης ρόλο πρέπει να έχει στην αναβάθμιση της υποδομής και των υπηρεσιών που επηρεάζουν το τουριστικό προϊόν. Οι κατηγορίες δράσεων στις οποίες εμπλέκεται η αυτοδιοίκηση περιλαμβάνουν:

- \* Οργάνωση καταλυμάτων
- \* Έργα αναβάθμισης-συμπλήρωσης υποδομών-εξοπλισμού και υπηρεσιών
- \* Οργάνωση υποδομής
- \* Μικρές συνεδριακές εγκαταστάσεις νησιών
- \* Συμπλήρωση, αναβάθμιση, εκσυγχρονισμός υφιστάμενων λιμένων σκαφών αναψυχής
- \* Δημιουργία νέων λιμένων σκαφών αναψυχής
- \* Έργα διαμόρφωσης και σήμανσης διαδρομών, πίστες δραστηριοτήτων και συμπληρωματικές εγκαταστάσεις
- \* Βελτιώσεις-επεκτάσεις δικτύων και λειτουργιών
- \* Δημιουργία νέων τουριστικών υποδομών, π.χ. εγκαταστάσεων εξυπηρέτησης λουομένων στα νησιά
- \* Ευαισθητοποίηση τοπικού πληθυσμού

Το σύνολο των δράσεων στις οποίες εμπλέκεται η Αυτοδιοίκηση παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.









### **3. ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ**

#### **3.1 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ**

Η ωρίμανση των συλλογικών επαγγελματικών φορέων των τουριστικών επιχειρήσεων δημιουργεί δύο ταυτόχρονες τάσεις ή δυνατότητες:

- \* Την σταδιακή αποχώρηση κρατικών φορέων από τομείς στους οποίους δραστηριοποιούνται στο παρελθόν λόγω ανυπαρξίας επαρκούς τεχνογνωσίας και οργανωτικής ικανότητας των ιδιωτικών φορέων.
- \* Την αύξηση της συνεργασίας μεταξύ κρατικών φορέων και επαγγελματικών οργανώσεων των τουριστικών επιχειρήσεων, ώστε αφ' ενός να εισάγονται ενάρετοι αυτοματισμοί στην λήψη και αποστολή μηνυμάτων μέσω του μηχανισμού της ελεύθερης λειτουργίας της αγοράς και αφ' ετέρου να κατανέμεται το κόστος δράσεων που παλαιότερα αναλαμβάνετο από δημόσιους φορείς αποκλειστικά.

Το marketing και η διαφήμιση είναι τα κύρια πεδία τουρισμού στα οποία επιδιώκεται να αναπτυχθεί συνεργασία μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Εκτός από τη συμβολή τους στην ανακούφιση από τους περιορισμούς του προϋπολογισμού, οι κυβερνήσεις αναγνωρίζουν επίσης ότι ένας οργανισμός marketing υπό την ηγεσία του δημοσίου είναι συχνά λιγότερο αποτελεσματικός από ένα ο οποίος διοικείται από τον ίδιο τον κλάδο ή σε συνεργασία μαζί του. Για αυτό τον λόγο αναθέτουν ολοένα και συχνότερα στον ιδιωτικό τομέα ένα αυξανόμενο μερίδιο των εργασιών marketing και διαφήμισης που ως τώρα αναλάμβανε συνήθως η κυβέρνηση παρέχοντας συγχρηματοδότηση για την υλοποίηση των προγραμμάτων προβολής.

Μεγάλη είναι επίσης η σημασία της συνεργασίας στην επίλυση σημαντικών προβληματικών θεμάτων όπως η διαφύλαξη του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Το σύνολο των δράσεων στις οποίες εμπλέκονται οι επαγγελματικοί φορείς των τουριστικών επιχειρήσεων παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.













### **3.2 ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ**

Είναι αρμοδιότητα των επιχειρήσεων:

- Ο εκσυγχρονισμός και η εξασφάλιση ανταγωνιστικότητας
- Η ανάληψη του επενδυτικού κινδύνου για νέες δραστηριότητες
- Η διαμόρφωση ελκυστικών και καινοτομικών τουριστικών προϊόντων και η προώθησή τους
- Η εκπαίδευση και κατάρτιση με υψηλού επιπέδου ικανότητες και γνώσεις για τους ήδη εργαζόμενους

Πάνω σε αυτή τη βάση προβλέπονται δράσεις για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις του τουριστικού τομέα στην Αττική. Σημαντικό ενδιαφέρον υπάρχει επίσης στην κοινή με φορείς του δημόσιου τομέα ανάληψη επενδυτικών έργων σε χώρους ιδιοκτησίας του δημοσίου ή δημόσιων οργανισμών. Περισσότερα για το θέμα αυτό αναπτύσσονται στο κεφάλαιο 3.4 παρακάτω.

Το σύνολο των δράσεων στις οποίες εμπλέκονται οι ιδιωτικές επιχειρήσεις παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.









### **3.3 ΕΙΔΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ**

Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται φορείς που έχουν σχέση με ειδικευμένες μορφές τουρισμού ή έχουν ειδικά ενδιαφέροντα που σχετίζονται με τον τουρισμό. Περιλαμβάνονται φορείς όπως ασφαλιστικοί οργανισμοί για την οργάνωση προγραμμάτων που απευθύνονται στους ασφαλισμένους τους, η εκκλησία για τον προσκυνηματικό τουρισμό, ειδικοί φορείς, όπως π.χ., αερολέσχες, για απολύτως ειδικευμένες δραστηριότητες, το Convention Bureau για τον συνεδριακό τουρισμό. Οι δράσεις στις οποίες εμπλέκονται τέτοιοι φορείς αναφέρονται στον επόμενο πίνακα.









### **3.4 ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΚΟΙΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΦΟΡΕΩΝ**

**Οι κοινές δράσεις διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:**

- \* Δράσεις με τους επαγγελματικούς φορείς κυρίως για την προβολή και το μάρκετινγκ, όπως αναφέρονται στο κεφάλαιο 3.1 παραπάνω.**
- \* Έργα συγχρηματοδοτούμενα με ιδιωτικά κεφάλαια σε ιδιοκτησίες του δημοσίου.**

**Τα έργα της δεύτερης κατηγορίας παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.**



#### 4. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ

##### 4.1 ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ, ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Η δεύτερη φάση της μελέτης παραθέτει μία πρόταση για το Πρόγραμμα Δράσης που πρέπει να εφαρμοσθεί με στόχο την βιώσιμη και ποιοτικότερη τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας Αττικής. Το Πρόγραμμα Δράσης που έχει διαμορφωθεί, αποτελείται από μία σειρά δράσεων που αναφέρονται σε ειδικές μελέτες, αναγκαία έργα και θεσμικές ρυθμίσεις. Για την πιο ουσιαστική και αποτελεσματική εφαρμογή του προτεινόμενου προγράμματος δράσης, πραγματοποιείται μία κατηγοριοποίηση των ειδικών μελετών, αναγκών έργων και θεσμικών ρυθμίσεων στην βάση 8 Αξόνων Δράσης.

Η περιγραφή των ειδικών μελετών, των αναγκών έργων και των θεσμικών ρυθμίσεων κατά άξονα προτεραιότητας, αναδύει την σπουδαιότητά τους και δίνει τις κατευθύνσεις για την αναζωογόνηση και περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού στην Περιφέρειας Αττικής.

**Άξονας Δράσης 1: Έλεγχος Τουριστικής Ανάπτυξης, Ρυθμίσεις Χρήσεων Γης**

**Μέτρο 1.1: Ρυθμίσεις χρήσεων γης**

1. Εκπόνηση και θεσμοθέτηση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού Αττικής, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.2742/99 (ΦΕΚ 207Α της 7.10.99). Φορέας ανάθεσης: ΥΠΕΧΩΔΕ/ΟΡΣΑ. Ίδρυση περιφερειακού φορέα παρακολούθησης της εφαρμογής του, κατ' αντιστοιχία με το Εθνικό Παρατηρητήριο Χωροταξίας  
Το έως σήμερα Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής (επικαιροποιημένο ή μη) δεν αρκεί να προωθήσει την βιώσιμη ανάπτυξη της περιφέρειας, ούτε να προωθήσει την επιθυμητή παραγωγική και κοινωνική συνοχή και να διασφαλίσει την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά ούτε και να εντάξει ισόρροπα την Αττική στο ευρωπαϊκό και το διεθνές περιβάλλον.  
Παρ' όλα αυτά, εκτιμάται ότι ο ΟΡΣΑ διαθέτει αναλυτικό και συνθετικό υλικό από εξειδικευμένες Μελέτες, που έχουν εκπονηθεί για λογαριασμό του σχετικά πρόσφατα, στοιχεία των οποίων θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως πρωτογενές υλικό. Το εκτιμώμενο κόστος εκπόνησης του Περιφερειακού Πλαισίου υπολογίζεται με δεδομένη αυτήν την παραδοχή και κινείται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα.  
Προτεραιότητα : Α - Κόστος εκπόνησης του πλαισίου: 700.000 ευρώ και απαιτούμενος χρόνος τουλάχιστον τρία έτη.
2. Έως τότε, οι κατευθύνσεις για την εκπόνηση των απολύτως απαραίτητων, υποκείμενων σε επίπεδα σχεδιασμού, Μελετών (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΖΟΕ, κλπ.) και λοιπών κανονιστικών ρυθμίσεων, οφείλουν να εναρμονίζονται προς το Εθνικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού (του οποίου ο δημόσιος διάλογος θα ολοκληρωθεί έως το τέλος Δεκεμβρίου 2002) και τα εγκεκριμένα Ειδικά Πλάισια, σύμφωνα με το άρθρο 6 του Ν.2742/99.
3. Δεν κρίνεται, επομένως σκόπιμη, η εκπόνηση Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων για τους Δήμους του Ηπειρωτικού Τμήματος της Αττικής και του Πόρου - Τροιζηνίας (ενότητα 4γ), πριν την έναρξη και την ολοκλήρωση της προηγούμενης διαδικασίας.

4. Αντιθέτως, πρέπει να προωθηθούν τα Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) για τις ενότητες 4α (Αίγινα, Αγκίστρι), 4γ (Ύδρα – Σπέτσες) και 4δ (Κύθηρα – Αντικήθουρα).  
Φορείς ανάθεσης: οι οικείοι Καποδιστριακοί Δήμοι / Φορέας έγκρισης: Γενική Γραμματεία Περιφέρειας ή ΥΠΕΧΩΔΕ (ανάλογα με την οριστική απόφαση της Ολομέλειας του Σ.τ.Ε.). Στις Επιτροπές Παρακολούθησης πρέπει να συμμετέχουν και οι ΕΟΤ/ΥΠΑΝ, για τις κατευθύνσεις και τον έλεγχο τουριστικής ανάπτυξης των περιοχών.  
Προτεραιότητα : Α - Κόστος εκπόνησης μελετών: 700.000 ευρώ και απαιτούμενος χρόνος τουλάχιστον δύο έτη.
5. Επίσης, πρέπει να συνεχιστεί και να ολοκληρωθεί η προσπάθεια για τη θεσμοθέτηση των Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου του Ηπειρωτικού Τμήματος της Αττικής και του Πόρου –Τροιζηνίας, η οποία προωθείται από τον ΟΡΣΑ.  
Προτεραιότητα : Α
6. Εκκρεμεί η ολοκλήρωση, η θεσμοθέτηση των Πολεοδομικών Μελετών και η κατοχύρωση των Πράξεων Εφαρμογής τους, που έχουν ανατεθεί από το 1995 και που αφορούν κυρίως στις παραλιακές οικισμένες περιοχές των ενοτήτων 2α (Βάρκιζα – Λαυρεωτική), 2β (Κερατέα – Μαραθώνας) και 2δ (Γραμματικό – Ωρωπός).

Προτεραιότητα : Α

#### Μέτρο 1.2: Έλεγχος τουριστικής ανάπτυξης

**1.2.1 Ανάθεση Ειδικών Μελετών Ελέγχου Τουριστικής Ανάπτυξης για τις ενότητες 1α (Κεντρική περιοχή Αθήνας – Πειραιά), 1γ (περιοχή Χαλανδρίου, Αμαρουσίου, Πεύκης και Κηφισιάς), 2α (Βάρκιζα – Λαυρεωτική), 4α (Αίγινα, Αγκίστρι), 4γ (Ύδρα – Σπέτσες) και από την 3γ, η νήσος Πόρος.**

Ο χαρακτήρας τους και η στρατηγική αντιμετώπισής τους περιγράφεται στα οικεία κεφάλαια. Αναφέρεται ειδικά, η ανάγκη για ποιοτική αναβάθμιση του παραδοσιακού μικρής κλίμακας ξενοδοχειακού δυναμικού όλων των ενοτήτων και ειδικότερα αυτών της Κεντρικής Περιοχής της Αθήνας και του Πειραιά.

Φορέας ανάθεσης: ΕΟΤ/ΥΠΑΝ. Στις Επιτροπές Παρακολούθησης να μετέχει και το ξενοδοχειακό Επιμελητήριο.

Προφανώς για την εκπόνησή τους θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και να ενσωματωθούν στοιχεία από υπάρχουσες σχετικά πρόσφατες Μελέτες, που έχουν εκπονηθεί για λογαριασμό δημοσίων φορέων, ιδιαίτερα όσον αφορά στις ενότητες 2α, 4α, 4γ και 3γ.

Προτεραιότητα : Α

Κόστος εκπόνησης των μελετών: 450.000 ευρώ και απαιτούμενος χρόνος τουλάχιστον δύο έτη.

**1.2.2 Θεσμικές Ρυθμίσεις:** Αφορούν την θεσμοθέτηση των όρων και περιορισμών για τον έλεγχο της τουριστικής ανάπτυξης που θα προτείνουν οι αντίστοιχες ειδικές μελέτες. Προώθηση της θεσμοθέτησης από το Σ.τ.Ε. του Σχεδίου Π.Δ. «Προστασία και ανάπτυξη δραστηριοτήτων αναψυχής, τουρισμού και πολιτισμού, στην παραλιακή ζώνη από Φαληρικό Όρμο μέχρι Αγία Μαρίνα Κρωπίας».

Προβλέπεται ποιοτική αναβάθμιση των τουριστικών δραστηριοτήτων και δημιουργία υποστηρικτικών υποδομών ήπιου χαρακτήρα.

Φορέας: ΟΡΣΑ/ΥΠΕΧΩΔΕ

Προτεραιότητα : Α

**1.2.3 Παρακολούθηση Ενέργειας:** Η ενέργεια αφορά την παρακολούθηση της

εφαρμογής των όρων και περιορισμών ελέγχου της τουριστικής ανάπτυξης που θα θεσμοθετηθούν, καθώς και των αποτελεσμάτων από αυτές, προκειμένου να γίνονται οι αναγκαίες διορθώσεις και αναπροσαρμογές. Σημ.: Σε εθνικό επίπεδο θα ήταν δυνατή η δημιουργία ειδικού οργάνου που να λειτουργεί ως "παρατηρητήριο" της τουριστικής ανάπτυξης της χώρας.

## Άξονας Δράσης 2: Προστασία - Ανάδειξη Τουριστικών Πόρων

### Μέτρο 2.1 Προστασία, Ποιοτικής Αναβάθμιση, Ανάδειξη Φυσικών Πόρων - Περιβάλλοντος

Η προστασία των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος γενικότερα, καθώς και η ποιοτική αναβάθμιση και ανάδειξη αυτών, διασφαλίζει αντίστοιχα την προστασία και αναβάθμιση μιας από τις σημαντικότερες συνιστώσες της πρωτογενούς τουριστικής προσφοράς. Ειδικές μελέτες και θεσμοθετήσεις προστασίας και διαχείρισης, έργα αναβάθμισης και ανάδειξης καθώς και σχήματα οργάνωσης και προβολής, αποτελούν μερικά από τα βασικά μέσα υλοποίησης του Μέτρου.

**2.1.1 Ειδικές Μελέτες Οριοθέτησης, Προστασίας, Αναβάθμισης, Ανάδειξης:** Αφορά την εκπόνηση ειδικών μελετών αξιολόγησης, επιλογής και οριοθέτησης των πόρων και των ευρύτερων περιοχών τους που λειτουργούν σαν πόλοι τουριστικής έλξης, καθώς και την διατύπωση προτάσεων αναβάθμισης και ανάδειξης αυτών.

Προκειμένου να γίνουν οποιεσδήποτε παρεμβάσεις για την προστασία, αναβάθμιση, ανάδειξη για τουριστικούς λόγους, σε φυσικούς-περιβαλλοντικούς πόρους που ήδη αποτελούν ή μελλοντικά σχεδιάζεται να αποτελέσουν πόλους τουριστικής έλξης, είναι σκόπιμο να προηγηθούν ορισμένες ειδικές μελέτες, όπως π.χ.: Μελέτες ευρύτερων περιοχών για την καταγραφή, αξιολόγηση, επιλογή, διασύνδεση των πόρων μεταξύ τους ή/και με δίκτυα προσπέλασης, τουριστικές ή άλλες δραστηριότητες κλπ. Ειδικές μελέτες των συγκεκριμένων πόρων που θα επιλεγούν, τόσο για την ακριβή οριοθέτηση αυτών και των άμεσων περιοχών επιρροής τους, όσο και για την προστασία και βιωσιμότητα αυτών. Μελέτες αναβάθμισης, αξιοποίησης και ανάδειξης των συγκεκριμένων πόρων και του περιβάλλοντος για τον τουρισμό (περιβαλλοντικές, διαχειριστικές, χωροταξικές, αρχιτεκτονικές, οικονομοτεχνικές, κλπ.)

**2.1.2 Θεσμοθετήσεις:** Αφορούν θεσμοθετήσεις της προστασίας κατά οριοθετημένες περιοχές και κατά βαθμό προστασίας των φυσικών πόρων.

Ορισμένα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, π.χ. σπάνια οικοσυστήματα, υδροβιότοποι, τμήματα ορεινών όγκων κ.α. χρήζουν ειδικής προστασίας. Στην Περιφέρεια Αττικής δεν έχουν όλα θεσμοθετημένη προστασία, δεν έχουν οριοθετηθεί όλες οι περιοχές και δεν υπάρχουν αντίστοιχοι όροι και περιορισμοί κατά βαθμό προστασίας. Είναι σκόπιμο επομένως να προωθηθούν οι απαιτούμενες μελέτες οριοθέτησης και οι θεσμοθετήσεις προστασίας.(βλ. σχετικά και κεφ. 1.4.2. της Α΄ Φάσης της παρούσας μελέτης).

**2.1.3 Έργα Ποιοτικής Αναβάθμισης:** Αφορούν έργα ποιοτικής αναβάθμισης των φυσικών πόρων και διαμορφώσεις των περιοχών τους για λόγους επισκεψιμότητας και εξυπηρέτησης τουριστών (π.χ. χώροι στάθμευσης τουριστικών λεωφορείων, πεζόδρομοι, καθιστικά, εγκαταστάσεις υγιεινής κλπ.)

Για την ποιοτική αναβάθμιση, ανάδειξη και αξιοποίηση των σημαντικών ως τουριστικών πόλων έλξης φυσικών πόρων, πέρα από την αναγκαία θεσμική προστασία τους διαπιστώνεται και η σκοπιμότητα δημιουργίας μιας σειράς έργων τόσο για την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη



αυτών καθ' εαυτών των πόρων όσο και για την δυνατότητα προσπέλασης και εξυπηρέτησης των επισκεπτών - τουριστών. Πιο εξειδικευμένες σχετικές δράσεις αναφέρονται παρακάτω, στα μέτρα για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού και για την βελτίωση των τουριστικών υποδομών.

**2.1.4 Οργάνωση, Προβολή:** Αφορά την οργάνωση και προβολή των φυσικών πόρων κατά περιοχές, κατηγορίες, είδη, μορφές, δραστηριότητες κλπ.

Πέρα από τις μελέτες και τα έργα προστασίας και ανάδειξης των φυσικών πόρων που αναφέρθηκαν πιο πάνω, για την προσέλκυση επισκεπτών γενικών ενδιαφερόντων αλλά και εξειδικευμένων τμημάτων της τουριστικής ζήτησης είναι σκόπιμη η οργάνωση, η διαχείριση και η προβολή των πόρων σε διάφορα επίπεδα:

- Μεμονωμένα ή κατά κατηγορίες, ως σύνολα ειδών, μορφών και δραστηριοτήτων τουρισμού και περιβάλλοντος, επιστημονικών φυσιογνωστικών ή φυσιολατρικών ενδιαφερόντων.
- Ως κύρια ή συμπληρωματικά κατά περίπτωση συστατικά της τουριστικής προσφοράς της Περιφέρειας Αττικής και των χωρικών ενότητων της, αλλά και της χώρας μέσα από αντίστοιχα εθνικά ή/και διεθνή δίκτυα.

**Μέτρο 2.2 Προστασία, Ποιοτική Αναβάθμιση, Ανάδειξη Πολιτιστικών Πόρων**

Η προστασία των πολιτιστικών πόρων και της πολιτισμικής μας κληρονομιάς γενικότερα, καθώς και η ποιοτική αναβάθμιση και ανάδειξη αυτών, διασφαλίζει αντίστοιχα την προστασία και αναβάθμιση μιας από τις σημαντικότερες συνιστώσες της πρωτογενούς τουριστικής προσφοράς. Ειδικές μελέτες και θεσμοθετήσεις προστασίας και διαχείρισης, έργα αναβάθμισης και ανάδειξης καθώς και σχήματα οργάνωσης και προβολής, αποτελούν μερικά από τα βασικά μέσα υλοποίησης του Μέρους.

**2.2.1 Ειδικές Μελέτες Οριοθέτησης, Προστασίας Αναβάθμισης, Ανάδειξης:** Αφορά την εκπόνηση ειδικών μελετών αξιολόγησης, επιλογής και οριοθέτησης των πόρων και των ευρύτερων περιοχών τους που λειτουργούν σαν πόλοι τουριστικής έλξης, καθώς και την διατύπωση προτάσεων αναβάθμισης και ανάδειξης αυτών.

Προκειμένου να γίνουν οποιεσδήποτε παρεμβάσεις για την προστασία, αναβάθμιση, ανάδειξη για τουριστικούς λόγους, σε πολιτιστικούς πόρους που ήδη αποτελούν ή μελλοντικά σχεδιάζεται να αποτελέσουν πόλους τουριστικής έλξης, είναι σκόπιμο να προηγηθούν ορισμένες ειδικές μελέτες, όπως π.χ.: Μελέτες ευρύτερων περιοχών για την καταγραφή, αξιολόγηση, επιλογή, διασύνδεση των πόρων μεταξύ τους ή/και με δίκτυα προσπέλασης, τουριστικές ή άλλες δραστηριότητες κλπ. Ειδικές μελέτες των συγκεκριμένων πόρων που θα επιλεγούν, τόσο για την ακριβή οριοθέτηση αυτών και των άμεσων περιοχών επιρροής τους, όσο και για την προστασία τους. Μελέτες αναβάθμισης, αξιοποίησης και ανάδειξης των συγκεκριμένων πόρων και της ευρύτερης περιοχής τους για τον τουρισμό (στερέωσης, συντήρησης, διαμόρφωσης, χωροταξικές, αρχιτεκτονικές, οικονομοτεχνικές, κλπ.).

**2.2.2 Θεσμοθετήσεις:** Αφορούν θεσμοθετήσεις της προστασίας κατά οριοθετημένες περιοχές και κατά βαθμό προστασίας των πολιτιστικών πόρων.

Ορισμένα στοιχεία ή περιοχές - πολιτιστικών πόρων είναι πιθανό να μην έχουν ακόμα, για διάφορους λόγους, θεσμοθετημένη προστασία. Στην περίπτωση αυτή είναι σκόπιμη η προώθηση των απαιτούμενων μελετών και διαδικασιών οριοθέτησης των περιοχών και θεσμοθέτησης της προστασίας τους.

**2.2.3 Έργα Ποιοτικής Αναβάθμισης:** Αφορούν έργα ποιοτικής αναβάθμισης των πολιτιστικών πόρων και διαμορφώσεις των περιοχών τους για λόγους επισκεψιμότητας και εξυπηρέτησης τουριστών (π.χ. χώροι στάθμευσης τουριστικών λεωφορείων, πεζόδρομοι, φωτισμοί, καθιστικά, εγκαταστάσεις υγιεινής κλπ.).

Για την ποιοτική αναβάθμιση, ανάδειξη και αξιοποίηση των σημαντικών - ως τουριστικών πόλων έλξης - πολιτιστικών πόρων, πέρα από την αναγκαία θεσμική προστασία τους διαπιστώνεται και η σκοπιμότητα μιας σειράς έργων, τόσο για την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη αυτών καθ' εαυτών των πόρων όσο και για την δυνατότητα προσπέλασης και εξυπηρέτησης των επισκεπτών - τουριστών. Πιο εξειδικευμένες σχετικές δράσεις αναφέρονται παρακάτω, στα μέτρα για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού και για την βελτίωση των τουριστικών υποδομών.

**2.2.4 Οργάνωση, Προβολή:** Αφορά την οργάνωση και προβολή των πολιτιστικών πόρων κατά περιοχές, κατηγορίες, είδη, μορφές, δραστηριότητες κλπ.

Πέρα από τα έργα προστασίας και ανάδειξης των πολιτιστικών πόρων που αναφέρθηκαν πιο πάνω, για την προσέλκυση επισκεπτών γενικών ενδιαφερόντων αλλά και εξειδικευμένων τμημάτων της τουριστικής ζήτησης, είναι σκόπιμη η οργάνωση, η διαχείριση και η προβολή τους σε διάφορα επίπεδα. Μεμονωμένα ή κατά κατηγορίες, ως σύνολα μνημείων, χώρων, εποχών, μορφών και δραστηριοτήτων τουρισμού και πολιτισμού, επιστημονικών, εκπαιδευτικών ή περιηγητικών ενδιαφερόντων. Ως κύρια ή συμπληρωματικά κατά περίπτωση συστατικά της τουριστικής προσφοράς της Περιφέρειας Αττικής και των χωρικών ενότητων της, αλλά και της χώρας μέσα από αντίστοιχα εθνικά ή διεθνή δίκτυα.

## **Μέτρο 2.3 Τουριστικές Διαδρομές**

Η διαμόρφωση ειδικών τουριστικών διαδρομών για την ανάδειξη των υφιστάμενων ή νέων φυσικών και τουριστικών πόρων ή άλλων πόλων έλξης, καθώς και η διασύνδεση και δικτύωσή τους με αντίστοιχα τουριστικά κυκλώματα, προσφέρει δυνατότητες ανάδειξης νέων τουριστικών προορισμών, νέων μορφών και δραστηριοτήτων τουρισμού, με τις αντίστοιχες θετικές επιπτώσεις στον τουρισμό (άμβλυνση εποχικότητας, εμπλουτισμός τουριστικού προϊόντος, προσέλκυση νέων τμημάτων ζήτησης κλπ.) και στην περιφερειακή ανάπτυξη. Ειδικές μελέτες και έργα, σχήματα οργάνωσης και προβολής, αποτελούν μερικά από τα βασικά μέσα υλοποίησης του Μέτρου.

**2.3.1 Ειδικές Μελέτες Προσδιορισμού και Διαμόρφωσης Τουριστικών Διαδρομών:** Αφορούν την αξιολόγηση και τον προσδιορισμό των φυσικών ή/και πολιτιστικών πόρων ή/και άλλων πόλων έλξης (π.χ. ολυμπιακές διαδρομές), κατά κατηγορίες, περιοχές, είδη, εποχές, ομάδες ειδικών

ενδιαφερόντων κλπ., με σκοπό την διαμόρφωση ειδικών τουριστικών διαδρομών.

Με την ανάδειξη νέων πόλων έλξης και την διασύνδεση αυτών μεταξύ τους καθώς και με γνωστές καθιερωμένες τουριστικές διαδρομές, δίνεται η δυνατότητα διεύρυνσης των τουριστικών κυκλωμάτων και διάχυσης των υφιστάμενων ή/και νέων τουριστικών ροών προς νέες περιοχές και πεδία ενδιαφερόντων. Για την επίτευξη των ανωτέρω είναι σκόπιμη η εκπόνηση ειδικών μελετών για τον προσδιορισμό και την αξιολόγηση των πόλων έλξης που θα αποτελέσουν τα κομβικά σημεία για την σύνθεση των νέων ειδικών τουριστικών διαδρομών καθώς και των αντίστοιχων μελετών για την διαμόρφωση των διαδρομών.

**2.3.2 Έργα Διαμόρφωσης:** Αφορούν την διαμόρφωση των ειδικών τουριστικών διαδρομών για λόγους επισκεψιμότητας και εξυπηρέτησης τουριστών (π.χ. πεζοδρομήσεις, χώροι στάθμευσης τουριστικών λεωφορείων, εγκαταστάσεις υγιεινής, υπηρεσίες στήριξης κλπ.)

Βάσει των μελετών που προαναφέρθηκαν στο 2.3.1., είναι δυνατή η υλοποίηση των νέων ειδικών τουριστικών διαδρομών με έργα προσπέλασης και στάθμευσης οχημάτων, πεζοδρομήσεις και στάσεις επισκεπτών, σημάνσεις των διαδρομών καθώς και έργα εξυπηρέτησης και υπηρεσίες στήριξης αυτών.

**2.3.3 Οργάνωση, Προβολή:** Η ενέργεια αφορά την οργάνωση και προβολή των διαφόρων τουριστικών διαδρομών, κατά κατηγορίες, περιοχές, είδη, εποχές, ομάδες ειδικών ενδιαφερόντων κλπ.

Πέρα από τις μελέτες και τα έργα που αναφέρονται στο Μέτρο αυτό, για την προσέλκυση επισκεπτών γενικών ενδιαφερόντων αλλά και εξειδικευμένων τμημάτων της τουριστικής ζήτησης είναι σκόπιμη η οργάνωση και προβολή των τουριστικών διαδρομών σε διάφορα επίπεδα. Μεμονωμένα ή κατά κατηγορίες, ως σύνολα εναλλακτικών μορφών και δραστηριοτήτων τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων. Ως κύρια ή συμπληρωματικά κατά περίπτωση συστατικά της τουριστικής προσφοράς της Περιφέρειας Αττικής, των χωρικών της ενοτήτων αλλά και της χώρας, μέσα από αντίστοιχα εθνικά ή διεθνή δίκτυα.

## Άξονας Δράσης 3: Ποιοτική Αναβάθμιση, Εκσυγχρονισμός Τουριστικής Προσφοράς

### Μέτρο 3.1 Αναβάθμιση Καταλυμάτων

Η ποιοτική αναβάθμιση της δευτερογενούς τουριστικής προσφοράς και ειδικότερα των τουριστικών καταλυμάτων θεωρείται απαραίτητη για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος της Αττικής, που όπως προέκυψε από την ανάλυση της παρούσας μελέτης είναι σχετικά χαμηλή. Έργα αναβάθμισης και συμπλήρωσης των υφιστάμενων τουριστικών καταλυμάτων, μετατροπή παραδοσιακών κτισμάτων σε τουριστικά καταλύματα στα νησιά της Περιφέρειας Αττικής αλλά και στο κέντρο της Αθήνας, με την θέσπιση κινήτρων για τον σκοπό αυτό, κυρίως όμως η οργάνωση της λειτουργίας των υφισταμένων καταλυμάτων, αποτελούν μερικά από τα βασικά μέσα για την υλοποίηση του Μέτρου.

**3.1.1 Έργα Αναβάθμισης – Συμπλήρωσης Τουριστικών Καταλυμάτων:** Αφορά διάφορα έργα αναβάθμισης ή/και συμπλήρωσης υφιστάμενων τουριστικών καταλυμάτων

Στην Α΄ Φάση της παρούσας μελέτης περιγράφονται αναλυτικά τα προβλήματα και οι ελλείψεις της τουριστικής προσφοράς της Περιφέρειας Αττικής. Ειδικότερα, τα υφιστάμενα τουριστικά καταλύματα στην πλειοψηφία τους είναι παλαιά και δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες προδιαγραφές, τόσο στις κτιριοδομικές όσο και στις τεχνολογικές και λειτουργικές. Είναι προφανής επομένως η αναγκαιότητα των έργων αναβάθμισης και συμπλήρωσης των υφισταμένων τουριστικών καταλυμάτων προκειμένου να ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις της ζήτησης και να καταστούν ανταγωνιστικά, πολύ περισσότερο κατά την παρούσα συγκυρία της τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα το 2004, στα πλαίσια των ήδη προβλεπομένων χρηματοδοτικών προγραμμάτων αλλά και σε συνδυασμό με την κατάταξη των τουριστικών καταλυμάτων με το σύστημα των αστεριών.

**3.1.2 Μετατροπή Παραδοσιακών Σπιτιών σε Τουριστικά καταλύματα:** Αφορά έργα μετατροπής παραδοσιακών κτισμάτων σε τουριστικούς ξενώνες.

Στην ανάλυση της παρούσας μελέτης διαπιστώθηκε το πολύ μικρό ποσοστό τουριστικών καταλυμάτων που λειτουργούν σε μετατροπές παραδοσιακών κτισμάτων, τόσο στο κέντρο της Αθήνας όσο και κυρίως στα νησιά της Περιφέρειας Αττικής, με εξαίρεση την Υδρα. Η έλλειψη τουριστικών καταλυμάτων σε παραδοσιακά κτίσματα μέσα σε χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς όπως οι Σπέτσες, και η Αίγινα αλλά και στον Πόρο και τα Κύθηρα είναι εμφανής, όπως εμφανής είναι και η ποιοτική και αισθητική αναβάθμιση που οι μετατροπές αυτές προσφέρουν στα παραδοσιακά νησιωτικά οικιστικά σύνολα που συνιστούν αυτά καθ' εαυτά πολιτιστικούς πόλους έλξης. Αλλά και στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας, η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός παλαιών ξενοδοχείων σε παραδοσιακά κτίσματα και η δημιουργία νέων θα καλύψει ένα νέο τμήμα της ζήτησης, διατηρώντας παράλληλα και αναβαθμίζοντας πολύτιμους πολιτιστικούς πόρους.

**3.1.3 Κίνητρα:** Αφορά την θεσμοθέτηση κινήτρων για την αναβάθμιση και τον

εκσυγχρονισμό υφισταμένων τουριστικών καταλυμάτων καθώς και για την μετατροπή παραδοσιακών κτισμάτων σε ξενώνες.

Με δεδομένη την σκοπιμότητα της Δράσης 3.1.2. που περιγράφεται παραπάνω, τόσο για λόγους αναβάθμισης της τουριστικής προσφοράς σε ένα εξειδικευμένο τομέα όσο και για λόγους συμβολής στην διατήρηση και αναβίωση των παραδοσιακών κτισμάτων ως πολιτιστική κληρονομιά, προτείνεται η ενθάρρυνση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας προς την κατεύθυνση αυτή μέσω αναπτυξιακών κινήτρων.

**3.1.4 Οργάνωση Καταλυμάτων:** Αφορά την οργάνωση της λειτουργίας υφισταμένων καταλυμάτων.

Εξίσου σημαντική με την κτιριολογική και τεχνολογική συμπλήρωση και αναβάθμιση των τουριστικών καταλυμάτων είναι και η λειτουργική τους αναβάθμιση και οργάνωση τόσο για την βελτίωση της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών όσο και για τον εκσυγχρονισμό της διαχείρισης αυτών. Η δικτύωση και οργανωμένη διαχείριση των μικρών μονάδων με τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας θα οφελήσει τον κλάδο και θα αυξήσει την ανταγωνιστικότητά του.

### **Μέτρο 3.2 Αναβάθμιση Υποδομής**

Το Μέτρο αυτό συμπληρώνει το προηγούμενο, αφορά τις τουριστικές επιχειρήσεις γενικότερα και υλοποιείται με έργα αναβάθμισης και συμπλήρωσης υποδομών και εξοπλισμού και οργάνωση της λειτουργίας τους. Ως υποδομές θεωρούνται τόσο οι τεχνικές (π.χ. συστήματα ενέργειας, ύδρευσης, αποχέτευσης, προσπέλαση, χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων κλπ.), όσο και οι ειδικές τουριστικές (πχ. πισίνες, αίθουσες συνεδρίων, γήπεδα αθλοπαιδιών, λουτρικές εγκαταστάσεις κλπ).

**3.2.1 Έργα Αναβάθμισης – Συμπλήρωσης Υποδομών – Εξοπλισμού:** Αφορά διάφορα έργα αναβάθμισης-συμπλήρωσης υποδομής ή/και εξοπλισμού υφιστάμενων τουριστικών επιχειρήσεων.

Για την άμβλυνση των προβλημάτων και την κάλυψη των ελλείψεων της τουριστικής προσφοράς της Περιφέρειας Αττικής που επισημάνθηκαν στην ανάλυση της παρούσας μελέτης, και μάλιστα εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων 2004, θεωρείται σκόπιμη η συμπλήρωση και αναβάθμιση των υποδομών και του εξοπλισμού των υφισταμένων τουριστικών επιχειρήσεων με τα αντίστοιχα έργα.

**3.2.2 Οργάνωση Υποδομής:** Αφορά την οργάνωση της λειτουργίας των υποδομών υφιστάμενων τουριστικών επιχειρήσεων.

Για τους ίδιους λόγους που αναφέρονται στις παραπάνω Δράσεις, θεωρείται σκόπιμη και η οργάνωση της λειτουργίας των υποδομών των υφισταμένων τουριστικών επιχειρήσεων, πράγμα που θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα του κλάδου γενικότερα.

### **Μέτρο 3.3 Αναβάθμιση Υπηρεσιών Τουρισμού**

Για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και την ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Αττικής θεωρείται αναγκαία η αναβάθμιση των υπηρεσιών τουρισμού γενικά, με τη βοήθεια ειδικών

μελετών, ερευνών και των αντίστοιχων έργων, κυρίως δε με την οργάνωση και βελτίωση της λειτουργίας των υπηρεσιών.

**3.3.1 Ειδικές Μελέτες-Έρευνες για την Αναβάθμιση, Συμπλήρωση, Οργάνωση Τουριστικών Υπηρεσιών:** Αφορά την εκπόνηση ειδικών μελετών-ερευνών, σε επίπεδο Περιφέρειας/ Νομού / Δήμου, τομεακών ή κλαδικών, σχετικά με την αναβάθμιση – συμπλήρωση - οργάνωση των υπηρεσιών τουρισμού.

Ως υπηρεσίες τουρισμού νοούνται τόσο οι παρεχόμενες άμεσα ή έμμεσα από τον ιδιωτικό τομέα (π.χ. τουριστικά πρακτορεία, ανταλλακτήρια συναλλάγματος, γραφεία πληροφοριών, καταστήματα τουριστικών ειδών, τουριστικά λεωφορεία, σκάφη, ταξί, κλπ), όσο και εκείνες του ευρύτερου δημόσιου τομέα (π.χ. αδειοδοτήσεις τουριστικών επιχειρήσεων, έλεγχοι υγιεινής, τιμών, δρομολόγια συγκοινωνιών τουριστικών περιοχών, αστυνόμευση, καθαριότητα, ορθολογική διαχείριση επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία κλπ. αξιοθέατα).

**3.3.2 Έργα Αναβάθμισης – Συμπλήρωσης Υπηρεσιών:** Αφορά έργα αναβάθμισης, εκσυγχρονισμού και συμπλήρωσης υπηρεσιών τουρισμού σε χωρικό ή τομεακό επίπεδο.

Σε χωρικό επίπεδο τα έργα αφορούν πχ. διαμορφώσεις χώρων, φωτισμό, βελτίωση προσπελάσεων, χώρους στάθμευσης τουριστικών λεωφορείων κοντά σε αρχαιολογικούς χώρους, σημάνσεις, δημιουργία περιπτέρων πληροφοριών, στεγάστρων κλπ. σε τόπους συγκέντρωσης επισκεπτών - τουριστών, για την βελτίωση των συνθηκών εξυπηρέτησης και ομαλής διακίνησης αυτών κυρίως σε περιόδους αιχμής. Σε τομεακό επίπεδο τα έργα αφορούν την δημιουργία νέων χώρων ή νέων υπηρεσιών υποκλάδων ή συμπλήρωση αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των υφισταμένων (πχ. μεταφορών, επικοινωνιών, ειδικής τουριστικής υποδομής, κλπ.).

**3.3.3 Οργάνωση Υπηρεσιών:** Αφορά την οργάνωση και βελτίωση της λειτουργίας των υπηρεσιών τουρισμού.

Γενικά η οργάνωση και βελτίωση της λειτουργίας των υπηρεσιών τουρισμού σε όλο τους το φάσμα συνδέεται και με τα Μέτρα για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση των απασχολούμενων στον τουριστικό τομέα (και όχι μόνο) αλλά και στην απόκτηση τουριστικής συνείδησης από τον πληθυσμό των τουριστικών περιοχών της Περιφέρειας Αττικής και κυρίως της Αθήνας.

## Άξονας Δράσης 4: Ανάπτυξη Ειδικών Μορφών Τουρισμού

### Μέτρο 4.1 Ανάπτυξη Συνεδριακού Τουρισμού

Ως τουριστική κατηγορία, ο συνεδριακός τουρισμός κατατάσσεται περισσότερο στις επαγγελματικές, παρά στις ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Παρά ταύτα, η τουριστική δαπάνη ενός συνεδρίου είναι τετραπλάσια εκείνης του απλού τουρίστα, γεγονός που επιβεβαιώνει την ιδιαίτερη οικονομική σημασία του συνεδριακού τουρισμού για χώρες δέκτριες, με άρτιες τουριστικές εξυπηρετήσεις.

**4.1.1 Συνέχιση Κινήτρων Νόμου για όλες τις Ειδικές Μορφές:** Αφορά την συνέχιση εφαρμογής των κινήτρων των αναπτυξιακών Νόμων για την ανάπτυξη όλων των ειδικών μορφών τουρισμού, μεταξύ των οποίων και ο συνεδριακός, καθώς η Ελλάδα περιορίζεται στο 1 - 2 % των συνεδριακών εκδηλώσεων που πραγματοποιούνται διεθνώς. Πάντως τα τελευταία χρόνια η Αθήνα συγκεντρώνει το 40 % της συνολικής κίνησης και μάλιστα με προοπτικές αύξησης.

**4.1.2 Ολοκλήρωση Νέων Εγκαταστάσεων Μεγάλων Συνεδριακών Κέντρων:** Αφορά την ολοκλήρωση των προγραμματισμένων έργων νέων εγκαταστάσεων μεγάλων συνεδριακών κέντρων:

A. Ολοκλήρωση νέων εγκαταστάσεων Συνεδριακού Κέντρου I.B.C.

B. Ολοκλήρωση νέων εγκαταστάσεων Συνεδριακού Κέντρου Ελληνικού.

Γ. Δημιουργία μητροπολιτικού πάρκου, σε συνδυασμό με το Συνεδριακό Κέντρο Ελληνικού.

**4.1.3 Εκσυγχρονισμός-Συμπλήρωση Υφιστάμενων Συνεδριακών Κέντρων, Φορέων και Ξενοδοχείων:** Αφορά έργα εκσυγχρονισμού και συμπλήρωσης υφιστάμενων συνεδριακών κέντρων ξενοδοχειακών και άλλων ιδιωτικών επιχειρήσεων ή νομικών προσώπων. Επισημαίνεται ότι στην Αθήνα, οι εγκαταστάσεις συνεδριακών κέντρων εκτός ξενοδοχείων, με χωρητικότητα άνω των 1000 θέσεων ανά κέντρο, είναι μόνο δύο.

**4.1.4 Νέες Συνεδριακές Εγκαταστάσεις Ιδιωτικών Φορέων:** Αφορά την δημιουργία νέων συνεδριακών εγκαταστάσεων σε ξενοδοχειακά συγκροτήματα που ανήκουν στην κυριότητα Ιδιωτικών Φορέων και Ξενοδοχείων.

Σήμερα, οι συνεδριακές εγκαταστάσεις εντός ξενοδοχείων στην Αθήνα, με χωρητικότητα άνω των 1000 θέσεων, είναι τρεις.

**4.1.5 Νέες Συνεδριακές Εγκαταστάσεις Νησιών:** Αφορά την δημιουργία μικρής κλίμακας συνεδριακών εγκαταστάσεων σε νησιωτικούς Ο.Τ.Α.), όπως της Αίγινας, της Υδρας και των Σπετσών.

**4.1.6 Σύσταση Εταιρείας Διοργάνωσης Συνεδρίων Convention Bureau:** Αφορά την ίδρυση και λειτουργία ειδικού φορέα -Convention Bureau- για την προώθηση του διεθνούς συνεδριακού τουρισμού της Αθήνας-Αττικής με

δικτύωση σε εθνικό επίπεδο (Θεσσαλονίκη- Ρόδος- Ηράκλειο- Κως- Κέρκυρα).

Στις πόλεις αυτές, οι συνεδριακές εγκαταστάσεις εκτός και εντός ξενοδοχείων χαρακτηρίζονται από μικρή χωρητικότητα, γεγονός που περιορίζει τις δυνατότητες διοργάνωσης μεγάλων και επομένως κερδοφόρων, εκδηλώσεων.

**4.1.7 Συνεργασία Φορέων για Οργάνωση Συνεδρίων:** Αφορά την συνεργασία των επαγγελματικών φορέων τουρισμού όλων των κλάδων καθώς και των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων της Περιφέρειας, για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού.

Η διαδημοτική συνεργασία στην περίπτωση μικρών δήμων μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική.

#### **Μέτρο 4.2 Ανάπτυξη Τουρισμού Κινήτρων**

Είναι παράλληλο και συμπληρωματικό του Μέτρου 4.1. για τον Συνεδριακό Τουρισμό. Αφορά την οργανωμένη διακίνηση ομάδων προσωπικού εταιρειών για λόγους επαγγελματικούς ή/και τουρισμού. Έχει τα πλεονεκτήματα του (μαζικού) τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων, κατευθυνόμενου εκτός περιόδου αιχμής (και εκτός περιοχών τουριστικής υπερσυγκέντρωσης). Λειτουργεί με την ίδια δομή μέσω ειδικής εταιρείας διοργάνωσης ή/και μεμονωμένα μέσω των αλυσίδων τουριστικών επιχειρήσεων και η ανάπτυξή του έχει ανάγκη από την συνεργασία όλων των κλάδων του τουρισμού. Χρησιμοποιεί την ίδια υποδομή με τον συνεδριακό τουρισμό, σε μικρότερη όμως κλίμακα, ή/και την υποδομή του μαζικού τουρισμού.

**4.2.1 Συνεργασία Φορέων για την Διοργάνωση Τουρισμού Κινήτρων:** Αφορά την ίδρυση και λειτουργία ειδικού φορέα για την προσέλκυση οργανωμένων ομάδων διεθνούς τουρισμού κινήτρων (Incentive Tourism). Η δράση αυτή είναι δυνατόν να αναληφθεί από το Convention Bureau.

**4.2.2 Σύσταση Εταιρείας Διοργάνωσης Συνεδρίων:** Αφορά την συνεργασία των επαγγελματικών φορέων τουρισμού όλων των κλάδων καθώς και των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων της Περιφέρειας, για την ανάπτυξη του τουρισμού κινήτρων.

#### **Μέτρο 4.3 Ανάπτυξη Εκθεσιακού Τουρισμού**

Και το Μέτρο αυτό σχετίζεται με τα προηγούμενα (οργανωμένη διακίνηση επαγγελματιών και επισκεπτών, εκτός περιόδου αιχμής) έχει όμως απαιτήσεις ειδικής υποδομής. Η έλλειψη μεγάλης κλίμακας εκθεσιακής υποδομής στην Περιφέρεια Αττικής ελπίζεται ότι θα καλυφθεί με τους νέους χώρους των Εγκαταστάσεων του Εκθεσιακού Κέντρου Helexpro στο Μαρούσι. Με δεδομένη την διαχειριστική πείρα της Helexpro ως εξειδικευμένου εκθεσιακού φορέα, πέρα από την ολοκλήρωσή των εγκαταστάσεων είναι σκόπιμη η συνεργασία της με τους επαγγελματικούς φορείς τουρισμού όλων των κλάδων για την ανάπτυξη και οργάνωση του Εκθεσιακού Τουρισμού στην Περιφέρεια Αττικής σε διεθνώς ανταγωνιστικά και υψηλής ποιότητας πλαίσια.

**4.3.1 Ολοκλήρωση Νέων Εγκαταστάσεων Εκθεσιακού Κέντρου Helexpro:** Αφορά την ολοκλήρωση των νέων εγκαταστάσεων του Εκθεσιακού Κέντρου



Helexpro στο Μαρούσι.

**4.3.2 Συνεργασία Helexpro – Φορέων για Οργάνωση Εκθέσεων:** Αφορά την συνεργασία Helexpro και επαγγελματικών φορέων τουρισμού όλων των κλάδων για την ανάπτυξη του εκθεσιακού τουρισμού.

#### Μέτρο 4.4. Ανάπτυξη Θαλάσσιου Τουρισμού

Ο θαλάσσιος τουρισμός - κρουαζιέρες και ιστιοπλοΐα - από τις πρώτες ειδικές μορφές τουρισμού που αναπτύχθηκαν στην Ελλάδα, θα μπορούσε να λεχθεί ότι έχει ως ορμητήριο την Περιφέρεια Αττικής, με 7 μεγάλες μαρίνες στο χερσαίο και 2 στο νησιωτικό τμήμα της καθώς και πλήθος δυνατοτήτων ελλιμενισμού τουριστικών σκαφών σε λιμένες και καταφύγια. Παρόλα αυτά υπάρχει ανάγκη ολοκλήρωσης των προγραμματισμένων έργων - λιμενικών και χερσαίων εγκαταστάσεων - στις μαρίνες του Φαληρικού Ορμου που προωθούνται άμεσα για τις ανάγκες των Ολυμπιακών Αγώνων, η συμπλήρωση, η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των υπολοίπων λιμένων σκαφών αναψυχής της Αττικής αλλά και η δημιουργία νέων, σε προτεινόμενες από ειδικές μελέτες και προγράμματα θέσεις.

**4.4.1 Ολοκλήρωση Προγράμματος Έργων Λιμένων Σκαφών Αναψυχής:** Αφορά την ολοκλήρωση του προγράμματος έργων λιμένων σκαφών αναψυχής της παραλιακής ζώνης Φαληρικού Όρμου -Βουλιαγμένης από "Αθήνα 2004 " και Ε.Τ.Α. Α.Ε.:

- Α. Μαρίνα Φαληρικού Δέλτα, προγράμματος "Αθήνα 2004"
- Β. Μαρίνα στο Ολυμπιακό Κέντρο Ιστιοπλοΐας Αγίου Κοσμά, προγράμματος "Αθήνα 2004"
- Γ. Μαρίνα Ζέας, προγράμματος Ε.Τ.Α. Α.Ε.
- Δ. Μαρίνα Φλοίσβου, προγράμματος Ε.Τ.Α. Α.Ε.
- Ε. Μαρίνα Αλίμου, προγράμματος Ε.Τ.Α. Α.Ε.
- ΣΤ. Μαρίνα Βουλιαγμένης, προγράμματος Ε.Τ.Α. Α.Ε. που υλοποιείται από "Αστέρα Βουλιαγμένης".

**4.4.2 Συμπλήρωση, Αναβάθμιση Και Εκσυγχρονισμό Των Υπόλοιπων Λιμένων Σκαφών Αναψυχής:** Αφορά την συμπλήρωση, αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των υπόλοιπων λιμένων σκαφών αναψυχής της Αττικής :

- Α. Μαρίνα Λαυρίου
- Β. Μαρίνα Μεθάνων
- Γ. Μαρίνα Αίγινας
- Δ. Καταφύγιο τουριστικών σκαφών Κυθήρων

**4.4.3 Δημιουργία Νέων Λιμένων Σκαφών Αναψυχής:** Αφορά την δημιουργία νέων λιμένων σκαφών αναψυχής, προγραμματισμένων ή προτεινόμενων :

- Α. Μαρίνα Σαλαμίνας, προτεινόμενη από Ε.ΣΥ.Λ.Α.
- Β. Καταφύγιο τουριστικών σκαφών Ραφήνας, προγραμματισμένη από Οργανισμό Λιμένος Ραφήνας.
- Γ. Καταφύγιο τουριστικών σκαφών στον Ολυμπιακό πόλο Σχοινιά Μαραθώνα, προτεινόμενο.
- Δ. Καταφύγιο τουριστικών σκαφών στον Ολυμπιακό πόλο Μαρκοπούλου Μεσογαίας, προτεινόμενο.
- Ε. Καταφύγιο τουριστικών σκαφών στον τουριστικό πόλο της Αναβύσσου, πρόγραμμα ΕΤΑ Α.Ε.

Παράλληλα προς την ανάπτυξη των λιμένων και την πραγματοποίηση των σχετικών έργων, κρίσιμο στοιχείο αποτελεί η κατασκευή των χερσαίων εγκαταστάσεων για την εξυπηρέτηση των χρηστών των λιμένων καθώς και η εγκατάσταση δομών διοίκησης και διαχείρισης των λιμένων που θα εξασφαλίζουν όχι μόνο ομαλή λειτουργία όλων των εγκαταστάσεων, αλλά και συνεχή προσαρμογή υλικών και άυλων στοιχείων των λιμένων τόσο στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες του κοινού των χρηστών (αλλαγές προτιμήσεων και συνηθειών), όσο και στις αλλαγές της τεχνολογίας.

#### **Μέτρο 4.5 Ανάπτυξη Υποδομής Golf**

Οι τουρίστες - παίκτες του golf, είναι άτομα υψηλού εισοδήματος και κατά κανόνα γ' ηλικίας, που σύμφωνα με τις υπάρχουσες στατιστικές μετρήσεις αποτελούν σήμερα μια συνεχώς μειούμενη "τουριστική ελίτ". Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την συνεχιζόμενη αρνητική κοινωνικοοικονομική συγκυρία κυρίως σε ευρωπαϊκό επίπεδο, επηρεάζει αρνητικά την προοπτική ανάπτυξης μιας περιοχής ως αποκλειστικού τουριστικού προορισμού για golf. Αντίθετα, η δημιουργία υποδομής golf μπορεί να αποτελέσει μέρος της συνολικής τουριστικής προσφοράς για τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων (special interest groups), όχι όμως έναν αυτόνομο πόλο έλξης εισερχόμενου τουρισμού. Σημειώνεται επίσης ότι η κατασκευή γηπέδων golf, είτε πρόκειται για μητροπολιτικά γήπεδα, είτε για τουριστικά, συνοδεύεται από σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, κυρίως από πλευράς υδάτινων πόρων, οικοσυστημάτων και βιοποικιλότητας.

**4.5.1 Ολοκλήρωση Αρχικού Προγράμματος Ε.Τ.Α. Α.Ε. για την Δημιουργία Γηπέδου Golf 18 Οπών στην Ανάβυσσο:** Το έργο θεωρείται αναγκαίο και η υποδομή Golf της Αττικής ανεπαρκής με ένα μόνο γήπεδο στη Γλυφάδα.

**4.5.2. Δημιουργία Συντονιστικού Οργάνου Golf :** Στόχος του Οργάνου θα είναι ο χειρισμός των σχετικών θεμάτων σε επίπεδο εμπειρογνομόνων με ειδικότητες στην χωροθέτηση, στο υπέδαφος, στην κηποτεχνία κτλ.

#### **Μέτρο 4.6 Ανάπτυξη Υποδομής Θεματικού Παρκου**

Στην Α' Φάση της παρούσας μελέτης διαπιστώθηκε η ανάγκη δημιουργίας θεματικού πάρκου για τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της Αθήνας- Αττικής. Αναφέρθηκε επίσης η πρόταση-επιθυμία της ΕΤΑ ΑΕ για την δημιουργία θεματικού πάρκου μεταξύ άλλων εγκαταστάσεων στην έκταση Αλυκών Αναβύσσου, στα πλαίσια αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας του ΕΟΤ. Το Μέτρο 4.6. υποστηρίζει την σκοπιμότητα υλοποίησης της πρότασης αυτής.

**4.6.1 Ολοκλήρωση Προγράμματος Ε.Τ.Α. Α.Ε. για Δημιουργία Θεματικού Πάρκου στην Ανάβυσσο:** Ολοκλήρωση του προγράμματος της Ε.Τ.Α. Α.Ε. για την δημιουργία θεματικού πάρκου στην έκταση της Αναβύσσου, με θέμα την ελληνική μυθολογία.

#### **Μέτρο 4.7 Ανάπτυξη Ήπιων Εναλλακτικών Μορφών**

Ηπιες εναλλακτικές μορφές και δραστηριότητες όπως η πεζοπορία, η ορειβασία, η αναρρίχηση, οικολογικές παρατηρήσεις, ποδήλατο βουνού, ιππασία, τοξοβολία, αιωροπτερισμός κ.α. γίνονται ολοένα και

περισσότερο δημοφιλείς σε μεγάλα τμήματα πληθυσμού και τουριστών, σαν δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, αναψυχής, άσκησης, επιστροφής στη φύση. Επιπλέον συνυπάρχουν αρμονικά με το περιβάλλον και συμβάλλουν στην βιωσιμότητα των πόρων. Το Μέτρο αυτό αναφέρεται στην διερεύνηση της σκοπιμότητας και των δυνατοτήτων ανάπτυξης Ήπιων Εναλλακτικών Μορφών και Δραστηριοτήτων Τουρισμού στους Ορεινούς Όγκους της Περιφέρειας Αττικής, οι οποίες θα απευθύνονται τόσο στον βεβαρυμένο πληθυσμό του πολεοδομικού συγκροτήματος της Αθήνας όσο και στους τουρίστες και επισκέπτες ειδικών ενδιαφερόντων της Περιφέρειας. Αναφέρεται επίσης στην απαιτούμενη υποδομή υποστήριξης των δραστηριοτήτων αυτών καθώς και στη σύσταση των αναγκαίων φορέων διαχείρισης, συντονισμού και οργάνωσης.

**4.7.1 Διερεύνηση των Δυνατοτήτων Ανάπτυξης Ήπιων Εναλλακτικών Μορφών και Δραστηριοτήτων Τουρισμού στους Ορεινούς Όγκους της Αττικής:** Αφορά την διερεύνηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης ήπιων εναλλακτικών μορφών και δραστηριοτήτων τουρισμού στους ορεινούς όγκους της Αττικής και την ενδοχώρα της Μεγαρίδος, και την χωροθέτηση αυτών, σε σχέση με τους υφιστάμενους περιβαλλοντικούς περιορισμούς και ζώνες προστασίας.

**4.7.2 Έργα Διαμόρφωσης και Σήμανσης Διαδρομών, Πίστες Δραστηριοτήτων και Συμπληρωματικές Εγκαταστάσεις:** Αφορά έργα ειδικής υποδομής υποστήριξης των εναλλακτικών μορφών και δραστηριοτήτων, όπως π.χ. διαμόρφωση και σήμανση διαδρομών, πίστες δραστηριοτήτων και συμπληρωματικές εγκαταστάσεις.

**4.7.3 Σύσταση Συντονιστικού Οργάνου για την Οργάνωση των Δραστηριοτήτων:** Η ενέργεια αφορά την σύσταση συντονιστικού οργάνου για τον συντονισμό των διαφόρων σωματείων και ερασιτεχνικών συλλόγων ως προς την συντήρηση και διαχείριση των εγκαταστάσεων και την οργάνωση και προβολή των εναλλακτικών δραστηριοτήτων τουρισμού.

#### **Μέτρο 4.8 Ανάπτυξη Αθλητικού-Προπονητικού Τουρισμού**

Η τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 στην Αθήνα θα προικοδοτήσει την Περιφέρεια Αττικής με ένα ευρύτατο φάσμα αθλητικής υποδομής. Η μεταολυμπιακή της χρήση για την ανάπτυξη αθλητικού και προπονητικού τουρισμού σε μόνιμη βάση, σε όλη τη διάρκεια του χρόνου με την προσέλκυση αντίστοιχων τμημάτων της διεθνούς ζήτησης, αποτελεί το αντικείμενο του Μέτρου αυτού, που υλοποιείται με την εκπόνηση σχετικών μελετών και την δημιουργία ειδικού φορέα διαχείρισης της αθλητικής υποδομής.

**4.8.1 Αξιοποίηση Ολυμπιακής Αθλητικής Υποδομής για Μεταολυμπιακή Χρήση Αθλητικού-Προπονητικού Τουρισμού:** Αφορά την εκπόνηση σχετικής μελέτης και τις απαιτούμενες ενέργειες για την αξιοποίηση της υφιστάμενης αθλητικής υποδομής και της νέας που θα δημιουργηθεί για τους Ολυμπιακούς Αγώνες 2004 για μεταολυμπιακή χρήση αθλητικού και προπονητικού τουρισμού.

**4.8.2 Σύσταση Διαχειριστικού-Συντονιστικού Οργάνου:** Αφορά την σύσταση οργάνου για την διαχείριση της αθλητικής υποδομής και τον συντονισμό της ορθολογικής διάθεσης και της χρήσης των χώρων σε σχέση με την κάλυψη των αναγκών του αθλητικού και προπονητικού τουρισμού.

#### **Μέτρο 4.9 "Το Ολυμπιακό Πάρκο ως Αξιοθέατο"**

Το Μέτρο αυτό λειτουργεί συμπληρωματικά με το προηγούμενο και αναφέρεται στην αξιοποίηση της Ολυμπιακής υποδομής και των Ολυμπιακών διαδρομών ως τουριστικό, εκπαιδευτικό, αθλητικό αξιοθέατο. Αποσκοπεί στην προσέλκυση ομάδων τουριστών ειδικών ή και γενικών ενδιαφερόντων για προγραμματισμένες κατά περίπτωση περιηγήσεις σε όλη τη διάρκεια του χρόνου. Υλοποιείται με την εκπόνηση σχετικών μελετών και την σύσταση ειδικού φορέα διαχείρισης και προβολής.

**4.9.1 Αξιοποίηση Ολυμπιακής Υποδομής-Διαδρομών για Μεταολυμπιακή Χρήση Τουριστικής Περιήγησης, Εκπαιδευτικό Τουρισμό:** Αφορά την εκπόνηση ειδικής μελέτης και τα αντίστοιχα έργα για την αξιοποίηση της Ολυμπιακής Υποδομής και των Ολυμπιακών Διαδρομών για μεταολυμπιακή χρήση τουριστικής περιήγησης, εκπαιδευτικό τουρισμό, επίσκεψη ξένων εμπειρογνομόνων κλπ.

**4.9.2 Φορέας Υλοποίησης – Προβολής:** Αφορά την σύσταση φορέα για την υλοποίηση του προγράμματος τουριστικής αξιοποίησης, την διαχείριση και την προβολή του Ολυμπιακού Πάρκου ως Αξιοθέατου. Δυνατότητα διαχείρισης από το συντονιστικό όργανο της δράσης 4.8.2 που αναφέρεται στον αθλητικό – προπονητικό τουρισμό

#### **Μέτρο 4.10 Οργάνωση Μεγάλων Γεγονότων (Mega Events)**

Η εκτίμηση των επιπτώσεων από τις μεγάλες διοργανώσεις, δηλαδή από Ολυμπιακούς Αγώνες, Παγκόσμιες Εκθέσεις και Διεθνή Συνέδρια, γίνεται κυρίως βάσει του οικονομικού και πολιτικού αποτελέσματος, σε διεθνές, εθνικό και τοπικό επίπεδο. Ειδικότερα από τουριστική άποψη πρέπει να επισημανθεί ότι ενώ ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από εποχικότητα και γεωγραφική συγκέντρωση, ο τουρισμός των μεγάλων διοργανώσεων χαρακτηρίζεται από περιοδικότητα και διασπορά. Το γεγονός αυτό μπορεί να συμβάλλει θετικά στην άμβλυνση της εποχικότητας και στην οργανωμένη προσέλκυση μιας ειδικής πελατείας.

**4.10.1 Μελέτη Δημιουργίας Φορέα:** Διερευνητική μελέτη για φορέα με αντικείμενο την οργάνωση μεγάλων γεγονότων με διεθνή απήχηση σε συνεχή βάση.

**4.10.2 Δημιουργία Ειδικού Φορέα ή την Διεύρυνση του Πεδίου Δραστηριοτήτων Υπάρχοντος Φορέα με Σχετικό Αντικείμενο:** για την οργάνωση σε συνεχή βάση, σε ετήσιο πρόγραμμα, γεγονότων με διεθνή απήχηση (αθλητικά, πολιτιστικά, καλλιτεχνικά, επιστημονικά, μόδας, επώνυμων προϊόντων ονομασίας προέλευσης, γαστρονομίας κλπ.) με σκοπό την προσέλκυση τουριστών-επισκεπτών ειδικών ενδιαφερόντων, κατά προτίμηση σε περιόδους εκτός αιχμής τουρισμού.

#### **Μέτρο 4.11 Ανάπτυξη Σπορ Αέρος**

Τα σπορ αέρος αποτελούν μια αρκετά διαδεδομένη και δημοφιλή δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου ορισμένων ομάδων τουριστών και κατοίκων, ήδη σε λειτουργία στην Αττική. Για την ανάπτυξη και προβολή τους στα πλαίσια του εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος, εκτός από την εκπόνηση ειδικών μελετών, απαιτούνται οργανωτικές και συντονιστικές ενέργειες ως προς τις αερολέσχες - της Αττικής, άλλων Περιφερειών και χωρών -, τα διαθέσιμα αεροδρόμια καθώς και

υποστηρικτικές υποδομές, στις οποίες αναφέρεται το Μέτρο αυτό.

**4.11.1 Ανάπτυξη και Οργάνωση Σπορ Αέρος:** Αφορά στην ανάπτυξη και οργάνωση σπορ αέρος, όπως :

- A. Αεροπλοΐα
- B. Αιωροπτερισμός
- Γ. Ανεμοπτερισμός
- Δ. Αλεξίπτωτο πλαγιάς (parapent)

**4.11.2 Αερολέσχες:** Αφορά την οργάνωση και δικτύωση αερολεσχών της Αττικής, με αερολέσχες άλλων Περιφερειών (πχ. Έδεσσας), και άλλων χωρών για την ανταλλαγή εμπειριών, συνεργασία στην διοργάνωση φιλικών αγώνων και εκδηλώσεων, εκπαίδευση μελών κλπ.

**4.11.3 Χρήση Αεροδρομίων Τατοΐου-Τανάγρας:** Αφορά την οριοθέτηση των δυνατοτήτων και περιορισμών για την χρήση των αεροδρομίων Τατοΐου και Τανάγρας.

**4.11.4 Ειδικές Μελέτες:** Εκπόνηση ειδικών μελετών για την ανάπτυξη και υποστηρικτική υποδομή των σπορ αέρος

**4.11.5 Έργα Υποδομής, πίστες κλπ.:** Έργα υποδομής στήριξης, π.χ. πίστες, εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης κλπ.

**Μέτρο 4.12 Ανάπτυξη Πολιτιστικού, Θρησκευτικού και Προσκυνηματικού Τουρισμού**

Η ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού στην Περιφέρεια Αττικής θεωρείται δεδομένη, άλλωστε ο πολιτιστικός τουρισμός δεν αποτελεί ειδική - ούτε εναλλακτική ή θεματική - μορφή τουρισμού για την Ελλάδα αλλά ενυπάρχει ως θεμελιώδης συνιστώσα σε όλο το φάσμα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Οι παρεμβάσεις που είναι σκόπιμο να γίνουν στο πεδίο αυτό αφορούν κυρίως την ποιοτική διάσταση και τον τρόπο οργάνωσης, παρουσίασης και προβολής του σημαντικότερου αυτού τμήματος του τουριστικού προϊόντος. Στα Μέτρα 2.1., 2.2., 2.3., 4.15., 4.18., 5.3. αλλά και στο Κεφάλαιο 4.3. του παρόντος περιγράφονται ειδικότερες προτάσεις για τα θέματα αυτά, από διάφορες οπτικές γωνίες.

Η εξειδίκευση της τουριστικής προσφοράς για την προσέλκυση ειδικών τμημάτων της ζήτησης είναι δυνατή με την ανάπτυξη του Θρησκευτικού και Προσκυνηματικού Τουρισμού, στηριζόμενη στον μεγάλο πλούτο, την ποικιλία και την διασπορά των βυζαντινών μνημείων και των μονών στην Αθήνα και την ευρύτερη περιοχή (Δαφνί, Καισαριανή, μονές στην Αίγινα, την Υδρα, εκδηλώσεις Πάσχα, Δεκαπενταύγουστου κλπ.).

Η υπάρχουσα μορφή με την οποία ήδη πραγματοποιείται το είδος αυτό του τουρισμού σήμερα είναι ερασιτεχνική και αποσπασματική, απευθυνόμενη κυρίως σε ημεδαπούς και για την ανάπτυξή της έχει ανάγκη από επαγγελματική οργάνωση και προβολή.

**4.12.1 Οργάνωση και Προβολή Διαδρομών και Πόλων Στήριξης του Θρησκευτικού τουρισμού της Περιφέρειας, όπως:**

- A. Βυζαντινά μνημεία (Δαφνί, Καισαριανή, μνημεία Αθήνας κλπ), και σε συνδυασμό και με βυζαντινά μνημεία άλλων περιοχών της

χώρας

(π.χ. Νέα Μονή Χίου)

Β. Διαδρομή Αποστόλου Παύλου

Γ. Μονές στην χερσαία (Κιθαιρώνας, Πάρνηθα, κλπ) και στην νησιωτική Αττική (Αίγινα, Υδρα, κλπ)

Δ. Συμμετοχή σε εορταστικές εκδηλώσεις

#### Μέτρο 4.13 Ανάπτυξη Τουρισμού Γ΄ Ηλικίας Και Τουρισμού Παραχείμασης

Το δημογραφικό πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού που παρατηρείται σε ολόκληρο τον δυτικό κόσμο και κυρίως στην Ευρώπη, έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης για τουρισμό παραχείμασης κυρίως από άτομα γ΄ ηλικίας. Ανάλογα προγράμματα μπορεί να οργανωθούν, τόσο στην Αθήνα που διαθέτει καταλύματα συνεχούς λειτουργίας και πλούσια υποδομή πολιτιστικού τουρισμού, όσο και σε ορισμένα νησιά του Αργοσαρωνικού, λόγω του ήπιου κλίματος κατά την χειμερινή περίοδο.

**4.13.1 Οργάνωση και Προβολή Τουριστικών Προγραμμάτων 3<sup>ης</sup> Ηλικίας:** Αφορά την οργάνωση και προβολή ειδικών προγραμμάτων τουρισμού γ΄ ηλικίας και τουρισμού παραχείμασης.

**4.13.2 Ειδικές Υποδομές-Δραστηριότητες Παραχείμασης:** Αφορά ενέργειες και έργα υποστηρικτικής υποδομής για τις μορφές αυτές, π.χ. ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ράμπες κυκλοφορίας και ειδικός εξοπλισμός για άτομα με ειδικές ανάγκες, θέρμανση, θερμαινόμενες πισίνες, δραστηριότητες ήπιων σπορ, ψυχαγωγίας, καταστήματα ανοικτά τον χειμώνα κλπ.

#### Μέτρο 4.14 Ανάπτυξη Κοινωνικού Τουρισμού

Στην Ελλάδα, τα Προγράμματα Κοινωνικού Τουρισμού άρχισαν να εφαρμόζονται το 1982 από τον ΕΟΤ, την Εργατική Εστία και την Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς. Αποδέκτες των προγραμμάτων αυτών ήταν οι συνταξιούχοι, οι αγρότες, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και οι νέοι. Από τουριστική άποψη τα Προγράμματα Κοινωνικού Τουρισμού συμβάλλουν στην άμβλυνση της εποχικότητας, στην αξιοποίηση των μικρών ξενοδοχειακών μονάδων που συνήθως αποτελούν οικογενειακές εκμεταλλεύσεις και επομένως στην ενίσχυση του τοπικού εισοδήματος.

**4.14.1 Οργάνωση και Προβολή Τουριστικών Προγραμμάτων Κοινωνικού Τουρισμού:** Αφορά την προσέλκυση και οργάνωση τουριστικών προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού διαφόρων ασφαλιστικών οργανισμών, σωματείων εργαζομένων κλπ. σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

#### Μέτρο 4.15 Ανάπτυξη Τουρισμού Πόλεως (Αστικού Τουρισμού)

Η ανάπτυξη τουρισμού πόλης αναφέρεται σε ευρύ πεδίο δραστηριοτήτων που δρουν συμπληρωματικά μεταξύ τους ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ειδικές συνθήκες του επισκέπτη. Ο επισκέπτης της Αθήνας πρέπει να έχει τη δυνατότητα πληροφόρησης για τις δυνατότητες που του προσφέρει η πόλη και την απαραίτητη υποδομή διευκόλυνσής του για να πραγματοποιεί χωρίς δυσκολίες τις επιλογές του. Έτσι κρίνονται αναγκαίες δράσεις που αποβλέπουν στην επισήμανση και στη συνέχεια στην υλοποίηση των αναγκαίων ενεργειών οργάνωσης και προβολής των ελκυστικών στοιχείων της πόλης:

**4.15.1 Μελέτη Οργάνωσης και Προβολής Διαδρομών και Δραστηριοτήτων μέσα στην Αθήνα:** Αφορά την εκπόνηση μελέτης οργάνωσης και προβολής διαδρομών και δραστηριοτήτων ειδικών τουριστικών ενδιαφερόντων μέσα στην Αθήνα και την ευρύτετη περιοχή της.

**4.15.2 Οργάνωση και Προβολή Διαδρομών και Δραστηριοτήτων μέσα στην Αθήνα:** Αφορά την οργάνωση και προβολή διαδρομών (πραγματικών ή/και εικονικών, π.χ. διαδρομή αρχαίων Παναθηναίων) και δραστηριοτήτων ειδικών τουριστικών ενδιαφερόντων μέσα στην Αθήνα και την ευρύτετη περιοχή της, όπως:

- A. Πολιτιστικές, ιστορικές διαδρομές διαφόρων εποχών
- B. Αρχιτεκτονικής, τέχνης
- Γ. Shopping, υγείας, ομορφιάς
- Δ. Φαγητού, ποτού (π.χ. τοπικής κουζίνας, ποτών)
- E. Business

Ειδικότερα σε ότι αφορά την προώθηση των city breaks, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η εφαρμογή μιας δέσμης μέτρων:

- Δημιουργία εκτεταμένου δικτύου κέντρων πληροφόρησης (info-points) μέσα στην πόλη, στους σταθμούς εισόδου, αλλά και στα σημεία διαμονής του επισκέπτη, με τη μορφή ειδικών σημείων όπου θα είναι διαθέσιμο το πληροφοριακό υλικό.
- Πλήρης αναδιοργάνωση και εγκατάσταση ενός σύγχρονου, ορθολογικού και ολοκληρωμένου συστήματος σήμανσης για την κυκλοφορία, τις κατευθύνσεις, τα μνημεία και τα λοιπά τοπόσημα.
- Πλήρης αναδιοργάνωση και στελέχωση των υπηρεσιών τουρισμού του Δήμου Αθηναίων, της Περιφέρειας, καθώς και των άλλων Δήμων και Κοινοτήτων της Αττικής
- Ευέλικτο ωράριο καταστημάτων για να είναι προσβάσιμα στον επισκέπτη του τέλους της εβδομάδας.
- Δημιουργία και εφαρμογή ειδικής κάρτας ή ενιαίου εισιτηρίου για τις συγκοινωνίες και τα μουσεία.
- Προώθηση και προβολή μέσω του διαδικτύου και λοιπών εφαρμογών νέων τεχνολογιών (π.χ., επιταλάμιοι υπολογιστές, κινητή τηλεφωνία) τόσο για παροχή υπηρεσιών ενημέρωσης πριν το ταξίδι, όσο και κατά τη διάρκεια παραμονής στην πόλη.

#### **Μέτρο 4.16 Ανάπτυξη Τουρισμού Γευσιγνωσίας**

Η εισαγωγή και βαθμιαία επικράτηση της τυποποιημένης γαστρονομίας στην Ευρώπη και στην Ελλάδα κατά τις τελευταίες δεκαετίες, επιτρέπει αισιόδοξες προβλέψεις για την ανάπτυξη εισερχόμενου και εσωτερικού τουρισμού γευσιγνωσίας σε πολλές περιοχές της χώρας. Ο τουρισμός αυτός, εκτός από την ποικιλία της κάθε τοπικής κουζίνας μπορεί να επικεντρώνεται στη υγιεινή διατροφή και στα διάφορα οικολογικά προϊόντα που ήδη αποτελούν συρμό. Παράλληλα, σε επίπεδο επαγγελματικού τουρισμού υπάρχει η δυνατότητα οργάνωσης εκπαιδευτικών εκδρομών για μαθητές σχολών μαγειρικής του εξωτερικού, όπως επίσης και για άλλους ενδιαφερόμενους σε θέματα γευσιγνωσίας.

**4.16.1 Οργάνωση και Προβολή Δραστηριοτήτων και Προϊόντων Γευσιγνωσίας Πιστοποιημένης Ποιότητας και Προέλευσης:** Αφορά την οργάνωση και προβολή δραστηριοτήτων και προϊόντων γευσιγνωσίας, πιστοποιημένης

ποιότητας, ονομασίας προέλευσης κλπ., ενδεχόμενα δε και την εκπαίδευση των γευσιγνώστων σε θέματα σχετικά με την παραγωγή και παρασκευή των προϊόντων (π.χ. σεμινάρια μαγειρικής τοπικών σπεσιαλιτέ, επισκέψεις και ξεναγήσεις σε εργοστάσια οينوποιίας).

#### **Μέτρο 4.17 Ανάπτυξη Τουρισμού Χρονομεριστικής Μίσθωσης (Time Sharing)**

Ο τουρισμός χρονομεριστικής μίσθωσης θεσμοθετήθηκε και λειτουργεί στην Ελλάδα από την δεκαετία του 1980, αρχίζοντας την εφαρμογή του από το " Πόρτο Υδρα " της Περιφέρειας Αττικής. Στην εικοσαετία που μεσολάβησε ο θεσμός δεν βρήκε ιδιαίτερη ανταπόκριση, λόγω της έντονης επιθετικότητας του μάρκετινγκ στις πωλήσεις και την δημιουργία σοβαρών προβλημάτων στην αγορά, με συνέπεια την δυσφήμιση αυτού του είδους τουρισμού. Παράλληλα, με την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση σημειώθηκε βαθμιαία μείωση έως κατάργηση των θεσμικών και γραφειοκρατικών εμποδίων αναφορικά με αγοραπωλησίες και μισθώσεις ακινήτων, μετακινήσεις, οικονομικές και νομικές διαδικασίες κλπ. μεταξύ των κατοίκων χωρών προέλευσης και χωρών υποδοχής τουρισμού στην Ευρώπη. Εν τω μεταξύ, με την ανάπτυξη της τεχνολογίας και της πληροφορικής, άλλαξε και το μοντέλο των (οικογενειακών ) διακοπών, αλλοδαπών και ημεδαπών. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η απαξίωση της μορφής τουρισμού και η στασιμότητα της ανάπτυξής της.

Είναι σκόπιμο επομένως να αναζητηθούν νέες δυνατότητες μέσα από νέα σχήματα, όπως π.χ. το προωθούμενο προς θεσμοθέτηση σχήμα πώλησης ή ενοικίασης τουριστικών παραθεριστικών κατοικιών υπό καθεστώς συνιδιοκτησίας μέσα σε συγκρότημα τουριστικών εγκαταστάσεων, με μακροχρόνια μίσθωση ή μεταβίβαση χρήσης ή κυριότητας των ακινήτων υπό όρους.

Το Μέτρο 4.17. αφορά την διερεύνηση νέων δυνατοτήτων και προοπτικών ανάπτυξης, προώθησης και προβολής της Χρονομεριστικής Μίσθωσης στην Περιφέρεια Αττικής.

**4.17.1 Προώθηση και Προβολή Δυνατοτήτων και Προοπτικών Ανάπτυξης Τουρισμού Χρονομεριστικής Μίσθωσης:** Αφορά την διερεύνηση ύπαρξης, την προώθηση και προβολή νέων δυνατοτήτων ανάπτυξης τουρισμού χρονομεριστικής μίσθωσης, πέραν των ήδη υφισταμένων στην Περιφέρεια.

#### **Μέτρο 4.18 Ανάπτυξη Άλλων Ειδικών Μορφών Τουρισμού**

Παράλληλα με την προώθηση των ειδικών μορφών τουρισμού που ιστορικά είναι ο ιαματικός, ο θαλάσσιος και ο χιονοδρομικός τουρισμός, ήδη εξετάζεται η δυνατότητα ανάπτυξης και άλλων εναλλακτικών μορφών τουρισμού, καθώς νέες κατηγορίες καταναλωτών με εξειδικευμένα ενδιαφέροντα εισέρχονται στην τουριστική αγορά. Παρά τους μικρούς αριθμούς, οι περισσότερες ειδικές μορφές τουρισμού συμβάλλουν θετικά στην χρονική και χωρική ανακατανομή της τουριστικής κίνησης στην Αττική. Παράδειγμα είναι η προώθηση του λεγόμενου " προπονητικού " τουρισμού, που μελλοντικά θα αξιοποιήσει τις αθλητικές εγκαταστάσεις της Αθήνας και των άλλων ολυμπιακών πόλεων (βλ. Μέτρο 4.8.), αλλά και ο μαθητικός και φοιτητικός τουρισμός που συνεχώς αναπτύσσεται (πχ.σχολικές εκδρομές).

**4.18.1 Οργάνωση και Προβολή Τουρισμού Νέων, Εκπαιδευτικού Τουρισμού:**



**Αφορά την οργάνωση και προβολή άλλων ειδικών μορφών τουρισμού ή τουρισμού ομάδων ειδικών ενδιαφερόντων, ηλικιών κλπ.(π.χ. τουρισμού νέων, εκπαιδευτικού τουρισμού κ.ά.).**

## Άξονας Δράσης 5: Βελτιώσεις Υποδομών

### Μέτρο 5.1 Βελτιώσεις Αστικών Υποδομών

Στην Ανάλυση της παρούσας μελέτης καταγράφησαν προβλήματα και ελλείψεις στην αστική υποδομή της Περιφέρειας και ειδικότερα σε περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος, όπως πχ. πόλοι έλξης τουριστών, περιοχές τουριστικών συγκεντρώσεων και νησιά, με συνέπεια την υποβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και της ανταγωνιστικότητάς του. Το Μέτρο αναφέρεται σε αναγκαίες παρεμβάσεις για την βελτίωση και επέκταση τόσο των δικτύων όσο και των λειτουργιών των αστικών υποδομών στις περιοχές αυτές, κατά κατηγορία υποδομής (πχ. ύδρευση, τηλεφωνοδότηση κλπ).

**5.1.1 βελτιώσεις-Επεκτάσεις Δικτύων και Λειτουργιών:** Αφορά έργα και ενέργειες βελτιώσεων ή/και επεκτάσεων δικτύων και λειτουργιών αστικής υποδομής και κοινωνικών λειτουργιών, με προτεραιότητα στις τουριστικές ενότητες τουρισμού και στα νησιά. Ειδικότερα αφορά βελτιώσεις:

- A. Ύδρευσης
- B. Αποχέτευσης
- Γ. Ηλεκτροδότησης και φωτισμού
- Δ. Τηλεφωνοδότησης
- E. Αποκομιδής απορριμμάτων
- ΣΤ. Υγείας, περίθαλψης κλπ.

### Μέτρο 5.2 Βελτιώσεις Υποδομών Μεταφορών

Το Μέτρο αναφέρεται σε σκόπιμες βελτιώσεις στις υποδομές μεταφορών, όπου στην Ανάλυση διαπιστώθηκαν προβλήματα και ελλείψεις, με δυσμενείς επιπτώσεις στο τουριστικό προϊόν της Περιφέρειας και την ανταγωνιστικότητά του. Η υλοποίησή του γίνεται με σχετικές μελέτες, έργα και ενέργειες κατά κατηγορία μεταφορών.

**5.2.1 Μελέτες, Έργα και Ενέργειες Βελτίωσης Υποδομών Μεταφορών:** Αφορά μελέτες, έργα και ενέργειες βελτίωσης υποδομών μεταφορών :

#### 5.2.1.1 Αεροπορικές μεταφορές

- 1.1 Ενέργειες και έργα βελτίωσης της εξυπηρέτησης των τουριστών στα  
αεροδρόμια
- 1.2 Μελέτες και ενέργειες βελτίωσης των υφισταμένων και ανάπτυξη  
νέων  
αεροπορικών γραμμών

#### 5.2.1.2 Θαλάσσιες μεταφορές

- 2.1 Ενέργειες και έργα βελτίωσης της εξυπηρέτησης των τουριστών στα λιμάνια της Περιφέρειας
- 2.2 Μελέτες και ενέργειες βελτίωσης των υφισταμένων και ανάπτυξης νέων θαλάσσιων γραμμών, με προτεραιότητα στα νησιά

#### 5.2.1.3 Οδικές μεταφορές

- 3.1 Επώνυμο έργο: Βελτίωση παραλιακής οδού Αθηνών-Σουνίου
- 3.2 Επώνυμο έργο: Βελτίωση οδικού κυκλώματος Ανατολικής Πελοποννήσου (Ερμιονίδας) για την διευκόλυνση της

- πρόσβασης στην Τροιζηνία, Μέθανα-Πόρο και στην Ακτή Υδρας και Κόστα για την διευκόλυνση της πρόσβασης στην Υδρα και Σπέτσες αντίστοιχα
- 3.3 Μελέτες και έργα βελτίωσης-συμπλήρωσης των οδικών προσβάσεων σε πόλους έλξης τουριστών (ακτές, περιβαλλοντικούς, πολιτιστικούς πόρους, άλλα αξιοθέατα, λιμάνια, αεροδρόμια κλπ)
  - 3.4 Μελέτες και έργα για τη δημιουργία χώρων στάθμευσης τουριστικών λεωφορείων
  - 3.5 Μελέτες και έργα πεζοδρομήσεων σε τουριστικές περιοχές (π.χ. Βουλιαγμένη, Ανάβυσσος, Λαύριο, νησιά)

### **Μέτρο 5.3 Βελτιώσεις Τουριστικών Υποδομών**

Ως τουριστικές υποδομές νοούνται οι εγκαταστάσεις υποστήριξης διαφόρων τουριστικών δραστηριοτήτων σε εκτάσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως πχ. λουτρικές εγκαταστάσεις, εγκαταστάσεις αναψυχής, χερσαίες εγκαταστάσεις λιμένων ή αγκυροβόλιων τουριστικών σκαφών κλπ. Η ΕΤΑ ΑΕ., στην οποία έχουν περιέλθει οι εκτάσεις ιδιοκτησίας του ΕΟΤ, έχει καταρτίσει ένα πρόγραμμα αξιοποίησης, με προτεραιότητα τις ακτές της Αττικής εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 (βλ. αναλυτική περιγραφή Προγράμματος ΕΤΑ ΑΕ. στο κεφ. 1.3 της Α΄ φάσης της παρούσας μελέτης). Με την ολοκλήρωσή των έργων αυτών ένα μεγάλο μέρος της ειδικής τουριστικής υποδομής της Αθήνας - Αττικής θα έχει υλοποιηθεί. Είναι σκόπιμο όμως να ακολουθήσει η αξιοποίηση και των άλλων εκτάσεων και εγκαταστάσεων ΕΟΤ/ΕΤΑ ΑΕ, στην Περιφέρεια, όπως πχ. το υδροθεραπευτήριο και η μαρίνα στα Μέθανα.

Αντίστοιχα έργα μικρότερης κλίμακας, για την αναβάθμιση, τον εκσυγχρονισμό και την συμπλήρωση της τουριστικής υποδομής της Περιφέρειας είναι σκόπιμο να γίνουν από τους Δήμους. ή/και άλλους φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα, ειδικότερα στις απομακρυσμένες ακτές και τα νησιά. Τέλος, για την δημιουργία νέων τουριστικών υποδομών, με σκοπό τον εμπλουτισμό και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, σκόπιμο είναι να προωθηθούν σχετικές μελέτες (οικονομοτεχνικές, χωροταξικές, αρχιτεκτονικές κλπ) και αντίστοιχα έργα.

**5.3.1 Ολοκλήρωση Προγράμματος Ε.Τ.Α. Α.Ε.:** Για ακτές ΕΟΤ Αφορά την ολοκλήρωση του προγράμματος της Ε.Τ.Α. Α.Ε. για τις ακτές ΕΟΤ (λουτρικές εγκαταστάσεις, κοινόχρηστες εγκαταστάσεις, γήπεδα αθλοπαιδιών, χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων κλπ) :

- Α. Ακτές Α΄ και Β΄ αλιπέδου Βούλας
- Β. Βουλιαγμένης
- Γ. Βάρκιζας

**5.3.2 Αναβάθμιση, Εκσυγχρονισμός, Συμπλήρωση Υφιστάμενων Τουριστικών Υποδομών:** Αφορά μελέτες έργα και ενέργειες για την αναβάθμιση, τον εκσυγχρονισμό και την συμπλήρωση υφιστάμενων τουριστικών υποδομών του ευρύτερου δημόσιου τομέα, (π.χ. λουτρικές εγκαταστάσεις ΕΟΤ/ΕΤΑ Α.Ε. , Δήμων στα νησιά, κ.ά.)

**5.3.3 Δημιουργία Νέων Τουριστικών Υποδομών:** Μελέτες και έργα δημιουργίας νέων τουριστικών υποδομών, π.χ. εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης λουομένων σε παραλίες της Αττικής, στα νησιά κ.ά.

**5.3.4 Ολοκλήρωση Προγράμματος Αξιοποίησης Ακίνητης Περιουσίας ΕΟΤ/ΕΤΑ Α.Ε. στην Αττική:** Μελέτες και έργα για την ολοκλήρωση του προγράμματος αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας ΕΟΤ/ΕΤΑ Α.Ε. στην Αττική (ξενοδοχεία και καζίνο Πάρνηθας, τηλεφερίκ Πάρνηθας, υδροθεραπευτήριο Μεθάνων κ.ά.)

## **Άξονας Δράσης 6: Αξιοποίηση Καινοτομίας, Τεχνολογίας, Έρευνας**

### **Μέτρο 6.1 Ανάπτυξη συστημάτων on-line πληροφόρησης και εξυπηρέτησης ενδιαφερόμενων τουριστών**

**6.1.1 Ανάπτυξη συστημάτων on-line πληροφόρησης για τα τουριστικά ενδιαφέροντα της Αττικής:** Δημιουργία, λειτουργία και συνεχής ανανέωση και επικαιροποίηση συστημάτων πληροφόρησης για τα τουριστικά ενδιαφέροντα μόνιμα και εφήμερα (π.χ., συναυλίες, εκθέσεις διεθνούς ακτινοβολίας) της Αττικής. Επιδίωξη διάχυσης της διαθεσιμότητας τους σε πολυμέσα και σε πολλαπλούς τόπους (π.χ., διαδικτυακές σελίδες, βίντεο, τυπωμένα φυλλάδια, διαθέσιμα on line, στις πύλες εισόδου της χώρας, στα ξενοδοχεία τα Αττικής και της υπόλοιπης χώρας.

**6.1.2 Ανάπτυξη συστημάτων on-line πληροφόρησης για τις υφιστάμενες τουριστικές διευκολύνσεις και την διαθεσιμότητα και κόστος τουριστικών υπηρεσιών περιλαμβανομένων κρατήσεων σε καταλύματα:** Δημιουργία, λειτουργία και συνεχής ανανέωση και επικαιροποίηση συστημάτων πληροφόρησης για τις διαθέσιμες τουριστικές υπηρεσίες. Σύστημα προβολής ευκαιριών, προσφορών και ειδικών προγραμμάτων των τουριστικών επιχειρήσεων της Αττικής

### **Μέτρο 6.2 Βελτίωση εγκαταστάσεων και τεχνολογίας τουριστικών μονάδων Αττικής**

**6.2.1 Προμήθεια συμβατής τεχνολογίας πληροφορικής και επικοινωνιών στις επιμέρους τουριστικές μονάδες:** Εξοπλισμός των τουριστικών επιχειρήσεων της Αττικής με σύγχρονη τεχνολογία που θα αξιοποιεί τις δυνατότητες που προσφέρουν οι εξελίξεις στις επικοινωνίες και την κοινωνία της πληροφορίας και θα συμβάλλει στη μείωση του κόστους λειτουργίας των επιχειρήσεων.

## **Άξονας Δράσης 7: Προβολή Τουριστικού Προϊόντος**

### **Μέτρο 7.1 Προβολή Τουριστικού Προϊόντος**

Ανάλυση των μέτρων προβολής του τουριστικού προϊόντος γίνεται στο κεφάλαιο 4.3 παρακάτω. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται συνοπτική αναφορά στα μέτρα για να υπάρχει σε ενιαίο κείμενο το σύνολο του προτεινόμενου προγράμματος.

*7.1.1 Προβολή τουριστικού προϊόντος στο υπόλοιπο της Ελλάδος:* Ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων επικοινωνίας και προβολής των ειδικών τουριστικών ενδιαφερόντων της Αττικής (πολιτιστικά γεγονότα, άλλα μεγα-γεγονότα, αγορές κλπ), με πολλαπλά μέσα, σε κατάλληλους χρόνους.

*7.1.2 Προβολή τουριστικού προϊόντος στις χώρες της Ευρώπης:* Ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων επικοινωνίας και προβολής των ειδικών τουριστικών ενδιαφερόντων της Αττικής (μεγα-γεγονότα, ενδιαφέροντα τουρισμού κινήτρων, γευσιγνωσία, πολιτιστικές διαδρομές κλπ), με πολλαπλά μέσα, σε κατάλληλους χρόνους. Ιδιαίτερη αξιοποίηση πανευρωπαϊκών μέσων επικοινωνίας

*7.1.3 Προβολή τουριστικού προϊόντος στη Αμερική και την Ασία:* Ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων επικοινωνίας και προβολής των ειδικών τουριστικών ενδιαφερόντων της Αττικής και της Ελλάδας (πολιτιστικά μνημεία, φυσικοί πόροι, μεγα-γεγονότα, ενδιαφέροντα τουρισμού συνεδρίων και κινήτρων, γευσιγνωσία, πολιτιστικές διαδρομές κλπ), με πολλαπλά μέσα, σε κατάλληλους χρόνους.

## **Άξονας Δράσης 8: Αξιοποίηση Ανθρώπινου Δυναμικού**

### **Μέτρο 8.1 Αξιοποίηση Ανθρώπινου Δυναμικού**

Ανάλυση των μέτρων ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού γίνεται στο κεφάλαιο 4.2 παρακάτω. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται συνοπτική αναφορά στα μέτρα για να υπάρχει σε ενιαίο κείμενο το σύνολο του προτεινόμενου προγράμματος.

**8.1.1 Κατάρτιση στελεχών Δημοσίων φορέων και στελεχών ΟΤΑ:** Διαμόρφωση προγραμμάτων επιμόρφωσης των στελεχών της κεντρικής και περιφερειακής διοίκησης, της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης επαναλαμβανόμενα ετησίως με θεματολόγιο που θα ανανεώνεται σε θέματα που αναδεικνύουν τη σημασία του τουρισμού στο σύνολο της οικονομίας και κοινωνίας, αλλά και των δράσεων της διοίκησης που επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά τον τομέα.

**8.1.2 Κατάρτιση εργαζομένων σε επιχειρήσεις:** Προγράμματα αρχικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης εργαζομένων σε επιχειρήσεις σε θέματα όπως:

- Ηλεκτρονικό marketing και διανομή (συμπεριλαμβάνεται το διαδίκτυο)
- Αντιμετώπιση ανταγωνισμού
- Ορισμός ποιοτικών προτύπων και διαχείριση ποιότητας
- Νέες τεχνολογίες στη διαχείριση τουριστικών επιχειρήσεων

**8.1.3 Ευαισθητοποίηση τοπικού πληθυσμού:** Ενημέρωση για τις αλληλεξαρτήσεις των επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα, αφ' ενός μεταξύ τους και αφ' ετέρου με επιχειρήσεις άλλων τομέων παραγωγής και με φορείς του τόπου προορισμού, καθώς και για τη σημασία της ολικής ποιότητας στην εξυπηρέτηση του επισκέπτη στον τόπο προορισμού, προκειμένου να μεγιστοποιηθούν τα συνολικά οφέλη για την κοινωνία.

## 4.2 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

### 4.2.1 Η ανάγκη κατάρτισης και επιμόρφωσης

Στο μέλλον και σε όλους τους τομείς όπου θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας, αυτές θα απαιτούν, με αυξανόμενο ρυθμό, περισσότερες και πιο σύγχρονες γνώσεις. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η επανάσταση στις τεχνολογίες διακίνησης της πληροφορίας και της γνώσης, θα μεταβάλουν μέσα σε μια δεκαετία την κοινωνία μας, την οικονομία μας και τον τρόπο που εργαζόμαστε. Οι επιχειρήσεις για να είναι ανταγωνιστικές θα στηρίζονται όλο και περισσότερο στη γνώση, στις ικανότητες των ατόμων να προσαρμόζονται και να εφαρμόζουν δημιουργικά τις νέες τεχνολογίες. Αυτό θα απαιτήσει ένα ανθρώπινο δυναμικό με ευρύτερες γνώσεις, περισσότερες δεξιότητες, μεγαλύτερη υπευθυνότητα, αυξημένη κινητικότητα.

Οι ελληνικές τουριστικές επιχειρήσεις κινούνται προς την κατεύθυνση αυτή, κατά κανόνα όμως όχι με την απαραίτητη ταχύτητα. Το ανθρώπινο δυναμικό στον τουριστικό τομέα αποτελεί ένα από τα κύρια κρίσιμα στοιχεία δημιουργίας και διατήρησης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων. Στις συνθήκες που διαμορφώνονται στην αγορά, το ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα πρέπει να έχει ευελιξία για να παρακολουθεί τις αλλαγές στη ζήτηση τουριστικών υπηρεσιών και στην τεχνολογία που χρησιμοποιούν οι τουριστικές επιχειρήσεις.

Στην πρώτη φάση της μελέτης, είχαν διαπιστωθεί τα εξής χαρακτηριστικά της απασχόλησης του τομέα στην Περιφέρεια Αττικής:

#### Χαρακτηριστικά της απασχόλησης στα τουριστικά επαγγέλματα στην Αττική

Το επίπεδο εκπαίδευσης των απασχολούμενων στον τουρισμό χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι το 51% έχουν τουλάχιστον απολυτήριο Λυκείου, ενώ στην Αττική το ποσοστό αυτό φτάνει το 64% (επόμενο διάγραμμα), δηλαδή ένα επίπεδο γνώσεων και ικανοτήτων που τους επιτρέπει να παρακολουθήσουν τις σύγχρονες εξελίξεις. Ο τομέας όμως υστερεί έναντι του συνόλου της οικονομίας ως προς την προσέλευση στελεχών με υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης. Ενώ στο σύνολο της οικονομίας οι απόφοιτοι ή φοιτήσαντες σε τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιπροσωπεύουν 28% του συνόλου, το αντίστοιχο ποσοστό στον τουρισμό περιορίζεται σε μόλις 13% στο σύνολο της χώρας και σε 16% στην Αττική. Ο τομέας συνεπώς εκ της φύσεώς του αλλά και εκ του βαθμού ανάπτυξής του στηρίζεται σε ανθρώπινο δυναμικό χαμηλότερου επιπέδου γνώσεων.

Αναδεικνύεται επομένως ως ιδιαίτερα έντονη η ανάγκη συνεχούς βελτίωσης των γνώσεων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού του τομέα με προγράμματα κατάρτισης και δια βίου μάθησης.



#### 4.2.2 Η προσφορά ειδικευμένων υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης

Ο φορέας παροχής ειδικευμένης εκπαίδευσης και κατάρτισης στα τουριστικά επαγγέλματα στην Ελλάδα είναι κυρίως οι Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης.

Το 2000 η Σχολή Τουριστικών Επαγγελματιών μετονομάστηκε σε Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης και συμπεριέλαβε και τις Σχολές Ξεναγών οι οποίες μέχρι τότε ανήκαν στον Ε.Ο.Τ. Κατά την εκπαιδευτική περίοδο 2000-2001 δημιουργούνται νέα Τμήματα Εξειδίκευσης τα οποία είναι τα εξής:

1. Μαγειρική Τέχνη-Ελληνική Παραδοσιακή Κουζίνα, ελληνική Ζαχαροπλαστική, Διακόσμηση, Πολυτελείς Παρασκευές Μαγειρικής.
2. Οργάνωση-Λειτουργία Υποδοχής.
3. Οργάνωση-Λειτουργία Επισιτιστικών Επιχειρήσεων
4. Οργάνωση-Λειτουργία Ορόφων
5. Οργάνωση-Λειτουργία Μπαρ-Οινολογία

Σήμερα η εκπαίδευση που παρέχουν οι Σ.Τ.Ε. διακρίνεται στα παρακάτω επίπεδα:

- Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.
- Σχολές Ξεναγών
- Δευτεροβάθμια και Μεταδευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση.
- Μετεκπαίδευση εμπειροτεχνών εργαζομένων στα τουριστικά επαγγέλματα ( Άτυπη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση).
- Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση για ανέργους και εργαζομένους στον τουριστικό τομέα.

Ως προς τη Μετεκπαίδευση που παρέχουν οι Σ.Τ.Ε. για τους ήδη εργαζομένους στα τουριστικά επαγγέλματα, δίνεται η δυνατότητα συστηματοποίησης και συμπλήρωσης των τεχνικών ικανοτήτων των μετεκπαιδευόμενων, με τις απαραίτητες θεωρητικές γνώσεις, ώστε να βελτιωθεί η απόδοσή τους και η παροχή υπηρεσιών. Τα τμήματα μετεκπαίδευσης λειτουργούν κάθε χρόνο σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας και απευθύνονται κυρίως σε ήδη εργαζομένους στον τουριστικό χώρο, οι οποίοι έχουν μόνο την εμπειρική γνώση του αντικειμένου εργασίας τους. Τα μαθήματα συνήθως ξεκινούν στα μέσα Οκτωβρίου και τελειώνουν τέλος Μαρτίου και τα τμήματα μετεκπαίδευσης που υπάρχουν αυτή τη στιγμή είναι τα εξής:

- Ξενοδοχειακός τομέας
- Επισιτιστικός τομέας
- Μαγειρικός τομέας
- Ζαχαροπλαστικός τομέας

Με πολύ πρόσφατο νομοσχέδιο (με ημερομηνία 22/11/2002) οι ΣΤΕ μετονομάζονται σε Οργανισμό Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΤΕΚ), που θα διακρίνεται από μεγαλύτερη ευελιξία ως προς τις μορφές σχετικών υπηρεσιών που θα παρέχει, καλύπτοντας και τους χώρους της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και της συνεχιζόμενης δια βίου κατάρτισης, περιλαμβανομένων των δυνατοτήτων ίδρυσης ΙΕΚ και ΚΕΚ τουριστικών επαγγελματιών.

Οι φορείς των τουριστικών επιχειρήσεων έχουν αξιολογήσει ότι χρειάζεται ενιαίος φορέας κατάρτισης όπου θα συμμετέχουν ισότιμα ο ΟΤΕΚ, οι

εκπρόσωποι των εργαζομένων στον τουρισμό και οι εκπρόσωποι των τουριστικών επιχειρηματιών.

Πέραν όμως των επισήμως αναγνωρισμένων φορέων εκπαίδευσης και κατάρτισης, υπάρχει ένα σύνολο δραστηριοτήτων εκπαίδευσης και κατάρτισης που καλύπτει ανάγκες των επιχειρήσεων για ανάπτυξη των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού σε επιχειρηματικά θέματα, όπως το μάρκετινγκ των τουριστικών επιχειρήσεων και η κατάρτιση στη νέα τεχνολογία και τα συστήματα που σχετίζονται με αυτήν. Αυτές οι δραστηριότητες παίρνουν συχνά τη μορφή τυπικής κατάρτισης μέσω οργανωμένων και πιστοποιημένων ιδιωτικών φορέων κατάρτισης ή συχνά επίσης πραγματοποιούνται και ατύπως καλύπτοντας ουσιαστικές ανάγκες των επιχειρήσεων.

Ειδικότερα όμως αρκετά στοιχεία που σχετίζονται με το σύστημα κατάρτισης χαρακτηρίζονται από ακαμψίες και αναποτελεσματικές ρυθμίσεις. Διαπιστώνονται αντικίνητρα για την συνεχιζόμενη κατάρτιση εργαζομένων στις επιχειρήσεις, που σχετίζονται με τη γραφειοκρατία, τις διοικητικές καθυστερήσεις, την άκαμπτη νομοθεσία και διοικητικές ρυθμίσεις, όπως π.χ., οι σχετιζόμενες με την αξιοποίηση των πόρων του ΛΑΕΚ. Η δε κατάρτιση των ανέργων, που θα μπορούσε να προσφέρει σε αυτούς μεν τις γνώσεις και ικανότητες για να διεκδικήσουν θέσεις απασχόλησης στον δυναμικό τομέα του τουρισμού, στις δε τουριστικές επιχειρήσεις την δυνατότητα εξεύρεσης καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού, σχεδιάζεται και ελέγχεται αποκλειστικά από το κράτος. Η προσφερόμενη κατάρτιση στους ανέργους δεν έχει προορισμό και συγκεκριμένη στόχευση και δεν λαμβάνονται υπόψη οι φορείς που εκφράζουν τη ζήτηση για το σχεδιασμό της. Χαρακτηρίζεται από έλλειψη ευελιξίας στις εξατομικευμένες ανάγκες κάθε ανέργου.

#### 4.2.3 Κατάρτιση στελεχών Δημοσίων φορέων και στελεχών Ο.Τ.Α.

Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Περιφέρεια απαιτεί τη συντονισμένη δράση φορέων τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα.

Το κράτος και οι επιχειρήσεις έχουν διακριτούς και όχι ανταγωνιστικούς ρόλους για την επίτευξη των στόχων τουριστικής ανάπτυξης.

Ο δημόσιος τομέας πρέπει να συγκεράσει τουριστικές και μη τουριστικές δραστηριότητες και να επιτύχει την αρμονική συνύπαρξη τους σε έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Το περιβάλλον αυτό, οριοθετείται από αναπτυξιακές και μη δραστηριότητες, που συνοδεύονται από χρηματοδότες και προτεραιότητες μαζί με τα διάφορα μικρά και μεγάλα συμφέροντα, που αναπόφευκτα αναπτύσσονται.

Ο δημόσιος τομέας (κεντρική και περιφερειακή διοίκηση, τοπική αυτοδιοίκηση) καλείται να συμβάλει στην μορφοποίηση και διατήρηση ενός σημαντικού μέρους του τουριστικού προϊόντος και πιο συγκεκριμένα σε επίπεδο υποδομών, είτε λέγεται πρόσβαση, είτε καθαριότητα, ή ακόμα σε επίπεδο ασφαλείας, διασκέδασης και πληροφόρησης. Καλείται επίσης να προβάλει τον προορισμό στην προσπάθεια να προσελκύσει περισσότερους επισκέπτες και να δημιουργήσει πρόσθετα έσοδα. Παράλληλα, ο δημόσιος τομέας καλείται να εξυπηρετήσει τις επιχειρήσεις διεκπεραιώνοντας κάποιες γραφειοκρατικές διαδικασίες και παρέχοντας μια σειρά υπηρεσιών.

Είναι προφανές λοιπόν, ότι ο δημόσιος τομέας εμπλέκεται ή πρέπει να εμπλέκεται άμεσα σε πολλούς κρίκους της αλυσίδας του τουριστικού προϊόντος. Επομένως, είναι πολύ λογικό να υπάρχει συνεργασία δημοσίου τομέα και επιχειρήσεων για την από κοινού χάραξη και υλοποίηση μιας πολιτικής υποστήριξης και εξυπηρέτησης των επισκεπτών. Αν ο δημόσιος τομέας υιοθετήσει στο σχεδιασμό και στη δράση του μια σειρά από τουριστικά κριτήρια, δηλαδή αν φιλτράρει κάθε του σχέδιο και ενέργεια βάσει του συμφέροντος των επισκεπτών του, που ουσιαστικά είναι συμφέρον των μόνιμων κατοίκων, και παράλληλα ενημερώσει τις επιχειρήσεις για το πλαίσιο και τους περιορισμούς δράσης του, είναι σίγουρο ότι η αποτελεσματικότητα των μέτρων και παρεμβάσεων του θα πολλαπλασιασθεί.

Ενώ όμως ο ρόλος του δημόσιου τομέα στη διαμόρφωση του τουριστικού προϊόντος και στην ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια είναι σημαντικός, η προετοιμασία και ειδική ενημέρωση, κατάρτιση και εκπαίδευση των στελεχών του υστερεί. Συχνά μάλιστα η ενασχόληση των στελεχών της δημόσιας διοίκησης, ιδίως σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, με θέματα τουρισμού γίνεται εμπειρικά, χωρίς να συμβάλλει στη μεγιστοποίηση του αποτελέσματος των παρεμβάσεων του.

Κρίνεται λοιπόν αναγκαία η διαμόρφωση προγραμμάτων επιμόρφωσης των στελεχών της κεντρικής και περιφερειακής διοίκησης, της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης στα εξής θέματα:

1. Ο συντονισμός των πολιτικών που επηρεάζουν τον τουρισμό
2. Οι επιλογές τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας
3. Η βελτίωση των υποδομών και η σημασία τους για τον τουρισμό
4. Η γενική προβολή του τουριστικού προϊόντος και ιδιαίτερος των καινοτομικών προϊόντων του τομέα
5. Ο καθορισμός των κανονιστικών όρων τους οποίους πρέπει να σέβεται και να υπηρετεί η λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων
6. Η απλοποίηση του κανονιστικού πλαισίου επιχειρηματικής λειτουργίας στον τουριστικό τομέα και η σημασία της για την τουριστική ανάπτυξη
7. Βελτίωση εικόνας προορισμού
8. Προστασία του περιβάλλοντος και τουρισμός
9. Προστασία καταναλωτών
10. Αντιμετώπιση ανταγωνισμού
11. Διευκόλυνση επενδύσεων και χρηματοδοτήσεων

Τα προγράμματα κατάρτισης-επιμόρφωσης στελεχών της δημόσιας διοίκησης στα ανωτέρω θέματα θα είναι επαναλαμβανόμενα ετησίως με θεματολόγιο που θα ανανεώνεται.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ	
Αριθμός στελεχών ετησίως	100
Ωρες κατάρτισης ανά στέλεχος	40
Κόστος ανά ώρα στελέχους	20
Συνολικό κόστος προγραμμάτων ετησίως	80.000

#### 4.2.4 Κατάρτιση εργαζομένων σε επιχειρήσεις

Η πολυμορφία των προϊόντων και των υπηρεσιών, η γεωγραφική ποικιλία της εγκατάστασής τους και η εξέλιξη της αγοράς προς έναν βιώσιμο τουρισμό ανοιχτό σε όλους θα οδηγήσουν στη δημιουργία νέων αγορών για τις καινοτόμες επιχειρήσεις, ιδίως τις ΜΜΕ.

Οι νέες διαστάσεις που αναπτύσσονται στην τουριστική αγορά προκαλούν την ανάγκη καινοτομιών για την εισαγωγή νέων τουριστικών προϊόντων, που θα αναπτυχθούν από νέες ή υφιστάμενες επιχειρήσεις και θα προωθηθούν με νέα οργάνωση και χρήση των δυνατοτήτων των νέων τεχνολογιών.

Ο τουριστικός τομέας, οι επιχειρήσεις και ιδιαίτερα οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις βρίσκονται αντιμέτωποι με σημαντικές προκλήσεις οι οποίες συνιστούν ταυτόχρονα ευκαιρίες και κινδύνους.

Κατ' αρχάς, οι επιχειρήσεις πρέπει να συμμετάσχουν στην αξιολογή άνοδο της τουριστικής ζήτησης και του όγκου του τουρισμού και να εκμεταλλευθούν τις δυνατότητες από τις αναμενόμενες διαφοροποιήσεις της ζήτησης. Οι εξελίξεις αυτές μπορούν να αντιμετωπιστούν κατάλληλα μόνο με τη δημιουργία νέων μορφών τουρισμού που απαιτούν ανθρώπινο δυναμικό που μπορεί να τις εκμεταλλευτεί.

Ορισμένες προκλήσεις προσλαμβάνουν νευραλγική σημασία και καθίστανται ιδιαίτερα κρίσιμες:

- η έλλειψη επαρκούς εργατικού δυναμικού για ορισμένα επαγγέλματα και προσόντα, ιδίως λόγω των συνθηκών εργασίας, τόσο μεταξύ των ίδιων των ιδιοκτητών των τουριστικών επιχειρήσεων, όσο και μεταξύ του προσωπικού που απασχολούν, μόνιμου ή ακόμη περισσότερο του προσωρινού
- Ο τουρισμός αποτελεί πρόσφορο έδαφος για τη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ), τόσο από τη βιομηχανία (αλληλεπιδράσεις μεταξύ φορέων, νέες υπηρεσίες) όσο και από τους καταναλωτές (πρόσβαση σε προσαρμοσμένες κινητές υπηρεσίες). Η υιοθέτηση και ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας ως παράγοντας ανταγωνιστικότητας θα αποκτά ολοένα μεγαλύτερη σημασία για τις επιχειρήσεις του τουριστικού τομέα της περιφέρειας.

Η έντονη ποικιλομορφία των προσφερόμενων θέσεων εργασίας στον τομέα αποτελεί πρόκληση για νέους που επιχειρούν την πρώτη επαφή τους με την αγορά εργασίας, αλλά και για τους ήδη εργαζόμενους στον τουρισμό ανεξαρτήτως ηλικίας.

Χρειάζονται λοιπόν προγράμματα αρχικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης εργαζομένων σε επιχειρήσεις σε θέματα όπως:

- Ηλεκτρονικό marketing και διανομή (συμπεριλαμβάνεται το διαδίκτυο)
- Αντιμετώπιση ανταγωνισμού
- Ορισμός ποιοτικών προτύπων και διαχείριση ποιότητας
- Νέες τεχνολογίες στη διαχείριση τουριστικών επιχειρήσεων
- Νέες εξελίξεις στα επαγγέλματα του Ξενοδοχειακού τομέα
- Νέες εξελίξεις στα επαγγέλματα του Επισιτιστικού τομέα
- Νέες εξελίξεις στα επαγγέλματα του Μαγειρικού τομέα

Εκτιμάται ότι κάθε εργαζόμενος στα τουριστικά επαγγέλματα θα περνάει από πρόγραμμα επανακατάρτισης μία φορά κάθε 5-6 χρόνια. Τα προγραμματικά μεγέθη των προγραμμάτων κατάρτισης των εργαζομένων σε επιχειρήσεις, κυρίως του ιδιωτικού τομέα, υπολογίζονται στον επόμενο πίνακα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΕΤΗΣΙΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	
Συνολική απασχόληση	78.000
Εκτίμηση ωρών απασχόλησης ετησίως	132.600.000
% ωρών για κατάρτιση	0,5%
Συνολικές ώρες κατάρτισης	663.000
Ώρες κατάρτισης ανά στέλεχος ετησίως	50
Αριθμός στελεχών ετησίως	13.260
Κόστος ανά ώρα στελέχους	20
Συνολικό κόστος προγραμμάτων ετησίως	13.260.000

Το κόστος αυτό θα καλυφθεί με χρηματοδότηση κυρίως των ιδιωτικών επιχειρήσεων, κάνοντας χρήση των πόρων του ΛΑΕΚ (Λογαριασμού Απασχόλησης και Επαγγελματικής Κατάρτισης), αλλά και από προγράμματα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης του ΟΤΕΚ αλλά και του ΟΑΕΔ, καθώς επίσης και από μερική χρηματοδότηση από το Επιχειρησιακό πρόγραμμα Απασχόλησης και Κατάρτισης

#### 4.2.5 Ευαισθητοποίηση τοπικών πληθυσμών

Το τουριστικό προϊόν χαρακτηρίζεται από εξαιρετική πολυμορφία. Οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι, οι υποδομές υποδοχής και επικοινωνίας, καθώς και η στέγαση και σίτιση συνιστούν τις βασικές πηγές εσόδων ενός τουριστικού προορισμού.

Επιπροσθέτως, οι κάθετες αλληλεξαρτήσεις μεταξύ των τουριστικών επιχειρήσεων είναι εντονότερες σε σχέση με την πλειονότητα των άλλων τομέων της οικονομίας. Από αυτές τις αλληλεξαρτήσεις, προκύπτουν ενίοτε πολύπλοκες δομές και τάσεις στις εμπορικές σχέσεις. Εκτός από τις επιχειρήσεις και τους φορείς εκπροσώπησής τους, σημαντικοί παράγοντες αναδεικνύονται οι προορισμοί, με τις διάφορες δραστηριότητές τους που συγκεράζουν δημόσια και ιδιωτικά συμφέροντα.

Οι ανωτέρω αλληλεξαρτήσεις των επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα, αφ' ενός μεταξύ τους και αφ' ετέρου με επιχειρήσεις άλλων τομέων παραγωγής και με φορείς του τόπου προορισμού, αναδεικνύουν τη σημασία της συνολικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του πληθυσμού της Περιφέρειας για την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης.

Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του ευρύτερου πληθυσμού της Περιφέρειας θα στηρίζονται κυρίως σε προγράμματα επικοινωνίας με την αξιοποίηση όλων των μέσων:

- Τοπικός τύπος και ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας
- Ημερίδες και συζητήσεις τοπικές και περιφερειακές
- Ενημερωτικό υλικό

Το συνολικό κόστος αυτών των δράσεων εκτιμάται σε 150.000 ευρώ ετησίως και θα καλυφθεί κυρίως από πόρους της Περιφερειακής και Νομαρχιακής Διοίκησης.



#### 4.3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ MARKETING ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

##### 4.3.1 Υπόβαθρο του marketing plan

Το Πλάνο Μάρκετινγκ (Marketing Plan) αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την συγκεκριμενοποίηση των δράσεων για την προβολή του τουρισμού της Περιφέρειας Αττικής. Όπως παρουσιάζεται στη συνέχεια, το Marketing Plan διαμορφώνεται στη βάση της ανάλυσης και των συμπερασμάτων της Α' Φάσης της μελέτης. Ειδικότερα, κρίθηκε αναγκαίο να επισημανθούν οι παρακάτω παράμετροι του Τουρισμού για την Περιφέρεια Αττικής.

##### Χαρακτήρας Τουρισμού στην Περιφέρεια Αττικής

Η περιφέρεια Αττικής εμφανίζει μια σταθερή μείωση της τουριστικής ζήτησης της τελευταία 25ετία και η Αθήνα έχει χάσει την τουριστική της ελκυστικότητα. Αυτό οφείλεται κυρίως στην μείωση της συμμετοχής της Αθήνας στα τουριστικά πακέτα μαζικού τουρισμού, με την απευθείας μεταφορά των τουριστών με πτήσεις charter στους τουριστικούς προορισμούς της χώρας (νησιά, ακτές). Οφείλεται επίσης σε μεγάλο βαθμό στην περιβαλλοντική, λειτουργική και τουριστική υποβάθμιση της πόλης της ίδιας.

Η Αττική δεν αποτελεί αυτόνομο προορισμό τουρισμού αναψυχής, έχασε έδαφος στην αγορά του παραδοσιακού τουριστικού προϊόντος αλλά και δεν ανέπτυξε νέες καινοτομικές μορφές τουρισμού.

Η τουριστική υποδομή της Περιφέρειας Αττικής χαρακτηρίζεται από προβλήματα ως προς την παλαιότητα, το μέγεθος και την κατηγορία των ξενοδοχειακών μονάδων ενώ οι δείκτες οικονομικών επιδόσεων των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων της Αττικής υστερούν έναντι άλλων περιοχών της χώρας. Επίσης, σημειώνονται κίνδυνοι υποβάθμισης, αλλοίωσης και καταστροφής των μνημείων ενώ εντοπίζονται προβλήματα σημειακών συγκεντρώσεων στο χώρο, με επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ελλείψεις όμως παρατηρούνται και στην ειδική τουριστική υποδομή που θα επιτρέψει την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού (π.χ. συνεδριακός, εκθεσιακός, θαλάσσιος), με αποτέλεσμα να μην προσελκύονται επισκέπτες ειδικού ενδιαφέροντος.

Ταυτόχρονα, παρατηρούνται δυσφορία των επισκεπτών και δυσφήμιση του ελληνικού προϊόντος λόγω έλλειψης οργάνωσης, χαμηλού επιπέδου προσφερομένων υπηρεσιών και ανυπαρξίας διαχείρισης των επισκεπτών σύμφωνα με τα σημερινά διεθνή πρότυπα.

Η Αθήνα – Αττική έχει σήμερα θετικές προοπτικές και μεγάλο εύρος δυνατοτήτων επανάκαμψης :

(α) με την οργάνωση, προβολή και διάθεση, σε διαδοχικούς χρόνους και σε συνεχή βάση, πολλών διαφοροποιημένων τουριστικών προϊόντων απευθυνόμενων σε διάφορες ομάδες δυνητικής πελατείας ειδικών ενδιαφερόντων

(β) με την οργάνωση περιοχών υποδοχής της δυνητικής αυτής πελατείας και των ειδικών δραστηριοτήτων στις διάφορες χωρικές ενότητες τουρισμού της περιφέρειας, με την διασφάλιση της βιώσιμης χρήσης και υψηλής ποιότητας των τουριστικών πόρων.

Σπουδαίο ρόλο θα διαδραματίσει η προοπτική του μεγάλου γεγονότος (mega event) των Ολυμπιακών Αγώνων, σε συνδυασμό με τα έργα μεταφορικής υποδομής και τις παρεμβάσεις αναβάθμισης που συντελούνται. Η ανανέωση



και συμπλήρωση της τουριστικής προσφοράς θα συντελέσει στην ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος. Ωστόσο είναι απαραίτητη η προσπάθεια οργάνωσης σε συνεχή βάση συμπληρωματικών και ειδικών δραστηριοτήτων για την προσέλκυση ομάδων τουριστών διαφόρων ενδιαφερόντων και την διατήρηση της ζήτησης σε ικανοποιητικά επίπεδα.

### Προφίλ Τουρίστα

Ο σημερινός τουρίστας, ανεξαρτήτου ηλικίας, είναι δραστήριος, απαιτητικός και αναζητά αξιοποίηση του χρόνου διακοπών σε όρους ποιότητας. Συνεπώς, επιδιώκει ποικιλία διακοπών με εναλλακτικές προτάσεις και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες. Η συμπεριφορά του τουρίστα είναι ιδιαίτερα εύθραυστη, υποκείμενη σε ψυχολογικές και κοινωνικές επιρροές, προσωπικές ευαισθησίες και βραχυπρόθεσμες αντιδράσεις.

Ο τουρίστας συνδέει το τουριστικό προϊόν τόσο με τις επιχειρήσεις που του το παρέχουν όσο και με τον προορισμό που επισκέπτεται, με την πεποίθηση ότι δεν θα απογοητευτεί από τις προσδοκώμενες απολαύσεις που θα του αποφέρουν τόσο οι τουριστικές υπηρεσίες όσο και ο ίδιος ο προορισμός του.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι οι τουρίστες ηλικίας 50 έως 65 ετών, που έχουν σε μεγάλο βαθμό αποδεσμευτεί από υποχρεώσεις και οικογενειακά βάρη, αναπτύσσουν ιδιαίτερη κινητικότητα και βρίσκονται συνήθως σε καλή οικονομική κατάσταση. Η κατηγορία αυτή τουριστών, αναμένεται ότι θα καταλάβει αυξημένο μερίδιο στην αγορά τουρισμού ενώ θα αποσυμφορήσει την τουριστική δραστηριότητα κατά τα εν λόγω διαστήματα αιχμής, κυρίως στις σχολικές διακοπές, και θα βελτιώσει την κατανομή της τουριστικής περιόδου.

### Χώρες-Στόχοι

Κοινή συνισταμένη όλων των ερευνών και μελετών που έχουν εκπονηθεί τα τελευταία χρόνια, τόσο στο ευρωπαϊκό όσο και στο αμερικάνικο προσκήνιο, είναι η αποφυγή ακριβών προβλέψεων και συγκεκριμένων εκτιμήσεων, εκτός και αν αυτές συνδέονται ως λογικές ακολουθίες, με εξεταζόμενα σενάρια. Συχνά ως πιο έγκυρο και αδιαμφισβήτητο «σενάριο» είναι τα στοιχεία του παρελθόντος καθώς και οι διμερείς συμφωνίες που υπογράφονται μεταξύ χωρών και αποσκοπούν στην αμοιβαία ανάπτυξη στον τομέα του τουρισμού. Βάσει αυτής της επιχειρηματολογίας ως προνομιακές χώρες προέλευσης τουρισμού μπορούν να χαρακτηρισθούν χώρες από τις οποίες προέρχεται μεγάλο μέρος του εισερχόμενου ελληνικού τουρισμού, αλλά και χώρες με δυναμικό μεγάλης ανάπτυξης των ροών προς Ελλάδα, ιδιαίτερα εφ' όσον αυτές οι ροές μπορούν να συσχετισθούν με επιθυμητές μορφές τουρισμού.

Πέρα από τη γενικότερη προσπάθεια για προώθηση του τουριστικού προϊόντος της περιφέρειας Αττικής προς το εξωτερικό, η τουριστική προβολή της Αττικής θα πρέπει να προσεγγίζει συγκεκριμένες χώρες αγορές, όπως αναλύονται στο Marketing Plan, των οποίων τα χαρακτηριστικά και απαιτήσεις μπορούν να βρουν ανταπόκριση στην προσφορά τουριστικής δραστηριότητας της Περιφέρειας Αττικής.

#### 4.3.2 Marketing plan και επικοινωνιακή στρατηγική

##### ♦ ΣΤΟΧΟΙ MARKETING

- Αύξηση της μέσης διαμονής των τουριστών στην Αττική.
- Αύξηση της κατά κεφαλήν Δαπάνης των τουριστών.
- Αύξηση της ξενοδοχειακής πληρότητας της Αττικής  
*Ξενοδοχειακή πληρότητα*

2003	76%
2004	80%
2005	83%
- Βελτίωση της εποχικότητας της τουριστικής ζήτησης της Αττικής.

##### ♦ ΣΗΜΕΙΑ ΚΛΕΙΔΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

- Η αρνητική αντίληψη / εικόνα που έχουν οι ξένοι καταναλωτές ότι το επίπεδο των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών στην Αττική, είναι χαμηλό σε σχέση με άλλους ανταγωνιστικούς προορισμούς. Το παραπάνω έχει σαν αποτέλεσμα η Αθήνα να θεωρείται, από τους επισκέπτες της χώρας μας, ένας προορισμός ολιγοήμερης διαμονής, ένας σταθμός, πριν οι τελευταίοι μεταβούν σε ελληνικά νησιά και στην ενδοχώρα που αποτελούν το βασικό προορισμό του ταξιδιού τους.
- Η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Αττικής, οι βελτιώσεις τόσο στις υποδομές όσο και στις υποστηρικτικές υποδομές των τελευταίων ετών, όπως επίσης και η υλοποίηση μιας σειράς αναπτυξιακών έργων λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων.



**Ανάγκη επικοινωνίας του Νέου Προσώπου της Αθήνας**

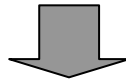
---

- Οι Στόχοι Marketing που έχουμε θέσει και πιο συγκεκριμένα οι στόχοι:
  - *Βελτίωση της Εποχικότητας (ενίσχυση των χειμερινών μηνών)*
  - *Αύξηση της κατά κεφαλήν Δαπάνης τουριστών*



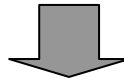
- *Ανάγκη ανάπτυξης του “City Break”, του επαγγελματικού και του εγχώριου τουρισμού*
  - *Επικέντρωση της επικοινωνίας μας σε υψηλές εισοδηματικές τάσεις*
-

- Ο έντονος ανταγωνισμός και η επιθετική στρατηγική άλλων πόλεων που είναι άμεσα ανταγωνιστικές με την Αθήνα λόγω:
  - Της παγκόσμιας Οικονομικής κρίσης που έχει σαν αποτέλεσμα την περικοπή των ατομικών και εταιρικών εξόδων.
  - Της 11ης Σεπτεμβρίου που έχει σαν αποτέλεσμα σημαντική μείωση του τουρισμού ειδικότερα από Αμερικάνους.
- Το υψηλό δυναμικό ανάπτυξης που παρουσιάζει η Αθήνα σε αντίθεση με άλλες άμεσα ανταγωνιστικές πόλεις όπως π.χ. Παρίσι, Λονδίνο, Βερολίνο κλπ.



*Υιοθέτηση μιας ανάλογης επιθετικής στρατηγικής έτσι ώστε η Αθήνα όχι μόνο να μη χάσει μερίδιο αγοράς αλλά να αυξήσει το μερίδιο της σε βάρος άλλων πόλεων.*

- 
- Η «Τουριστικά Στρατηγική Τοποθεσία» της Αττικής και η Ζωντανή Παραλιακή Ζώνη.



*Πολλές εναλλακτικές προτάσεις για τον επισκέπτη που θα πρέπει να εκμεταλλευτεί η επικοινωνία μας.*

- Το Προφίλ του Σημερινού Τουρίστα  
Πεπειραμένος ταξιδιώτης, απαιτητικός, ακολουθεί ένα δραστήριο τρόπο ζωής, εστιάζει την προσοχή του στον ποιοτικό χρόνο με αποτέλεσμα να κάνει προσεκτική επιλογή των δραστηριοτήτων του. Αναζητά την ποιότητα στο τρόπο που ζει, στη διασκέδαση, στη δουλειά.



*Η επικοινωνία μας θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπ' όψη τα παραπάνω χαρακτηριστικά του σημερινού τουρίστα έτσι ώστε να μπορέσει να τον προσελκύσει.*

---

#### ♦ ΣΤΟΧΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

- Αναβάθμιση της εικόνας της Αττικής ως αυτόνομος προορισμός τουρισμού αναψυχής.

- Αύξηση της ελκυστικότητας της Αττικής προβάλλοντας τις εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού (City break, Συνέδρια, ταξίδια incentives κλπ.)
- Προβολή του Νέου Τουριστικού Προϊόντος της Αττικής που οφείλεται σε βελτιώσεις τόσο στις υποδομές όσο και στις υποστηρικτικές υποδομές των τελευταίων ετών, όπως επίσης και στην υλοποίηση μιας σειράς αναπτυξιακών έργων λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων.
- Έντονη προβολή των στοιχείων εκείνων που διαφοροποιούν την Αθήνα και αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα της σε σχέση με άλλες πόλεις όπως: Παρίσι, Ρώμη, Μαδρίτη, Λονδίνο κλπ.
- Προσέλκυση ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών υψηλής εισοδηματικής τάξης.

#### ♦ ΧΩΡΕΣ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η τουριστική προβολή της Αττικής θα πρέπει να προσεγγίζει τις παρακάτω χώρες αγορές:

Χώρες πρώτης προτεραιότητας

- |                      |   |
|----------------------|---|
| Α. Υπόλοιπη Ελλάδα:  | Η επικοινωνία σε αυτήν την συγκεκριμένη αγορά θα πρέπει να επικεντρωθεί στη νυχτερινή διασκέδαση, στο «shopping» και γενικότερα στο πολιτιστικό τουρισμό.   |
| Β. Ευρωπαϊκές Χώρες: | <p>Στις χώρες πρώτες προτεραιότητας συμπεριλαμβάνονται γενικότερα όλες οι ευρωπαϊκές χώρες για τους παρακάτω λόγους:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Η τουριστική κινητικότητα από τις χώρες αυτές είναι σχετικά μεγάλη και δεν έχει επηρεαστεί τόσο πολύ από την τρομοκρατική ενέργεια της 11<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου.</li> <li>- Η Ελλάδα θεωρείται από τις χώρες αυτές ασφαλέστερη σε σύγκριση με άλλες χώρες ανταγωνιστικές.</li> <li>- Είναι κοντά (δεν αποτελεί μακρινό προορισμό)</li> <li>- Με τη χρήση του Ευρώ δεν υπάρχουν συναλλαγματικές διαφορές (ευκολία σύγκριση τιμών, κόστος συναλλάγματος κλπ.)</li> </ul> |

Ειδικότερα, μερικές χώρες είναι:

- \* Αγγλία – Γερμανία – Αυστρία: Λόγω της παραδοσιακής σχέσης που έχει γενικότερα η Ελλάδα με τις χώρες αυτές μέσω της τουριστικής οδού.  
Η επικοινωνία σ' αυτές τις αγορές θα πρέπει να επικεντρωθεί στον τουρισμό αναψυχής (προβάλλοντας τις πολλαπλές τουριστικές προτάσεις που παρουσιάζει η Αττική λόγω της Τουριστικής Στρατηγικής τοποθεσίας της) όπως επίσης στον επαγγελματικό τουρισμό και city breaks.
- \* Γαλλία – Ελβετία: Λόγω του υψηλού κατά κεφαλήν εισοδήματος των χωρών αυτών αλλά και των υψηλών απαιτήσεων και υψηλών δαπανών τους στο τομέα «τουρισμός».

Η προβολή της Αττικής στις χώρες αυτές θα πρέπει να εστιάσει στον τουρισμό αναψυχής επικεντρώνοντας στοιχεία που την διαφοροποιούν από άλλες πόλεις όπως Λισαβόνα, Μαδρίτη, Ρώμη κλπ., σε συνδυασμό με city breaks και επαγγελματικό τουρισμό.

#### Χώρες δεύτερης προτεραιότητας

- \* **ΗΠΑ:**  
**στόχο**

Η παραπάνω χώρα θα μπορούσε να αποτελέσει προσέλκυσης τουριστών και να συμβάλει σημαντικά στην αύξηση της τουριστικής ζήτησης της Αττικής.

Η επικοινωνία στη χώρα αυτή θα πρέπει να εστιάσει στον τουρισμό αναψυχής και ειδικότερα σε υψηλού επιπέδου τουριστικές υπηρεσίες, πολυτελή ξενοδοχεία, ενοικίαση σκαφών αναψυχής, σε συνδυασμό με τον πολιτιστικό και αθλητικό τουρισμό (λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων).
- \* **Ιαπωνία:**  
**προς την**

Η τουριστική κινητικότητα από την χώρα αυτή Ευρώπη παρουσιάζει ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια.

Η Ιαπωνία, θα μπορούσε να αποτελέσει μια από τις χώρες στόχους επικοινωνιακής πολιτικής λόγω του υψηλού κατά κεφαλήν εισοδήματος και των υψηλών προδιαγραφών υπηρεσιών τουρισμού που απαιτούν οι Ιάπωνες.

Η επικοινωνία στην χώρα αυτή θα εστιάσει στον τουρισμό αναψυχής, πολιτιστικό και αθλητικό τουρισμό (Ολυμπιακοί Αγώνες).
- \* **Κίνα:**

Η Κίνα είναι η χώρα η οποία θα φιλοξενήσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες το 2008.

Πιστεύουμε ότι ένα σημαντικό ποσοστό της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος της Αττικής μπορεί να προέλθει από την χώρα αυτή γιατί πολλοί Κινέζοι (όχι μόνο κρατικοί υπάλληλοι αλλά και επιχειρηματίες) θα επισκεφθούν την Ελλάδα για τους Ολυμπιακούς Αγώνες.
- \* **Αραβικές Χώρες:**  
**Αραβικών**

Τα ανώτερα εισοδηματικά στρώματα των Χωρών θα μπορούσαν να αποτελέσουν στόχους Επικοινωνιακής Πολιτικής λόγω της “Εγγύτητας” της Αθήνας με τις χώρες αυτές (Η Αθήνα είναι η πιο κοντινή τους Ευρωπαϊκή Πρωτεύουσα). Η επικοινωνία στις χώρες αυτές θα εστιάσει **στον τουρισμό αναψυχής και ειδικότερα σε υψηλά επίπεδα τουριστικές υπηρεσίες, πολυτελή ξενοδοχεία κλπ.**

σε συνδυασμό με “Shopping” αλλά και Αθλητικό Τουρισμό λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων 2004.

\* Ρωσία:  
εισοδηματικά

Η Τουριστική κινητικότητα από τα υψηλά

στρώματα προς τη χώρα μας παρουσιάζει ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια. Το παραπάνω μας κάνει να πιστεύουμε ότι η Ρωσία θα μπορούσε να αποτελέσει στόχο προσέγγισης τουριστών εστιάζοντας στον:

- α) Αθλητικό τουρισμό λόγω Ολυμπιακών Αγώνων
- β) Τουρισμό αναψυχής υψηλού επιπέδου

Συνοψίζοντας οι χώρες στόχοι είναι:

Χώρες πρώτης προτεραιότητας

- Υπόλοιπη Ελλάδα
- Αγγλία
- Γερμανία, Αυστρία
- Ελβετία, Γαλλία

Χώρες δεύτερης προτεραιότητας

- Η.Π.Α
- Ιαπωνία
- Κίνα
- Ρωσία
- Αραβικές Χώρες

♦ Το Κοινό Στόχος πιο αναλυτικά

- *Κάτοικοι Υπόλοιπης Ελλάδας*  
*Ηλικίας 25+*  
*Μέσης και Ανώτερης κοινωνικής τάξης*
- *Κάτοικοι ξένων χωρών που αναφέρθηκαν ως χώρες στόχοι*  
*Ηλικίας 25+*  
*Μέσης και Ανώτερης κοινωνικής τάξης*

Στα παραπάνω κοινά περιλαμβάνονται και υποομάδες με επιπρόσθετες ανάγκες επικοινωνιακής υποστήριξης (Direct Mails, Συμμετοχή σε εκθέσεις κ.λ.π.) όπως:

- *Στελέχη πολυεθνικών και μεγάλων εταιριών για την προώθηση του επαγγελματικού τουρισμού (Συνεδριακός τουρισμός, ταξίδια incentives)*
- *Οργανωτές Συνεδρίων για την προώθηση συνεδρίων στην Αττική*
- *Tour Operators / Ταξιδιωτικοί Πράκτορες*

♦ Τουριστικά Προϊόντα Προβολής ανάλογα με τη Χώρα

A. Υπόλοιπη Ελλάδα: Shopping, City break (ψυχαγωγία Σαββατοκύριακου), Πολιτιστικός Τουρισμός.

B. Ευρώπη και ειδικότερα

Αγγλία, Γερμανία, Αυστρία,

Ελβετία, Γαλλία:

City break, Επαγγελματικός  
Τουρισμός, Τουρισμός Αναψυχής, Πολιτιστικός  
Τουρισμός, Σχολικός Τουρισμός

Γ. Αμερική, Ιαπωνία, Αραβικές Χώρες, Ρωσία:

Πολιτιστικός Τουρισμός, Αθλητικός  
Τουρισμός, Τουρισμός Αναψυχής

♦ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Η Στρατηγική που προτείνουμε επικεντρώνεται:

Στις πολλαπλές εναλλακτικές επιλογές που προσφέρει η Αττική στον επισκέπτη της σε συνδυασμό με τις κλιματολογικές συνθήκες

- Ευρωπαϊκή πρωτεύουσα γεμάτη ζωντάνια 24 ώρες το 24ωρο
- Έντονη νυκτερινή ζωή
- Ζωντανή παραλιακή ζώνη
- Αρχαιολογικοί, Πολιτιστικοί χώροι κλπ.

(προβάλλοντας πάντοτε το «Νέο της Πρόσωπο»).

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες 2004 αποτελούν ένα άλλο σημαντικό στοιχείο της προβολής της Αττικής (αναβαθμίζουν την εικόνα της σαν τουριστικό προορισμό / αποτελούν υποστηρικτικό στοιχείο της εξέλιξης της υποδομής της (ξενοδοχεία, δρόμοι, συγκοινωνίες κλπ.). Κρίνεται σκόπιμο το σήμα / λογότυπο της Αθήνας 2004 να υπογράφει όλο το διαφημιστικό υλικό της καμπάνιας.

#### Υλοποίηση της Στρατηγικής

##### Integrated Marketing Communication Plan

α) Διαφημιστική καμπάνια η οποία κάνει χρήση όλων των Μέσων (TV, Ραδιόφωνο, Περιοδικό Τύπο, Αφίσες κλπ.)

Μέσα πανευρωπαϊκής κάλυψης αποτελούν μέγιστης σημασίας λόγω εξοικονόμησης κονδυλίου.

β) Δημόσιες Σχέσεις και Προωθητικά Προγράμματα για εξειδικευμένα κοινά (Tour Operators κλπ.). με επιπρόσθετες ανάγκες επικοινωνιακής υποστήριξης.

γ) Internet το οποίο θεωρούμαι ένα από τα πλέον δυνατά Μέσα Επικοινωνίας λόγω της παγκόσμιας κάλυψης του αλλά και της δυναμικής που παρουσιάζει ως Μέσον τα τελευταία χρόνια ειδικότερα στον τομέα «Τουρισμός».

Προτείνουμε επίσης ένα Mini Site

στο site του ΕΟΤ ειδικά για την Αττική.

δ) Συμμετοχή σε εκθέσεις.



#### 4.4 ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

##### Εισαγωγή

Η χρήση προηγμένων τεχνολογικών συστημάτων αποτελεί σημαντικό εργαλείο και αναπόσπαστο κομμάτι της δραστηριότητας πολλών βιομηχανιών παγκοσμίως. Η χρήση τεχνολογίας ενισχύει την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών, βελτιώνοντας την ποιότητα τους και μειώνοντας το κόστος.

##### Παρούσα Κατάσταση

Ο κλάδος του τουρισμού αποτελεί ένα κλάδο με ιδιαιτερότητες και πολλές απαιτήσεις. Θα περίμενε κανείς ότι η χρήση των προϊόντων της σύγχρονης τεχνολογίας θα αποτελούσε μία καθιερωμένη διαδικασία από τις τουριστικές επιχειρήσεις, τόσο σε επίπεδο πληροφόρησης όσο και επικοινωνίας. Οι τουριστικές επιχειρήσεις της χώρας και ειδικότερα της Περιφέρειας Αττικής παρουσιάζονται ανέτοιμες να παρακολουθήσουν το παράδειγμα άλλων βιομηχανιών και εντάσσονται στο παγκόσμιο φαινόμενο καθυστέρησης των επιχειρήσεων που ασχολούνται με τον τουρισμό στην χρήση προηγμένων τεχνολογικών συστημάτων διαχείρισης, πληροφόρησης και επικοινωνίας.

Η σημερινή κατάσταση σχετικά με το «πάντρεμα» τουρισμού και τεχνολογίας είναι προβληματική. Ειδικότερα, εντοπίζονται τρία σημεία :

- Οι τουριστικές επιχειρήσεις δεν αναγνωρίζουν την σπουδαιότητα της τεχνολογίας και αυτό έχει οδηγήσει στην «φτωχή» υιοθέτηση νέων τεχνολογικών συστημάτων
- Οι εταιρείες ανάπτυξης προγραμμάτων διαχείρισης, πληροφόρησης και επικοινωνίας, δεν αναπτύσσουν συμβατά προγράμματα
- Ο τρόπος που οι τουριστικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν την νέα τεχνολογία καθιστά τον τουρισμό έναν μη-ελκυστικό κλάδο για τους προμηθευτές τεχνολογικών συστημάτων

Τα παραπάνω σημεία έχουν διαμορφώσει μία κατάσταση, στην οποία οι τουριστικές επιχειρήσεις προσπαθούν μεμονωμένα να ενσωματώσουν τεχνολογικά συστήματα, αναπτύσσοντας ευκαιριακές συνεργασίες με συγκεκριμένες εταιρείες ανάπτυξης λογισμικών και τεχνολογικών συστημάτων. Συνεπώς, οι τουριστικές επιχειρήσεις της Περιφέρειας Αττικής, είτε συνεχίζουν την χρήση «απαρχαιωμένων» συστημάτων είτε ενσωματώνουν νέα τεχνολογία η οποία όμως δεν είναι συμβατή με άλλα τεχνολογικά συστήματα, είτε είναι ακριβή.

##### Επιπτώσεις από την παρούσα κατάσταση

Ο τουρισμός στην Περιφέρεια Αττικής αντιμετωπίζει ήδη αρκετά προβλήματα και ο τομέας της τεχνολογίας φαίνεται ότι αποτελεί ένα ακόμα πρόβλημα. Οι επιπτώσεις είναι αρνητικές. Ειδικότερα, σε περιόδους γενικότερης ύφεσης, οι αρνητικές επιπτώσεις πολλαπλασιάζονται.

Η αδυναμία υιοθέτησης νέας τεχνολογίας καθιστά τις τουριστικές επιχειρήσεις της περιφέρειας ανίκανες να επιτύχουν μείωση του κόστους λειτουργίας. Αποτυγχάνουν να εντάξουν στην λειτουργία τους διαδικασίες οι οποίες μπορούν να πετύχουν ταυτόχρονη αύξηση των πελατών και βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, δημιουργώντας μία βάση για την περαιτέρω ανάπτυξή τους.

Σε επίπεδο οικονομικής διαχείρισης, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι τουριστικές επιχειρήσεις δεν χρησιμοποιούν κεφάλαια σε επενδύσεις νέας τεχνολογίας που θα μπορούσαν να τους αποφέρουν οφέλη ή αναλώνονται σε χρησιμοποίηση κεφαλαίων για επενδυτικές ενέργειες οι οποίες δεν αποφέρουν ουσιαστικά κέρδη. Ακόμα, πρέπει να τονισθεί ότι οι τουριστικές επιχειρήσεις, τόσο σε μεμονωμένο επίπεδο όσο και στο σύνολο του κλάδου δεν διαθέτουν ακριβές σύστημα μέτρησης του κόστους της τεχνολογίας. Αυτό οδηγεί στην δέσμευση κεφαλαιακών πόρων που δεν ελέγχονται σωστά και δεν αποφέρουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Σε επιχειρηματικό επίπεδο, οι αρνητικές επιπτώσεις είναι ακόμα πιο κρίσιμες στις τουριστικές επιχειρήσεις μικρού και μεσαίου μεγέθους. Η επίτευξη μείωσης του κόστους λειτουργίας και η αυτοματοποίηση των διαδικασιών, θα επέτρεπε την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των περιόδων κρίσης ενώ θα ενεργοποιούσε διαδικασίες εξέλιξης σε θέματα παρεχόμενων υπηρεσιών, στρατηγικών μάρκετινγκ και επικοινωνιακής πολιτικής, εκπαίδευσης του ανθρωπίνου δυναμικού κ.α.

Επίσης, οι τουριστικές επιχειρήσεις της Περιφέρειας Αττικής δεν μπορούν να αναπτύξουν συνεργασίες μεταξύ τους και συνεπώς δεν είναι σε θέση να παρέχουν ένα ολοκληρωμένο τουριστικό πακέτο στους επισκέπτες, τόσο από την υπόλοιπη χώρα, όσο και από χώρες του εξωτερικού. Επιπρόσθετα, οι επιχειρήσεις του τουριστικού κλάδου είναι αποκομμένες από άλλους κλάδους, με τους οποίους υπάρχουν σημαντική αλληλεπιδράσεις, όπως έδειξε και η Α' Φάση της μελέτης.

**Προτάσεις για την υιοθέτηση νέας τεχνολογίας**

Η υιοθέτηση νέας τεχνολογίας από τις τουριστικές επιχειρήσεις αποτελεί μείζον θέμα για την αναζωογόνηση της τουριστικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Αττικής και την επίτευξης περαιτέρω ανάπτυξης.

Η εμπειρία μπορεί ήδη να προσφέρει παραδείγματα κλάδων που πέτυχαν την αντιστροφή του αρνητικού κλίματος προς τη νέα τεχνολογία και τη χρήση προηγμένων συστημάτων διαχείρισης, πληροφόρησης και επικοινωνίας που αποτελούν πλέον το κυρίαρχο στοιχείο στη δράση τους. Ο τραπεζικός κλάδος αποτελεί το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα, όπου η χρήση προηγμένης τεχνολογίας είναι ο κυρίαρχος παράγοντας επίτευξης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Πρωτεύουσας σημασίας στοιχείο στην διαδικασία μεταλλαγής των τουριστικών επιχειρήσεων στο θέμα της τεχνολογίας είναι η δημιουργία νέας αντίληψης και η υιοθέτηση μίας διαφορετικής αντιμετώπισης απέναντι στο χώρο των νέων, προηγμένων τεχνολογιών. Η επιτυχία σε αυτή την προσπάθεια προϋποθέτει την ανάληψη πρωτοβουλιών από την πλευρά των μεγάλων τουριστικών επιχειρήσεων σε θέματα εκτίμησης, χρηματοδότησης και εφαρμογής της νέας τεχνολογίας. Ειδικότερα για την Περιφέρεια Αττικής, αυτό αποτελεί μείζον θέμα αφού οι τουριστικές επιχειρήσεις μικρού και μεσαίου μεγέθους «ακολουθούν» τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν οι επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους. Αυτό αποτελεί σημαντικό κομμάτι αφού η επανάκαμψη του τουριστικού κλάδου προϋποθέτει την ένταξη όλων των επιχειρήσεων στην αναπτυξιακή διαδικασία που επιχειρείται να ξεκινήσει.

Ένα πολύ σημαντικό βήμα αποτελεί η ακριβής εκτίμηση του κόστους ενσωμάτωσης, λειτουργίας και ανανέωσης των νέων τεχνολογικών συστημάτων. Είναι θεμελιώδες να γίνεται μία ακριβής καταγραφή του κόστους

ανά κατηγορίες (π.χ. επιχειρησιακά συστήματα, πωλήσεις-μάρκετινγκ-διανομή κτλ.), εκτίμηση του έμμεσου κόστους, υπολογισμός του κόστους ανανέωσης της τεχνολογίας και συνεχής έλεγχος της διάθεσης πόρων από την κεντρική διοίκηση των επιχειρήσεων. Αυτή η διαδικασία θα οδηγήσει στην δημιουργία μίας ξεκάθαρης εικόνας για το ύψος του κόστους από την απόκτηση και διατήρηση νέων τεχνολογιών και θα βοηθήσει την εξοικείωση του κλάδου με την επιδιωκόμενη αλλαγή. Επιπλέον, θα αποτρέψει τις τουριστικές επιχειρήσεις από την άστοχη σπατάλη κεφαλαίων και θα αυξήσει σημαντικά τα οφέλη από μία αποτελεσματικότερη οικονομική διαχείριση.

Οι φορείς που έχουν την ευθύνη για την προάσπιση των συμφερόντων των τουριστικών επιχειρήσεων πρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλίες σε θέματα συντονισμού των μελών τους. Ειδικότερα, είναι ζωτικό το να ενεργοποιηθεί μία διαδικασία προδιαγραφής των αναγκών που έχουν οι τουριστικές επιχειρήσεις και των στόχων που θα εξυπηρετηθούν από τη χρήση τεχνολογικών συστημάτων. Πρέπει να γίνει ξεκάθαρη καταγραφή αυτών των στοιχείων ώστε οι ειδικοί να μπορούν να αναπτύσσουν μοντέλα διαχείρισης, πληροφόρησης και επικοινωνίας που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων, μειώνοντας έτσι το κόστος ανάπτυξης και προμήθειας αυτών των συστημάτων.

Επιπρόσθετα, οι φορείς αυτοί θα μπορούν να εντοπίζουν και να διαλέγουν συγκεκριμένους προμηθευτές, ώστε τα προγράμματα διαχείρισης που θα χρησιμοποιούνται, να είναι ίδια ή τουλάχιστον συμβατά μεταξύ τους. Με αυτό τον τρόπο, οι τουριστικές επιχειρήσεις θα μπορούν να επιτυγχάνουν συνεργασίες οι οποίες θα διαμορφώνουν και θα προσφέρουν στους επισκέπτες πλήρη και ποιοτικά τουριστικά πακέτα.

Τέλος, οι φορείς θα έχουν την ευθύνη να ελέγχουν τη εξέλιξη στην υιοθέτηση νέων τεχνολογιών στο σύνολο του κλάδου, επισημαίνοντας νέες ευκαιρίες και δυνατότητες, καθώς και τις απειλές.

Οι τουριστικές επιχειρήσεις θα πρέπει να αναγνωρίσουν την ανάγκη πρόσληψης προσωπικού ειδικευμένου σε θέματα διαχείρισης υψηλής τεχνολογίας. Η σπουδαιότητα της χρήσης τεχνολογικών συστημάτων διαχείρισης σημειώνει την ανάγκη ύπαρξης εξειδικευμένων ατόμων σε θέματα τεχνολογίας, όπως και σε θέματα εξυπηρέτησης, φαγητού, διασκέδασης κτλ. Παρότι το κόστος από την αμοιβή τέτοιων ατόμων φαντάζει υψηλό και περιττό, στην πραγματικότητα αποτελεί μία δαπάνη που αποφέρει πολλαπλασιαστικά οφέλη για την τουριστική επιχείρηση. Γενικότερα, η ύπαρξη ενός Διαχειριστή Υψηλής Τεχνολογίας (IT Manager) θα ενισχύσει και την διαμόρφωση ενός θετικού κλίματος προς τις νέες τεχνολογίες. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις τουριστικές επιχειρήσεις, οι οποίες δεν έχουν την δυνατότητα σύνδεσης ή εξυπηρέτησης με/από αλυσίδες τουριστικών επιχειρήσεων (σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο).

#### Τουρισμός και Τεχνολογία στο μέλλον

Με τον καιρό, η πρόκληση της χρήσης νέας τεχνολογίας μετατρέπεται σε ανάγκη και καθοριστικό παράγοντα επιτυχίας. Η πολυπλοκότητα, το μέγεθος και οι προκλήσεις του τουριστικού κλάδου, τόσο σε επίπεδο χώρας όσο και στην Περιφέρεια Αττικής επιβάλλουν την αλλαγή νοοτροπίας και την παρακολούθηση των εξελίξεων. Η ύφεση της τουριστικής δραστηριότητας στην Αττική, η φιλοξενία των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα το 2004 και η αναμενόμενη ανάκαμψη, το «άνοιγμα» του τουριστικού κλάδου παγκοσμίως

είναι μερικά από τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών επιτακτική.

Τα αποτελέσματα από την χρήση συστημάτων διαχείρισης, πληροφόρησης και επικοινωνίας θα είναι θετικά. Οι τουριστικές επιχειρήσεις θα βρίσκονται σε συνεχή επικοινωνία μεταξύ τους, με τις επιχειρήσεις στο υπόλοιπο της χώρας και τις χώρες του εξωτερικού, ενισχύοντας τις συνεργασίες. Αυτό θα οδηγήσει στην προσέλκυση νέων αγορών, στην παρακολούθηση των διεθνών εξελίξεων και τάσεων και θα διευρύνει την τεχνογνωσία τους.

Επίσης, θα αναβαθμίσει ποιοτικά τις υπηρεσίες προς τους επισκέπτες, τόσο τους ημεδαπούς όσο και τους αλλοδαπούς. Θα συμβάλει στην ικανοποίηση των απαιτήσεων των τουριστών, οι οποίοι γίνονται ολοένα και πιο απαιτητικοί.

Παράλληλα, θα συμβάλει στην επίτευξη μείωσης του κόστους λειτουργίας, εξασφαλίζοντας οικονομικούς πόρους και επιτυγχάνοντας μεγαλύτερη ευελιξία και δυνατότητα επιβίωσης σε κρίσιμες περιόδους.

Τέλος, θα ενισχύσει την αντίληψη για την καθιέρωση ξεκάθαρων και αποτελεσματικών συστημάτων διαχείρισης, επικοινωνίας και πληροφόρησης. Μέσα στα πλαίσια συμπαγών συστημάτων, θα γίνεται η επεξεργασία δεδομένων και παραμέτρων που είτε είναι αδύνατο να γίνει τώρα ή συνοδεύεται με μεγάλο κόστος για κάθε επιχείρηση μεμονωμένα.

## 4.5 Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

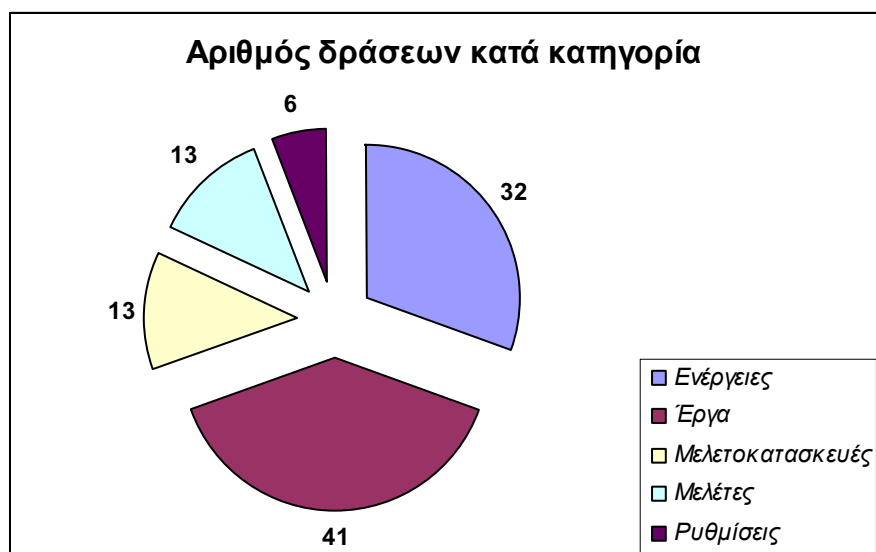
### 4.5.1 Συνολικά μεγέθη δράσεων του προγράμματος

Το πρόγραμμα για την τουριστική ανάπτυξη της Αττικής αναπτύσσεται συστηματικά κατά άξονα μέτρο και δράση στο Παράρτημα Α αυτού του τόμου με ένδειξη για τους αρμόδιους για την υλοποίηση κάθε δράσης φορέων, την προτεραιότητα και το προϋπολογιζόμενο κόστος για κάθε δράση.

Στο πρόγραμμα περιλαμβάνονται 105 δράσεις και 21 υπο-δράσεις. Οι δράσεις διακρίνονται σε μελέτες, έργα, μελετοκατασκευές, ενέργειες και ρυθμίσεις. Η κατανομή των επιμέρους δράσεων σε αυτές τις κατηγορίες (επόμενο διάγραμμα) δείχνει προσανατολισμό του προγράμματος:

- \* αφ' ενός σε αξιοποίηση υφιστάμενων μελετών για την πραγματοποίηση έργων ή για την ταχεία υλοποίηση έργων με τη μέθοδο της από κοινού ανάθεσης μελέτης και κατασκευής και
- \* αφ' ετέρου σε υφιστάμενες δομές που αξιοποιούνται για την υλοποίηση ενεργειών άμεσου αποτελέσματος

Περιορισμένος αριθμός μελετών (13 δράσεις σε σύνολο 105) είναι απολύτως απαραίτητος για την υποστήριξη κρίσιμων ενεργειών, ρυθμίσεων και έργων για την υλοποίηση του προγράμματος.



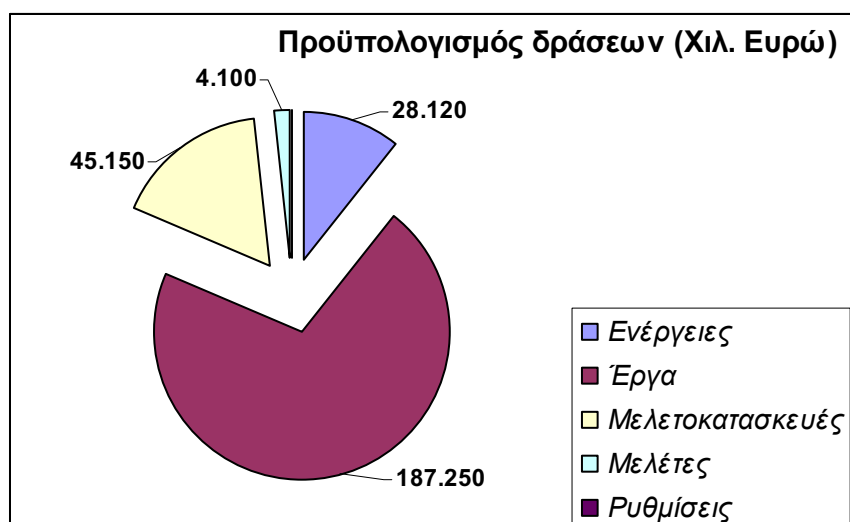
### 4.5.2 Προϋπολογισμός των δράσεων του προγράμματος

Οι περισσότερες δράσεις έχουν προκοστολογηθεί βάσει της γενικότερης εμπειρίας των μελετητών. Ορισμένα όμως έργα τα οποία βρίσκονται σε προχωρημένη φάση υλοποίησης δεν έχουν περιληφθεί στοιχεία προϋπολογισμών γιατί δεν ήταν διαθέσιμα.

Τα συγκεκριμένα έργα για τα οποία δεν διατίθενται στοιχεία κόστους είναι τα εξής:

- \* Ολοκλήρωση προγράμματος έργων λιμένων σκαφών αναψυχής  
 Μαρίνα Φαληρικού Δέλτα  
 Μαρίνα Αγ. Κοσμά  
 Μαρίνα Ζέας  
 Μαρίνα Φλοίσβου  
 Μαρίνα Αλίμου  
 Μαρίνα Βουλιαγμένης  
 Μαρίνα Λαυρίου  
 Μαρίνα Μεθάνων  
 Μαρίνα Αίγινας  
 Αγκυροβόλιο (καταφύγιο) Κυθήρων  
 Καταφύγιο τουριστικών σκαφών Ραφήνας
- \* Βελτίωση παραλιακής οδού Αθηνών-Σουνίου
- \* Βελτίωση οδικού κυκλώματος Αν. Πελοποννήσου (Ερμιονίδος) για την διευκόλυνση πρόσβασης στην Τροιζηνία-Μέθανα Πόρο και στην ακτή απέναντι από Ύδρα και Σπέτσες
- \* Ολοκλήρωση προγράμματος ΕΤΑ Α.Ε. για ακτές ΕΟΤ/ΥΠΑΝ: Α' και Β' αλιπέδου Βούλας, Βουλιαγμένης, Βάρκιζας

Για τις υπόλοιπες δράσεις ο συνολικός προϋπολογισμός έχει εκτιμηθεί σε 264.620.000 ευρώ (ισόποσο 90,2 δις. δρχ.). Η κατανομή και αυτού του μεγέθους κατά κατηγορία δράσεων (επόμενο διάγραμμα) δείχνει επίσης τον προσανατολισμό του προγράμματος σε υλοποιήσεις έργων και ενεργειών βάσει ώριμων δομών ή μελετών.



#### 4.5.3 Οι φορείς υλοποίησης του Προγράμματος

Οι φορείς που εμπλέκονται στην υλοποίηση του προγράμματος είναι κατά αλφαβητική σειρά οι εξής 25:

- 1 CB
- 2 CB
- 3 HELEXPO
- 4 ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ
- 5 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ
- 6 ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ
- 7 ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ
- 8 ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
- 9 ΕΙΔΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
- 10 ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ
- 11 ΕΟΤ/ΥΠΑΝ
- 12 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ - ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
- 13 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
- 14 ΕΤΑ Α.Ε.
- 15 ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ
- 16 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΟΣ ΡΑΦΗΝΑΣ
- 17 ΟΡΣΑ
- 18 ΟΤΕΚ
- 19 ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
- 20 ΣΩΜΑΤΕΙΑ
- 21 ΥΠ. ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
- 22 ΥΠΑΝ
- 23 ΥΠΕΧΩΔΕ
- 24 ΥΠΠΟ
- 25 ΥΠΠΟ/Γ.Γ.ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Οι φορείς αυτοί κατετάγησαν σε επτά κατηγορίες. Η εμπλοκή των φορέων κάθε κατηγορίας κατά άξονα δράσης του προγράμματος σημειώνεται στον επόμενο πίνακα. Προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- \* Τα αρμόδια Υπουργεία, και κυρίως ο ΕΟΤ/ΥΠΑΝ, εμπλέκονται σε όλους τους άξονες δράσης είτε με επιτελικό ρόλο είτε ως χρηματοδοτικός φορέας είτε ως φορέας υλοποίησης.
- \* Ευρεία επίσης είναι η εμπλοκή της Γενικής Γραμματείας της Περιφέρειας Αττικής σε επτά από τους οκτώ άξονες δράσης.
- \* Οι επαγγελματικοί φορείς των τουριστικών επιχειρήσεων εμπλέκονται σε τέσσερις από τους οκτώ άξονες κυρίως σε επιτελικές συναρμοδιότητες με δημόσιους φορείς ή σε δράσεις προβολής.
- \* Η αυτοδιοίκηση εμπλέκεται σε τέσσερις άξονες κυρίως σε δράσεις υλοποίησης έργων υποδομής βαριάς ή ήπιας (υπηρεσίες). Σε τέσσερις επίσης άξονες εμπλέκονται οι επιχειρήσεις ως φορείς υλοποίησης κυρίως ιδιωτικών επενδύσεων.
- \* Η εμπλοκή των δημόσιων οργανισμών και άλλων ειδικών φορέων είναι περιορισμένη σε δύο από τους οκτώ άξονες δράσης.

### ΕΜΠΛΟΚΗ ΦΟΡΕΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΑΞΟΝΑ ΔΡΑΣΗΣ

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΜΚΟ-ΕΙΔΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
1. Έλεγχος τουριστικής ανάπτυξης, ρυθμίσεις χρήσεων γης	X		X				
2. Προστασία, ποιτική αναβάθμιση και ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων	X		X	X	X	X	X
3. Ποιτική αναβάθμιση, οργάνωση και συμπλήρωση τουριστικών καταλυμάτων, υποδομών και υπηρεσιών	X		X	X	X	X	X
4. Ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού – διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος	X	X	X	X	X	X	X
5. Βελτίωση αστικής, μεταφορικής και ειδικής τουριστικής υποδομής	X	X	X	X		X	
6. Αξιοποίηση καινοτομίας, τεχνολογίας, έρευνας	X				X		
7. Προβολή τουριστικού προϊόντος	X		X				
8. Αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού	X		X				



#### 4.5.4 Το σχήμα διαχείρισης του προγράμματος

Τα προηγούμενα στοιχεία οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η υλοποίηση του προγράμματος χαρακτηρίζεται από πολλές σύνθετες ενέργειες που απαιτούν συντονισμό, ιδιαίτερα επειδή οι περισσότερες δράσεις αποτελούν ενέργειες από περισσότερους του ενός φορείς.

Η επίτευξη του στόχου της ποιοτικής και βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης απαιτεί συνέργεια μεταξύ των δράσεων. Ενδεχόμενη αστοχία στην υλοποίηση μιας δράσης μπορεί να αναιρεί τα αναμενόμενα οφέλη από άλλες δράσεις. Απαιτείται λοιπόν μία δομή που να παρακολουθεί κι να συντονίζει την υλοποίηση του προγράμματος.

Αυτή η δομή χρειάζεται να είναι ελαφριά αφ' ενός και ευαίσθητη αφ' ετέρου σε μηνύματα που θα εκπέμπονται και δυνάμεις που θα ασκούνται παράλληλα από περισσότερες πηγές, κυρίως δε μέσω της αγοράς τουριστικών υπηρεσιών, που είναι ο πιο ευαίσθητος δέκτης τέτοιων μηνυμάτων.

Για να εξασφαλιστεί ότι η δομή παρακολούθησης του προγράμματος θα είναι ελαφριά προκρίνεται να συντίθεται από ήδη υφιστάμενους φορείς. Για να είναι δε και ευαίσθητη στα μηνύματα της αγοράς προτείνεται να συμμετέχουν σε αυτή οι φορείς των τουριστικών επιχειρήσεων, παράλληλα με τους ειδικευμένους τομεακούς και διοικητικούς φορείς, που θα εξασφαλίζουν αφ' ενός την ειδικευμένη τεχνογνωσία και αφ' ετέρου την διοικητική αρμοδιότητα για την υλοποίηση του προγράμματος. Πέραν των ανωτέρω επιδιώξεων, η δομή αυτή για να είναι αποτελεσματική χρειάζεται να είναι λιτή, χωρίς όμως να αποκλείονται από αυτήν φορείς που έχουν αποφασιστικό ρόλο στην υλοποίηση του προγράμματος.

Η  
ΕΠ  
ΙΤΕ  
ΛΙΚ  
ή  
ΕΠ  
ΙΤΡ  
ΟΠ  
ή  
ΤΟ  
Υ

**Η Επιτελική Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος**  
*Συνοπτικά, η δομή παρακολούθησης του προγράμματος χρειάζεται να είναι ελαφριά, ευαίσθητη, λιτή, αλλά και αντιπροσωπευτική. Προτείνεται να πάρει τη μορφή μιας Επιτελικής Επιτροπής Παρακολούθησης στην οποία θα συμμετέχουν επτά προσωπικότητες επιτελικού κύρους:*

- \* Οι ΓΓ ΥΠΑΝ και ΥΠΠΟ
- \* Ο ΓΓ Περιφέρειας Αττικής
- \* Ο Πρόεδρος ΕΟΤ
- \* Ο Πρόεδρος ΣΕΤΕ
- \* Ο Πρόεδρος ΗΑΤΤΑ
- \* Ο Πρόεδρος ΕΣΑ

Προγράμματος θα συνεδριάζει μία φορά κάθε τρίμηνο.

Πέραν της λιτής σύνθεσης, αυτή η Επιτελική Επιτροπή για να είναι αποτελεσματική χρειάζεται να υποστηρίζεται από ολιγάριθμη τεχνική γραμματεία, αποτελούμενη από υψηλού επιπέδου επιστημονικό προσωπικό που θα φροντίζει να εκτελεί τις αποφάσεις της Επιτελικής Επιτροπής, να συγκεντρώνει στοιχεία και θα επεξεργάζεται πληροφορίες που θα βοηθούν την Επιτροπή στις αποφάσεις της.

**Η Εκτελεστική Γραμματεία Παρακολούθησης του Προγράμματος  
Η εκτελεστική Γραμματεία θα στελεχώνεται από δύο αυξημένων  
προσόντων ειδικευμένα στελέχη. Προτείνονται δύο εναλλακτικές  
δυνατότητες:**

- \* Να την αναλάβει ο ΕΟΤ ο οποίος θα λειτουργήσει ειδική υπηρεσία. Η λύση αυτή ενδείκνυται περισσότερο εάν ο ΕΟΤ αναλάβει αυτό το ρόλο όχι μόνο για την Αττική, αλλά για όλες τις Περιφέρειες της χώρας. Μειονέκτημα της λύσης είναι η μικρότερη ευελιξία.**
- \* Να την αναλάβει μία κοινή υπηρεσία των επαγγελματικών φορέων των τουριστικών επιχειρήσεων που συμμετέχουν στην Επιτελική Επιτροπή. Μειονέκτημα της λύσης είναι η λιγότερο αποτελεσματική επαφή με τις δημόσιες υπηρεσίες.**

**Στη δεύτερη λύση, πιθανότατα θα χρειαστεί να προβλεφθεί ένα πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας, που θα συγχρηματοδοτείται από τους επανελεγκτικούς πόρους. Αντίστοιχη ανάγκη θα υπάρξει εάν ο ΕΟΤ**

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β**  
**ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ Α ΚΑΙ Β ΦΑΣΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ**

## ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Κατηγορία Στοιχείων	Σελίδα
Μελέτες	140
Στατιστικά Στοιχεία Ε.Σ.Υ.Ε. – Ε.Ο.Τ.	141
Ενημερωτικές Εκδόσεις Ε.Σ.Υ.Ε.	143
Ρυθμίσεις	143
Στατιστικά Στοιχεία από Ξ.Ε.Ε.	143
Συνέδρια	143
Άλλες πηγές	143
Άρθρα	144

## Βιβλιογραφία

### ΜΕΛΕΤΕΣ

1. "Η διαφημιστική δαπάνη για τον τουρισμό", Α. Κουζέλης, ΙΤΕΠ, Αθήνα 2002
2. "Ελληνική Οικονομία και Τουρισμός" (τεύχος 13, 5/2002) ΙΤΕΠ
3. "Ο Συνεδριακός Τουρισμός στην Ελλάδα", Λούκης Αθανασίου, Αθήνα 2002
4. "Η Ανταγωνιστικότητα του Ελληνικού Τουριστικού Τομέα", Βασίλης Πατσουράτης, ΙΤΕΠ Αθήνα 2002
5. Κλαδική Μελέτη - "Ξενοδοχειακές Επιχειρήσεις", Μέρος Α' & Β', ICAP, Δεκέμβριος 2001
6. Κλαδική Μελέτη - "Τουριστικά - Ταξιδιωτικά Γραφεία", ICAP, Δεκέμβριος 2001
7. Συνεργασία Δημοσίου - Ιδιωτικού Τομέα, Σ.Ε.Τ.Ε., Νοέμβριος 2001
8. "Ελληνική Οικονομία και Τουρισμός" (τεύχος 12, 11/2001) ΙΤΕΠ
9. Οικονομική Ανάλυση της Ζήτησης Τουριστικών Υπηρεσιών στην Ελλάδα (ΚΕΠΕ), Σεπτέμβριος 2001
10. "Οι οικονομικές επιδράσεις των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας", Αθήνα Σεπτέμβριος 2001, Κ.Ε.Π.Ε.
11. "Ελληνική Οικονομία και Τουρισμός" (τεύχος 11, 5/2001) ΙΤΕΠ
12. «2004. Η άλλη Αττική – Η άλλη Αθήνα», Ο.Ρ.Σ.Α., Μάιος 2001
13. Ο Διεθνής ρόλος της Αθήνας. ΟΡΣΑ – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Απρίλιος 2001
14. "Θέματα Οικονομικής και Τουριστικής Πολιτικής 2", Παναγιώτης Παυλόπουλος, ΙΤΕΠ Αθήνα 2001
15. "Ο Χειμερινός Τουρισμός στην Ελλάδα. Ανάλυση, Συμπεράσματα, Προτάσεις.", Παναγιώτης Παυλόπουλος, ΙΤΕΠ Αθήνα 2001
16. "Περιφερειακή Ανάλυση των Ελληνικών Ξενοδοχείων", Γρηγόρης Παπανίκος, ΙΤΕΠ Αθήνα 2001
17. Κλαδική Μελέτη - "Ξενοδοχειακές Επιχειρήσεις", ICAP, Δεκέμβριος 2000
18. "Στρατηγικό Πλαίσιο Χωρικών Κατευθύνσεων για την Ανάπτυξη του Χιονοδρομικού Τουρισμού στην Ελλάδα" (Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.), 1/12/2000
19. "Στρατηγικό Πλαίσιο Χωρικών Κατευθύνσεων για την Ανάπτυξη του Ιαματικού Τουρισμού στην Ελλάδα" (Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.), 1/12/2000
20. "Στρατηγικό Πλαίσιο Χωρικών Κατευθύνσεων για την Ανάπτυξη του Συνεδριακού Τουρισμού και των Υποδομών Γκόλφ στην Ελλάδα - Περίληψη Γκόλφ" (Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.), 2000
21. "Στρατηγικό Πλαίσιο Χωρικών Κατευθύνσεων για την Ανάπτυξη του Συνεδριακού Τουρισμού και των Υποδομών Γκόλφ στην Ελλάδα - Περίληψη Συνεδριακός Τουρισμός" (Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.), 2000
22. "Αξιολόγηση της Αποτελεσματικότητας των Επενδυτικών Κινήτρων: Η Ελληνική Εμπειρία", Ανδρέας Κουζέλης, ΙΤΕΠ Αθήνα 2000
23. "Οι Ελληνικές Μικρές και Μεσαίες Ξενοδοχειακές Επιχειρήσεις: Προβλήματα και Προοπτικές", Γρηγόρης Παπανίκος, ΙΤΕΠ Αθήνα 2000
24. "Ανάπτυξη και Ανεργία: Προοπτικές", Παναγιώτης Παυλόπουλος, ΙΤΕΠ Αθήνα 2000
25. "Μελέτη Ανάπτυξης Εθνικού Συστήματος Λιμένων Αναψυχής", ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΕΟΤ. 1999
26. "Τουριστικός Σχεδιασμός, μέθοδοι και πρακτικές αξιολόγησης», Π. Κομίλης, Ν. Βαγιονής, Εκδόσεις Προπομπής, Αθήνα 1999
27. "Η Προβολή του Ελληνικού Τουρισμού σε Νέες Βάσεις", Ιούνιος 1999
28. "Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 και οι Επιπτώσεις στον Ελληνικό Τουρισμό", Γρηγόρης Παπανίκος, ΙΤΕΠ Αθήνα 1999

29. "Πίνακες Εισροών - Εκροών της Ελληνικής Οικονομίας για τον Τουρισμό", Νικόλαος Μυλωνάς, ΙΤΕΠ Αθήνα 1999
30. "Το μέγεθος και η Δυναμική του Τουριστικού Τομέα", Παναγιώτης Παυλόπουλος, ΙΤΕΠ Αθήνα 1999
31. "Θέματα Οικονομικής και Τουριστικής Πολιτικής 1", Παναγιώτης Παυλόπουλος, ΙΤΕΠ Αθήνα 1999
32. "Στρατηγικός Σχεδιασμός για τον Τουρισμό στην Ευρύτερη Περιοχή της Πρωτεύουσας και στην Ελλάδα εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004", Raymond Loufir, M. Παπαναστασίου, IOBE, Απρίλιος 1999
33. "Ελληνική Οικονομία και Τουρισμός" (τεύχος 4, 1/1998) ΙΤΕΠ
34. Διερεύνηση των Δυνατοτήτων Αειφορικής (Βιώσιμης) Ανάπτυξης και Χωροθέτησης του Τομέα του Τουρισμού στην Αττική (Τελική Έκθεση), Ο.Ρ.Σ.Α. – Ε.Μ.Π., Αθήνα 1998
35. "Το Πανόραμα του Παγκοσμίου Τουρισμού", Παναγιώτης Παυλόπουλος, ΙΤΕΠ Αθήνα 1998
36. "Περιφεριακή Ανάπτυξη της Ελλάδος και Τουρισμός", Παναγιώτης Παυλόπουλος, Ανδρέας Κουζέλης, ΙΤΕΠ Αθήνα 1998
37. "Η Εποχικότητα του Τουρισμού στην Ελλάδα και τις Ανταγωνίστριες Χώρες", Αναστάσιος Τσίτουρας, ΙΤΕΠ Αθήνα 1998
38. "Επιπτώσεις της Συναλλαγματικής Πολιτικής στις Πρόσφατες Επιδόσεις του Τουριστικού Τομέα", Ανδρέας Κουζέλης, ΙΤΕΠ Αθήνα 1997
39. Οικονομική Ανάπτυξη και Χωροταξικός σχεδιασμός Πεδιάδας Μεσογείων 1995-2000. Χωρικές ρυθμίσεις περιοχής αεροδρομίου, Ο.Ρ.Σ.Α., 1997
40. Στρατηγικός Σχεδιασμός για μια Βιώσιμη Ανάπτυξη Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, ΟΡΣΑ – Αθήνα / Αττική, Αθήνα 1996
41. ΟΡΣΑ – «ΑΤΤΙΚΗ SOS», 1994
42. Σχεδιασμός Μητροπολιτικής Περιφέρειας για μια Βιώσιμη Ανάπτυξη, Ο.Ρ.Σ.Α.- Αθήνα/Αττική, 1993
43. Η Διαφημιστική Δαπάνη για τον Τουρισμό, Ανδρέας Κουζέλης, ΙΤΕΠ Αθήνα, 2002
44. Ελληνική Οικονομία και Τουρισμός, ΙΤΕΠ Αθήνα, Νοέμβριος 2002

#### Στατιστικά στοιχεία Ε.Σ.Υ.Ε. – Ε.Ο.Τ.

1. Αφίξεις Αλλοδαπών με πτήσεις Charter στους κυριότερους αερολιμένες της χώρας, Απρίλιος-Οκτώβριος 1999-2000
2. Αφίξεις Αλλοδαπών με πτήσεις Charter ανά χώρα προέλευσης αεροσκάφους, 1996-2000
3. Αφίξεις Αλλοδαπών με πτήσεις Charter ανά μήνα, 1996-2000
4. Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά μέσο μεταφοράς και υπηκοότητα & ποσοστιαία κατανομή ανά μέσο, Ιανουάριος-Δεκέμβριος 2000
5. Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά μέσο μεταφοράς και ανά μήνα, 1996-2000
6. Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά το μέσο μεταφοράς & σταθμό εισόδου, 1996-2000
7. Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στα σύνορα κατά υπηκοότητα, 1991-2000
8. Διανυκτερεύσεις (προσωρινά στοιχεία σε διάφορες περιοχές), Απρίλιος-Οκτώβριος 1999-2000
9. Διανυκτερεύσεις ξενοδοχειακών μονάδων ΑΑ'-Γ' κατηγορίας περιοχής Αθηνών, Ιανουάριος-Οκτώβριος 1999-2000
10. Αφίξεις Αλλοδαπών τουριστών στα σύνορα κατά υπηκοότητα, 1990-1998
11. Αφίξεις Αλλοδαπών τουριστών στα σύνορα κατά υπηκοότητα, 1996-2000 (Για έτη 1999,2000 τα στοιχεία είναι προσωρινά)
12. Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά μήνα, 1996-2000

13. Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά μήνα, 1996-2000
14. Διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά μήνα, 1996-2000
15. Μέση μηνιαία πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων, 1996-1999
16. Σύνολο διανυκτερεύσεων αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά περιφέρεια και νομό, 1996-2000
17. Σύνολο διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά περιφέρεια και νομό, 1996-2000
18. Σύνολο διανυκτερεύσεων ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά περιφέρεια και νομό, 1996-2000
19. Μέση ετήσια πληρότητα στα ξενοδοχειακά καταλύματα κατά νομό, 1996-2000
20. Αφίξεις Αλλοδαπών τουριστών, 1991-1999
21. Διανυκτερεύσεις στο σύνολο της Ελλάδας ανά εθνικότητα και κατηγορία ξενοδοχείων, 1984-1992
22. Διανυκτερεύσεις στο σύνολο της Ελλάδας ανά εθνικότητα και κατηγορία motel, 1984-1992
23. Αφίξεις Αλλοδαπών ανά μήνα, 1981-1999(1998-1999, τα στοιχεία είναι προσωρινά)
24. Αφίξεις Αλλοδαπών τουριστών κατά σταθμό εισόδου, 1986,1987,1990,1991
25. Αφίξεις Αλλοδαπών τουριστών ανά μήνα κατά σταθμό εισόδου, 1992-1999
26. Αφίξεις με πτήσεις charter ανά έτος, ήπειρο και εθνικότητα, 1981-1990
27. Αφίξεις με πτήσεις charter ανά μήνα, ήπειρο και εθνικότητα, 1991-1995
28. Αφίξεις με πτήσεις charter ανά μήνα, ήπειρο και εθνικότητα, 1996-1999
29. Αφίξεις με πτήσεις charter ανά πόλη και έτος, 1981-1990
30. Αφίξεις με πτήσεις charter ανά πόλη και μήνα, 1991-1999
31. Αφίξεις αλλοδαπών ανά έτος και μέσο(αεροπορικός, σιδηροδρομικός, θαλασσίως, οδικώς και συνολικά), 1981-1999
32. Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ανά πόλη και έτος, 1981-1985, 1988-1990
33. Διανυκτερεύσεις στο σύνολο της Ελλάδας ανά μήνα και είδος καταλύματος(ξενώνες, οικοτροφεία, επιπλωμ. διαμερίσματα, campings, παραθεριστικά κέντρα), 1984-1992
34. Διανυκτερεύσεις στο σύνολο της Ελλάδας ανά μήνα και είδος καταλύματος πλην των campings, 1984-1992
35. Διανυκτερεύσεις στην περιοχή Αττικής και σε είδος καταλύματος: camping, 1990-1999
36. Διανυκτερεύσεις στην περιοχή Αττικής και σε είδος καταλύματος: όλα εκτός του camping, 1990-1999
37. Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών ανά χώρας προέλευσης στο σύνολο της Ελλάδας και σε είδος καταλύματος: bungalows, 1984-1992
38. Μέση μηνιαία πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων - Κλίνες που λειτούργησαν και πληρότητα(προσωρινά στοιχεία) Περιοχή Αττικής, 1990-1999
39. Μισθώσεις θαλαμηγών σκαφών κατά λιμάνι, 1984-1998
40. Διανυκτερεύσεις επιβατών θαλαμηγών σκαφών κατά λιμάνι, 1984-1998
41. Προσεγγίσεις θαλαμηγών σκαφών κατά σημαία – μήνα, 1981-1998
42. Καταπλεύσεις θαλαμηγών σκαφών κατά λιμάνι-σημαία, 1981-1998
43. Καταπλεύσεις θαλαμηγών σκαφών κατά λιμάνι-μήνα, 1981-1998
44. Συνοπτική Στατιστική Επετηρίδα 2000 (ΕΣΥΕ) (σελ.207-215)
45. Εμπορική Ναυτιλία, 1997
46. Στατιστικά στοιχεία απογραφής 2001,1991 και μεταβολή %(Νομαρχία Ανατολικής Αττικής-Δήμος ή Κοινότητα), 2001

47. Διανυκτερεύσεις στα πάσης φύσεως καταλύματα κατά γεωγραφική περιφέρεια και νομό, Ιανουάριος-Δεκέμβριος 2000
48. Αφίξεις Αλλοδαπών στα σύνορα κατά μέσο ταξιδιού, 2001
49. Αφίξεις Αλλοδαπών στα σύνορα της χώρας κατά χώρα προέλευσης, 2001
50. Διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα της χώρας ανά περιφέρεια, 2001
51. Αφίξεις περιηγητών από το εξωτερικό κατά μέσο ταξιδιού, σταθμό εισόδου και ομάδες περίπλου, Ιανουάριος-Δεκέμβριος 2000

#### Ενημερωτικές Εκδόσεις Ε.Σ.Υ.Ε.

1. Επισκέπτες Μουσείων και Αρχαιολογικών Χώρων, 8/2002
2. Τουριστική Κίνηση, 8/2002
3. Ακαθάριστα Έσοδα από τυχερά παιχνίδια, 8/2001
4. Στατιστικές Εκπαιδεύσεως 2000/2001, 8/2001

#### Ρυθμίσεις (χαρτογραφικά, ΦΕΚ και σχέδια νομών)

1. ΟΡΣΑ. Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας, Μάιος 1999, κλίμακα 1:125.000
2. ΑΘΗΝΑ 2004. Ολυμπιακές εγκαταστάσεις και συγκοινωνιακά έργα εξυπηρέτησης, Ιούλιος 1999
3. ΟΡΣΑ. Αττική, κλίμακα 1:125.000
4. ΟΡΣΑ. Ζώνες προστασίας ορεινών όγκων Αττικής (με τα Π.Δ. και τα προτεινόμενα)
5. ΟΡΣΑ. Ορεινός όγκος Πεντέλης. Θεσμοθετημένες Χρήσεις γης
6. ΟΡΣΑ. Ορεινός όγκος Υμηττού. Θεσμοθετημένες Χρήσεις γης
7. ΟΡΣΑ. Εξέλιξη θεσμοθετήσεων για τις Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου.
8. ΖΟΕ Λαυρεωτικής ΖΟΕ Ασπροπύργου
9. Σχέδιο Π.Δ. «Προστασία και ανάπτυξη δραστηριοτήτων αναψυχής, τουρισμού, πολιτισμού. Καθορισμός χρήσεων γης όρων και περιορισμών δόμησης και διατάξεων για την παρακολούθηση της εφαρμογής στην παραλιακή ζώνη από Φαληρικό Όρμο μέχρι Αγία μαρίνα Κρωπίας».
10. Σχέδια Π.Δ. για τις ΖΟΕ (1) Μεσογείων, (2) Βόρειας Αττικής, (3) Αχαρνών, (4) Α. Λιοσίων – Φυλής, (5) Δυτικής Αττικής και (6) Τροιζηνίας
11. Εισηγητική Έκθεση για το Σχέδιο Νόμου Τουριστική Εκπαίδευση και Κατάρτιση Ρυθμίσεις για τον Τουρισμό και άλλες Διατάξεις

#### Στατιστικά στοιχεία από ΞΕΕ

1. Camping Αττικής
2. Ξενοδοχεία Αττικής

#### Συνέδρια

1. "Τουρισμός και Ανάπτυξη - Μια Στρατηγική Προσέγγιση"(ΣΕΤΕ), 28/2/2002
2. 2ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο: Τα Οικονομικά, το Management και το Marketing του αθλητισμού (Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αθλητικών Οικονομολόγων & Στελεχών (Π.Σ.Α.Ο.Σ.), 25-26/2/2002
3. "Η Ανάπτυξη του Οικοτουρισμού: Η Διεθνής Εμπειρία και η Περίπτωση της Ελλάδας" (Προπαρασκευαστικό Συνέδριο για το Παγκόσμιο Έτος Οικοτουρισμού 2002), 2-4/11/2001
4. "Destination Greece", Greek Tourism Industry: The challenge of Quality & Ways Forward(British-Hellenic Chamber of Commerce), 19-20/10/2001



### Άλλες πηγές

1. Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα, Διαγωνισμός Αξιοποίησης Έκτασης «Αλυκές Αναβύσσου», Τεύχος Διαδικασίας Διαγωνισμού Α' Φάσης, Απρίλιος 2002
2. Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα, Ιδιωτικοποίηση Συνεδριακού Κέντρου στο Ελληνικό, Ενημερωτικό Δελτίο, Απρίλιος 2002
3. Hellenic Tourist Properties (Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα) General Background Information - The Hellenic Tourist Property - Development Programme, (12/2001)
4. Who is Who 2001, Directory of Greek Tourism, Attica & Saronic Gulf Islands (Athens, Salamina, Aegina, Agistri, Spetses, Poros, Methana, Hydra)
5. Who is Who 2001, Directory of Greek Tourism, Congresses & Incentives in Greece & Cyprus
6. Business Guide (Ετήσιος Τουριστικός Οδηγός), Express 2002
7. Ελληνικός Τουρισμός (Περιεχόμενα στα άρθρα), Απρίλιος 2002
8. Business & Τουρισμός, Μάρτιος 2002
9. Executive holidays in Greece, 2001
10. [www.wttc.org](http://www.wttc.org)
11. [www.greece.gr](http://www.greece.gr)
12. [www.expedia.com](http://www.expedia.com)
13. <http://health.in.gr/travel/default.asp>
14. [www.saronictravel.gr](http://www.saronictravel.gr)
15. [www.mapquest.com](http://www.mapquest.com)
16. [www.iateroonis.com](http://www.iateroonis.com)
17. [www.in.gr/agro](http://www.in.gr/agro)
18. [www.allhotels.gr](http://www.allhotels.gr)
19. [www.cruising.org](http://www.cruising.org)
20. [www.filoxenia.gr](http://www.filoxenia.gr)
21. [www.travel.lykos.gr](http://www.travel.lykos.gr)
22. [www.united-hellas.com](http://www.united-hellas.com)
23. [www.getaway.com](http://www.getaway.com)
24. [www.statistics.gr](http://www.statistics.gr)

### Άρθρα

- 1 Η ευκαιρία για την αναγέννηση της Αθήνας, Το Βήμα, 8/4/2001
- 2 Μειωμένη κατά 7.4% η μέση πληρότητα των ξενοδοχείων της Αθήνας (Αφορά τις μονάδες πολυτελείας και για το πρώτο εξάμηνο του 2001) (Έρευνα Arthur Andersen)
- 3 Συνεδριακό κέντρο στο Ελληνικό, Express 14/8/2001
- 4 Η κυβέρνηση υποβαθμίζει σταδιακά το τουριστικό προϊόν
- 5 Εντατικοί έλεγχοι επιθεωρητών του ΕΟΤ σε τουριστικές περιοχές
- 6 Υπογράφηκαν οι συμβάσεις μίσθωσης-Σε ιδιώτες οι ακτές Αλίμου και Βουλιαγμένης
- 7 Πρόσκληση ενδιαφέροντος για τρεις μαρίνες (Φλοίσβου, Αλίμου, Ζέας), Express 9/8/2001
- 8 Κίνητρα και δάνεια για τα διατηρητέα, Το Βήμα 12/8/2001
- 9 Η μάχη για τα εισιτήρια του 2004, Το Βήμα 12/8/2001
- 10 Συνεδριακό κέντρο το πρώην Ανατολικό, Οικονομική Ελευθεροτυπία 14/8/2001
- 11 Ο "επιθεωρητής" Ρόγκ και ο θυμός της Αθήνας - Οι καθυστερήσεις στα έργα και η μάχη για τις αρμοδιότητες, Το Βήμα 26/8/2001

- 12 Η έλλειψη κλινών για τους θεατές, Το Βήμα 26/8/2001
- 13 Η κοινή μάχη 2 αεροδρομίων - Το μέλλον του Ανατολικού Αερολιμένος Αθηνών και του Terminal 5 στο JFK - Ν.Υ.
- 14 Σε...στάσιμα νερά ο τουρισμός το 2001
- 15 Αυξημένη ζήτηση θέσεων για μαρίνες στην Αττική , Καθημερινή 12/8/2001
- 16 Τα σχέδια των κοινοπραξιών για τις πέντε πλάζ του ΕΟΤ, Καθημερινή 5/8/2001
- 17 Health Club δίπλα στις αρχαιότητες , Καθημερινή 5/8/2001
- 18 Να ανοίξουν οι παραλίες για τους Αθηναίους , Καθημερινή 5/8/2001
- 19 Διαδικασίες express για ολυμπιακά έργα
- 20 Β.Κουρτέσης: Βάσει χρονοδιαγραμμάτων η κατασκευή ΔΚΤ(Διεθνούς Κέντρου Τύπου) και Συνεδριακού Κέντρου, Express 4/9/2001
- 21 Ετοιμάζεται το λιμάνι του Λαυρίου, Express 4/9/2001
- 22 Κρίσιμο "τεστ" σε 22 μέρες για την "ολυμπιακή προετοιμασία", Express 4/9/2001
- 23 Σύμβαση ενόψει για την κατασκευή δημοσιογραφικού χωριού στο Μαρούσι
- 24 (Με την εκδήλωση ενδιαφέροντος 18 κοινοπραξιών - επιχειρηματιών...)Προχωρούν οι διαδικασίες για το συνεδριακό κέντρο, 7/9/2001
- 25 Εκστρατεία προβολής των Αγώνων από "Αθήνα 2004" Α.Ε. και Υπ. Τύπου
- 26 8/9/2001
- 27 Ενδιαφέρον 30 επενδυτών για την εξαγορά του Καζίνο Πάρνηθας
- 28 Αθήνα 2001 - Μουσείο Μπενάκη, Όψεις της σύγχρονης Αθήνας
- 29 Ποια θα είναι η επόμενη μέρα για τον τουρισμό, μετά τον τρόπο.. Express 19/9/2001
- 30 "Η Ελλάδα μεριμνά για την ασφάλεια των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004", Express 19/9/2001
- 31 Κριτική για τα Ολυμπιακά Έργα στο "Ελληνικό", Express 21/9/2001
- 32 Περιβαλλοντικά η "Αθήνα 2004" βρίσκεται σε σωστό δρόμο (Greenpeace), Express 22/9/2001
- 33 Η Διάταξη των Έργων στο "Ελληνικό", Express 20/9/2001
- 34 "Ασάφεια" για την μεταολυμπιακή χρήση της περιοχής του Ελληνικού, Express 23/9/2001
- 35 Παραθαλάσσιο πάρκο η Παραλία Φαλήρου, Express 25/9/2001
- 36 Δύο ενδιαφερόμενοι για αξιοποίηση του Λυκαβηττού, Express 25/9/2001
- 37 (Γ.Φλωρίδης-Αυτοκριτική)"Υπερβάλαμε στα χρονοδιαγράμματα,αλλά τα έργα θα είναι έτοιμα στην ώρα τους..", Express 26/9/2001
- 38 Πράσινο φώς από ΣτΕ για την περιφερειακή Υμηττού, Express 27/9/2001
- 39 (Επισπεύδεται η προώθηση των "τουριστικών" προεδρικών διαταγμάτων) Η διεθνής κρίση μας "βρήκε" σε...φάση έντονων αλλαγών, Express 26/9/2001
- 40 Ζακ Ρόγκ: Επαρκές το πρόγραμμα ασφαλείας για την Ολυμπιάδα 2004, Express 27/9/2001
- 41 "Ο τουρισμός θα ξεπεράσει ακόμα μια διεθνή κρίση", Express 27/9/2001
- 42 Ομολογία καθυστερήσεων στα Ολυμπιακά έργα, Express 26/9/2001
- 43 Η συσπείρωση των φορέων αντίδοτο στην τουριστική κρίση, Express 9/2001
- 44 Μέθοδος εργασίας για τη ΔΟΕ η κριτική για τις καθυστερήσεις, Express 2/10/2001
- 45 Οι καθυστερήσεις στα οδικά έργα προβληματίζουν έντονα τη ΔΟΕ, Express 3/10/2001
- 46 Είδος προς εξαφάνιση οι χορηγοί εκτός και αν είναι για Ολυμπιάδα.. Express 4/10/2001

- 47 Η ανησυχία της ΔΟΕ για τις καθυστερήσεις αφορά μόνο λίγα έργα, Express 4/10/2001
- 48 (Στην περιοχή της Αττικής)Αγώνας δρόμου για να κτιστούν νέα ξενοδοχεία,, Express 5/10/2001
- 49 Αναπόφευκτες πλέον οι υπερβάσεις στα κονδύλια για την ασφάλεια, Express 5/10/2001
- 50 Αίτηση αναστολής για τα δημοσιογραφικό χωριό στον δήμο Αμαρουσίου, Express 6/10/2001
- 51 Δημοπρατούνται ολυμπιακά έργα στον Άγιο Κοσμά, κόστους 4 δισ. Δρχ., Express 10/10/2001
- 52 (Τουρισμός - Συνεδρίαση Επιτροπής...)Για αντιμετώπιση εκτάκτων καταστάσεων, Express 9/10/2001
- 53 (Οι φορείς προσπαθούν να αποκτήσουν σαφή εικόνα των επιπτώσεων)Ο τουρισμός δεν είναι απών στη διεθνή τρομο-αναστάτωση, Express 10/10/2001
- 54 Συνεργασία Γλυφάδας - Αθήνας 2004, Metrorama 11/10/2001
- 56 Η διεθνής κρίση οδηγεί βαθμηδόν σε αναβολή των τουριστικών επενδύσεων, Express 11/10/2001
- 57 Προωθείται ο διαγωνισμός για τις ολυμπιακές προσαρμογές, Express 11/10/2001
- 58 (Ελληνικός τουρισμός)Έμφαση στην ποιότητα των υπηρεσιών και στην ασφάλεια, Express 11/10/2001
- 59 Ξενοδοχεία - Φόβοι για τις επενδύσεις 10/2001
- 60 (Στο παρκινγκ του ΟΑΚΑ)Ενδιαφέρον 20 κατασκευαστικών εταιριών για το IBC, Express 12/10/2001
- 61 Πέντε κοινοπραξίες διεκδικούν τα 7 δισ. της διαφήμισης του ΕΟΤ(Ελληνικός Τουρισμός - Εκστρατεία προβολής), Express 12/10/2001
- 62 Αναπλάσεις περιοχών - ανατιμήσεις ακινήτων, Οικονομική Ελευθεροτυπία 13/10/2001
- 63 Θύματα της κρίσης οι χορηγίες για ακτοπλοΐα και αερομεταφορές, Express 13/10/2001
- 64 Οι δήμοι αναλαμβάνουν δράση (Όσον αφορά την Ολυμπιακή προετοιμασία), Express 14/10/2001
- 65 Σχέδιο Δράσης για να έρθουν τουρίστες από ΗΠΑ, Express 18/10/2001
- 66 Ολοκληρώνεται η νέα διοικητική δομή του ΕΟΤ, Express 18/10/2001
- 67 Κατάργηση του Σπατόσημου ζητούν παράγοντες του τουρισμού, Ναυτεμπορική 16/10/2001
- 68 "Να προωθήσουμε την Αθήνα σε νέες διεθνείς αγορές", Ναυτεμπορική 15/10/2001
- 69 "Συναγερμός" στην ηγεσία του ελληνικού τουρισμού. Ναυτεμπορική 15/10/2002
- 70 Μνημόνια μεταξύ "Αθήνας 2004" και τοπικών - περιφερειακών φορέων. Express 16/10/2001
- 71 (Προσπάθειες για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης...)Πακέτο παρεμβάσεων για την τουριστική αγορά, Ναυτεμπορική 18/10/2001
- 72 (Επιστημάνσεις στο 2ο συνέδριο τουρισμού.). Μικρές προς το παρόν οι αρνητικές επιπτώσεις στον ελληνικό τουρισμό από τη διεθνή κρίση, Express 20/10/2001
- 73 (Η εθνική τουριστική πολιτική μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου.). Προβολή της ποιοτικής και ασφαλούς Ελλάδας, Ναυτεμπορική 22/10/2001
- 74 (Προβλέψεις και προτάσεις του WTTC.). Ενωμένοι απέναντι στην κρίση, Ναυτεμπορική 22/10/2001

- 75 (Προορισμός Ελλάδα.). Επιτυχές το επίκαιρο τουριστικό συνέδριο, Express 21/10/2001
- 76 (Μακροχρόνια η κρίση στην απασχόληση.). Καίριο το χτύπημα στον τουρισμό από τις τρομοκρατικές επιθέσεις, Ναυτεμπορική 22/10/2001
- 77 (Προσπάθεια προσέλκυσης στη χώρα μας των θορυβημένων ταξιδιωτών .). Ελλάδα προς Αμερικάνους: "Εδώ δεν έχετε τίποτα να φοβάστε.", Express 24/10/2001
- 78 (Ο ΣΕΤΕ προτείνει.). Σχέδιο για τουριστική ανάπτυξη με ποιοτικούς στόχους. (Ταλαιπωρείται ο ελληνικός τουρισμός από την έλλειψη μακροχρόνιας πολιτικής), Express 30/10/2001
- 79 (Στο πλαίσιο της "Φιλοξένια 2001.). Συνέδριο για οικοτουρισμό και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, Express 26/10/2001
- 80 Πράσινο φώς για κωπηλατοδρόμιο στον Μαραθώνα, Express 30/10/2001
- 81 Ολυμπιακά Έργα: χρήσεις και αξίες γης, Express 26/10/2001
- 82 Ο τουριστικός κόσμος προσδοκά κυβερνητικές πρωτοβουλίες και δράσεις, Express 31/10/2001
- 83 Το σύγχρονο marketing είναι γερό εργαλείο στην προσπάθεια αποτελεσματικής προβολής της χώρας, Express 31/10/2001
- 84 Επιθετική πολιτική με στόχο να προβληθεί ο "ασφαλής τουρισμός", Express 2/11/2001
- 85 Προτάσεις για τόνωση του τουριστικού κλάδου, Express 3/11/2001
- 86 (Η ΠΟΞ προτείνει.). Μέτρα για ελαχιστοποίηση των ζημιών ξενοδοχείων, Express 3/11/2001
- 87 Ο οικοτουρισμός μπορεί να γίνει το συγκριτικό μας πλεονέκτημα(...έναντι του παγκοσμίου ανταγωνισμού στην τουριστική βιομηχανία), Express 3/11/2001
- 88 Περιορισμένες οι επιπτώσεις στην Ελλάδα, Express 3/11/2001
- 89 Ενώ η κυβέρνηση "τρέχει..". η ΔΟΕ πιέζει για επιτάχυνση, Express 3/11/2001
- 90 Διεθνείς κατασκευαστικοί κολοσσοί ενδιαφέρονται για τα ολυμπιακά έργα., Express 4/11/2001
- 91 "Άλμα" στα 2.2 τρις δρχ. έκανε ο προϋπολογισμός Ολυμπιακών Αγώνων, Express 6/11/2001
- 92 (Αποφάσισε η Ομάδα Διαχείρισης Εκτάκτων Κρίσεων.)1.5 δις δρχ. για επιθετική προβολή του τουρισμού, Ναυτεμπορική 23/11/2001
- 93 Ανακατατάξεις στον τουρισμό φέρνει η κρίση, Ναυτεμπορική 30/11/2001
- 94 Τριετές σχέδιο ανασυγκρότησης - αναβάθμισης του τουρισμού μας, Express 10/11/2001
- 95 Έμφαση στα αναπτυξιακά κίνητρα για ενίσχυση του τουρισμού, Express 11/2001
- 96 "Ολυμπιακές φωνές" για τις καθυστερήσεις, Express 11/2001
- 97 Επιβεβαιώνεται η υπέρβαση κατά 700 δις του τελικού κόστους των ολυμπιακών Αγώνων, Express 11/2001
- 98 Έτοιμες και επαρκείς οι τεχνικές εταιρείες για τα ολυμπιακά έργα, Express 14/11/2001
- 99 (Από 12-15 Απριλίου, στον ΟΛΠ.)". Τουριστικό Πανόραμα 2002"εν μέσω διεθνών ανακατατάξεων, Express 14/11/2001
- 100 Εκστρατεία για προσέλκυση τουριστών από τις ΗΠΑ, Express 20/11/2001
- 101 (Επιστημόνσεις στην WTM.). Αισιοδοξία για την τουριστική κίνηση στο επόμενο έτος, Express 16/11/2001
- 102 Αισιόδοξα μηνύματα για τον τουρισμό το 2002, Ναυτεμπορική 5/11/2001
- 103 Σχέδιο Δράσης για τη στήριξη της τουριστικής βιομηχανίας , Ναυτεμπορική 6/11/2001
- 104 Sofitel: Η Ναυαρχίδα..11/2001
- 105 Στα σκαριά η νέα τουριστική πολιτική, Ναυτεμπορική 13/11/2001

- 106 Στην τελική ευθεία η μίσθωση τουριστικών ακτών ΕΟΤ, Express 23/11/2001
- 107 Καλά μηνύματα από Αγγλία και Γερμανία για κρατήσεις, Express 23/11/2001
- 108 Το "κλείσιμο" Hilton & M. Βρετανίας "επιδοτεί" τα ξενοδοχεία της Αθήνας, Express 23/11/2001
- 109 (Με άξονα μια εμπεριστατωμένη μελέτη του ΙΤΕΠ.). Ας δούμε ρεαλιστικά την εποχικότητα του τουρισμού μας, Express 28/11/2001
- 110 (Για τον τουρισμό από τον πρόεδρο του ΗΑΤΤΑ.). Αισιοδοξία, παρά την αρνητική συγκυρία. 28/11/2001
- 111 (Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΙΤΕΠ.). Με προϋποθέσεις η τουριστική κίνηση θα αυξηθεί έως και 5%, Express 29/11/2001
- 112 Απαιτείται κοινή δράση δημοσίου και ιδιωτικού τομέα για ανάπτυξη του τουρισμού, Express 30/11/2001
- 113 Νέες προσχώσεις 208 στρεμ. για ολυμπιακά έργα στον φαληρικό όρμο, Express 2/12/2001
- 114 Αβεβαιότητα σε όλη την Ευρώπη για την τουριστική κίνηση το 2002, 12/2001
- 115 Ποιότητα και Τουρισμός, 12/2001
- 116 Αντικίνητρο για επέκταση του τουριστικού προϊόντος ο αναπτυξιακός νόμος. Express 1/12/2001
- 117 Ο διεθνής τουρισμός εκφράζεται μόνο με τη λέξη "απώλειες", Express 5/12/2001
- 118 (Από τη Olympic Marines S.A.). Με 620 θέσεις ελλιμενισμού και 7000 διαχείμασης η μαρίνα Λαυρίου, 12/2001
- 119 (Μια περιεκτική μελέτη του ΠΟΤ.). Συνεργασία κράτους και ιδιωτών προς όφελος του τουρισμού, 12/2001
- 120 Η τουριστική Ελλάδα βγαίνει στην Ευρώπη, Το Βήμα 2/12/2001
- 121 Οι ελληνικές πόλεις δεν κερδίζουν τους τουρίστες, Το Βήμα 2/12/2001
- 122 Έντονη και ακριβή προβολή του τουρισμού μας, Η Καθημερινή 9/12/2001
- 123 Πέντε ξενοδοχεία κλείνουν για ανακαίνιση, Το Βήμα 9/12/2001
- 124 Δραματική μείωση πληρότητας τον Οκτώβριο, Express 7/12/2001
- 125 (Ο ΣΕΤΕ για τον αναπτυξιακό νόμο.). Αντικίνητρα για τις τουριστικές εταιρείες, Express 9/12/2001
- 126 Πρόγραμμα επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου, 12/2001
- 127 Ο επαγγελματικός πρέπει να είναι ο καλύτερος πελάτης των ξενοδοχείων, Express 12/12/2001
- 128 Η ΔΟΕ δεν ενέκρινε τον νέο προϋπολογισμό, Express 12/12/2001
- 129 Οι ηλεκτρονικές κρατήσεις θα ανοίξουν νέους δρόμους στον τουρισμό, Express(internet) 12/2001
- 130 Τουρισμός και περιβάλλον: Είναι ανταγωνιστικά ή όχι;, Express 18/12/2001
- 131 (Τουριστικά - Ταξιδιωτικά Γραφεία.). Ζητούν κίνητρα για συμπράξεις – συγχωνεύσεις, Express 19/12/2001
- 132 ΣΕΤΕ, Προβληματισμός για την τουριστική κίνηση το 2002, Express 10/12/2001
- 133 (Φορείς τουρισμού.). Αναγκαία η ίδρυση Γραφείου Συνεδρίων, Express 3/1/2001
- 134 (Εν όψει του καμποτάζ.). Η ελληνική ακτοπλοΐα προσαρμόζεται (σελ 21), Express, Ανασκόπηση 2001
- 135 (Το πρώτο έργο υποδομής λειτούργησε το 2001.). Το "Ελευθέριος Βενιζέλος" "απογείωσε" τα μεγάλα έργα (σελ 12), Express, Ανασκόπηση 2001
- 136 (Λιμάνια της χώρας.). Αγώνας δρόμου για τον εκσυγχρονισμό των υποδομών (σελ 22), Express, Ανασκόπηση 2001

- 137 (Η τουριστική σεζόν έχει σχεδόν ολοκληρωθεί.). Όλα ανατράπηκαν βίαια τον Σεπτέμβριο (σελ 24), Express, Ανασκόπηση 2001
- 138 (Η προετοιμασία για την Ολυμπιάδα είδε όλες τις "κάρτες" της ΔΟΕ.). Αντιπαραθέσεις για τις καθυστερήσεις (σελ 28), Express, Ανασκόπηση 2001
- 139 Θα χρειαστούν 2100 λεωφορεία για κάλυψη των αναγκών το 2004, Express 21/12/2001
- 140 Στο στόχαστρο του ΕΟΤ ο συνεδριακός τουρισμός, Express 21/12/2001
- 141 Οι τουρίστες που βλέπουν τα τάξι να προσπερνούν(...το Υπουργείο Μεταφορών θα επιχειρήσει εκ βάθρων αναδιοργάνωση των ταξί της Αθήνας, εν όψει της Ολυμπιάδας του 2004), Οικονομικός Ταχυδρόμος 5/1/2002
- 142 Ας δούμε επιτέλους τον τουρισμό ως βιομηχανία(...ο τουριστικός τομέας δεν πουλάει αέρα, ήλιο και θάλασσα, αλλά διαθέτει μεγάλο μέρος της εθνικής παραγωγής στη διεθνή αγορά, Οικονομικός Ταχυδρόμος 5/1/2002
- 143 Διεγκυνστίδα για την τουριστική ανάκαμψη το 2002, Ναυτεμπορική 7/1/2002
- 144 10.6 δισ. Δραχμές για τη διαφημιστική εκστρατεία της Ελλάδας στο εξωτερικό , Το Βήμα, 13/1/2002
- 145 Συνεδριακός Τουρισμός - Τι θα γίνει με το Ελληνικό, Το Βήμα, 13/1/2002
- 146 (Στις 22/1.)" Φώς στην τουριστική πολιτική, Express 11/1/2002
- 147 Ποιότητα και Τουρισμός, Express 15/1/2002
- 148 Από τα νησιά στα..στάδια(Φρεναρίσματα οι επενδύσεις σε ξενοδοχεία για τους Ολυμπιακούς Αγώνες 2004), Τα Νέα 16/1/2002
- 149 Ενθαρρυντικά τα μηνύματα για τον τουρισμό, Τα Νέα 16/1/2002
- 150 Καθυστερεί η διαφημιστική καμπάνια για τον τουρισμό, Express 18/1/2002
- 151 Αίτημα ΗΑΤΤΑ για ενίσχυση των τουριστικών επιχειρήσεων, Express 18/1/2002
- 152 Το "Ελληνικό" κλείνει οριστικά για όλους τους χρήστες(...από τις 20 του προσεχούς Μαρτίου 2002), Express 18/1/2002
- 153 (Έλεγχος της ομάδας Οσβαλντ.). Πίεση για τη "Φιλοξενία", Express 22/1/2002
- 154 Πολιτική για οικοτουρισμό, Express 22/1/2002
- 155 ("Όπως απέδειξαν οι έλεγχοι της ομάδας Οσβαλντ.)." Κόκκινη κάρτα για την φιλοξενία αλλά και πρόοδος στα έργα, Express 23/1/2002
- 156 (Το internet κερδίζει προτιμήσεις.). Δια-δικτυώνονται οι παραθεριστές, Express 23/1/2002
- 157 (Συνεδριάζει το Εθνικό Συμβούλιο Τουρισμού.)." Συνάντηση - κλειδί" για τον ελληνικό τουρισμό. 23/1/2002
- 158 Η Ελλάδα κυρίαρχος τουριστικός προορισμός για τους Αυστριακούς, Express 23/1/2002
- 159 (Κατά την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.). Η Κρήτη πρώτη επιλογή των ξένων παραθεριστών, Express 23/1/2002
- 160 (Ανησυχούν οι ελεγκτές της ΔΟΕ.). Μεταφορές και Φιλοξενία τα αγκάθια της Ολυμπιάδας, Ναυτεμπορική 23/1/2002
- 161 Μέτρα για την στήριξη των τουριστικών επιχειρήσεων, Ναυτεμπορική 24/1/2002
- 162 Υπάρχει έλλειμμα τουριστικής πολιτικής, Express 25/1/2002
- 163 (Α.Διβάνης για τους Ολυμπιακούς αγώνες της Αθήνας.). Δεν υπάρχει θέμα έλλειψης κλινών., Express 25/1/2002
- 164 (Ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.). Δυστοκία στη ναύλωση κρουαζιερόπλοιων, Express 27/1/2002
- 165 "Αγώνας δρόμου" για να κλείσει το πρόγραμμα φιλοξενίας, Express 29/1/2002

- 166 (Ολυμπιακοί αγώνες - πρόγραμμα Φιλοξένια.). Προβληματισμοί για την ποιότητα των κλινών συμβληθέντων ξενοδοχείων, Express 29/1/2002
- 167 Σε πρώτη προτεραιότητα το Ολυμπιακό Χωριό, Express 30/1/2002
- 168 Τουριστική αύξηση (10%) από Βρετανία προς Ελλάδα, Express 30/1/2002
- 169 Πολιτιστική Ολυμπιάδα με οικουμενικό χαρακτήρα, Business & Τουρισμός 1/2002
- 170 ΣτΕ: "Πράσινο φώς" για κωπηλατοδρόμιο, Express 30/1/2002
- 171 Ευρω-έτοιμος ο τουριστικός κλάδος, Express 30/1/2002
- 172 (Ένα ζήτημα που δημιουργεί αμηχανία στην "Αθήνα 2004" ενόψει Ολυμπιάδας.). Η "ακαταλληλότητα" των ξενοδοχείων μας ετοιμάζει δυσάρεστες εκπλήξεις, Express 30/1/2002
- 173 Η Αθήνα χάνει πελάτες, Express 30/1/2002
- 174 (Wall Street Journal.). Φθηνότερος ο ευρωπαϊκός τουρισμός, Express 31/1/2002
- 175 Στο "στόχαστρο" οι ισπανόφωνοι τουρίστες, Express 31/1/2002
- 176 (Από τους ευνοημένους η χώρα μας σύμφωνα με στοιχεία του ΠΟΤ.). Αύξηση κατά 2% στις αφίξεις τουριστών, Ναυτεμπορική 4/2/2002
- 177 Λείπουν κλίνες., Express 6/2/2002
- 178 (Μετέφερε ο Τόμας Μίλερ στον Δ.Γεωργακόπουλο.). Αμερικάνικο ενδιαφέρον για τουριστικές επενδύσεις, Express 7/2/2002
- 179 (Τουριστικοί φορείς προς Γ.Γραμματεία Τουρισμού.): "Μας έχετε αφήσει στην τύχη μας", Express 7/2/2002
- 180 (Σύμφωνα με στοιχεία του ΠΟΤ οι αφίξεις διεθνώς σημείωσαν μείωση μόλις κατά 1.3%). Η διεθνής τουριστική κίνηση δείχνει μη...ανησυχητική αδιαθεσία, Express 6/2/2002
- 181 ΔΡΑΤΤΕ: Τουριστική παρέμβαση από επαγγελματίες που αγαπούν τη...δράση, Express 6/2/2002
- 182 (Ενώ η Εταιρία Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα οδεύει προς το ΧΑΑ.). Προχωρούν "το καζίνο Πάρνηθας και οι Μαρίνες Αττικής, 2/2002
- 183 (Με μείωση της κίνησης έως και 41%). Μαύρος μήνας" ο Σεπτέμβριος για τον αμερικάνικο τουρισμό, Express 13/2/2002
- 184 Κατάστρωση σχεδίου για την ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού, Express 13/2/2002
- 185 Ενδιαφέρον για τα ολυμπιακά έργα αλλά... και αποκλίσεις στους προϋπολογισμούς, Express 12/2/2002
- 186 (Δόθηκε το "πράσινο φώς", θέτοντας όμως σαφείς περιβάλλοντος όρους.). ΣτΕ: "Στον Άγιο Κοσμά το Κέντρο Ιστιοπλοΐας", Express 12/2/2002
- 187 (Μια καινοτομία της TQ3 Travel Solutions.) Optimiser: Ένας τρόπος επικερδούς διαχείρισης ταξιδιωτικών δαπανών, Express 20/2/2002
- 188 (Από το γραφείο ΕΟΤ Γερμανίας.) "Griechenland 2002": Ένας ετήσιος οδηγός που φέρνει την Ελλάδα κοντύτερα στην Ευρώπη, Express 20/2/2002
- 189 Τι αλλάζει στον Ελαιώνα ενόψει του 2004, Καθημερινή 13/2/2002
- 190 Χρονιά τουριστικής ανάκαμψης το 2002, Express 16/2/2002
- 191 (Άνοιξε θετικά η αγορά.). Έρχονται οι Βρετανοί για τουρισμό αλλά και συνέδρια, Express 19/2/2002
- 192 (Το ΞΕΕ απείχε από τη συνεδρίαση της Επιτροπής παρακολούθησης του Leader Plus.) Α. Διβάνης: "Αθέμιτο ανταγωνισμό μας ασκούν τα καταλύματα του αγροτουρισμού, Express 20/2/2002
- 193 Ούτε ένας χαμένος τουρίστας για την χώρα μας, Express 22/2/2002
- 194 (Κυρίως για τους Μεσογειακούς προορισμούς.). Δύσκολη, τουριστικά, χρονιά το 2002, Express 21/2/2002
- 195 Έρχονται τουρίστες από ΗΠΑ, Express 21/2/2002

- 196 Κοινή τουριστική πολιτική από Ελλάδα και Λουξεμβούργο, Express 21/2/2002
- 197 "Ο τουρίστας ξεπερνά το σοκ του Σεπτεμβρίου", Ναυτεμπορική 25/2/2002
- 198 Ευρωπαϊκός έρωτας για παράκτιες ζώνες, Ναυτεμπορική 25/2/2002
- 199 Συνέδριο για τον Οικοτουρισμό 2/2002
- 200 Παρουσιάσεις από τα Louis Hotels σε τουριστικά γραφεία, 2/2002
- 201 Ετοιμάζεται το Λαύριο, Express 26/2/2002
- 202 Κρίση λόγω Ολυμπιακών φοβούνται οι ξενοδόχοι, Ναυτεμπορική 26/2/2002
- 203 Διαφημιστικές καμπάνιες από τον ΕΟΤ, Ναυτεμπορική 26/2/2002
- 204 (Ξενοδόχοι Αθήνας: Μείωση της τουριστικής κίνησης κατά 20%). Χαμένη τουριστική χρονιά το 2002, 2/2002
- 205 (Συμμετοχή στην έκθεση "MIPIM 2002"). Η Ελλάδα "εισβάλλει" στο διεθνές real estate, 2/2002
- 206 ΠΟΜΙΔΑ: Αφήστε μας να νοικιάσουμε τα επιπλωμένα σπίτια μας, το 2004, Express 27/2/2002
- 207 (Ένα συνέδριο του ΣΕΤΕ.). Για ένα στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού, Express 27/2/2002
- 208 Δύσκολο το 2002 για τον τουρισμό, Express 2/2002
- 209 Το Ευρώ "τονωτική ένεση" για τον τουρισμό, Express 2/2002
- 210 Σύμμετρη και ισορροπημένη πρέπει να είναι η τουριστική ανάπτυξη, Express 2/2002
- 211 Η τουριστική βιομηχανία μπορεί να βγει η "μεγάλη κερδισμένη" του Ευρώ, Express 2/2002
- 212 (Ενν δεν θα δημιουργηθούν νέες μονάδες για το 2004.). Δέσμευση των ξενοδόχων για κάλυψη της "φιλοξενίας", Express 2/2002
- 213 Το Ευρωκοινοβούλιο για τον ευρω-τουρισμό, Express 2/2002
- 214 (Όμιλος Δασκαλαντωνάκη.). Το μεγαλύτερο κέντρο θαλασσοθεραπείας της Ευρώπης, στην Κυλλήνη, 2/2002
- 215 (Κοινότητα Εκάλης προς Βάσω.). "Να μην ανεγερθεί ξενοδοχείο εις βάρος του περιβάλλοντος και με παραβίαση των νόμων", Express 1/3/2002
- 216 (Συνέδριο του ΣΕΤΕ - Ελληνικός τουρισμός.). Αναζητείται ο στρατηγικός σχεδιασμός ανάπτυξης του, Express 1/3/2002
- 217 (Έντονο το πρόβλημα της φιλοξενίας των θεατών την περίοδο των αγώνων το 2004.). Στο προσκήνιο τα "Ολυμπιακά Σπίτια", Express 3/3/2002
- 218 Στόχος τριετίας ο υπερδιπλασιασμός των αμερικανών τουριστών στην Ελλάδα, Express 6/3/2002
- 219 (ΗΑΤΤΑ για 2004.). "Εμείς να είμαστε οι διαχειριστές των συμπληρωματικών καταλυμάτων", Express 6/3/2002
- 220 (Αποφασισμένη η κυβέρνηση να τονώσει το ιδιωτικό επενδυτικό ενδιαφέρον.). Ελκυστικότερο μοντέλο αξιοποίησης τουριστικών ακινήτων, Express 5/3/2002
- 221 ΕΒΕΑ...Αναγκαίο ένα εκθεσιακό και συνεδριακό κέντρο στην Αθήνα, Express 5/3/2002
- 222 (Το ΣτΕ ανάβει πράσινο φώς για δύο Ολυμπιακά έργα.). Οριστικά στο Μαρκόπουλο και στο Σχοινιά το Ιππικό Κέντρο και το Κωπηλατοδρόμιο, Express 5/3/2002
- 223 (Για την ενοικίαση κατοικιών κατά την διάρκεια της Ολυμπιάδας.). Εντός του μηνός η επιλογή φορέων διαχείρισης του προγράμματος, Express 8/3/2002
- 224 (Ο κλάδος των τουριστικών - ταξιδιωτικών γραφείων - μεταφορών ζητεί.). Μέτρα ενίσχυσης του τουριστικού προϊόντος, Express 8/3/2002



- 225 (Εκτιμήσεις της Pricewaterhousecoopers για το 2003.). Στα επίπεδα του 1997 η κερδοφορία της τουριστικής βιομηχανίας., Express 13/3/2002
- 226 (Στην Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ Β.Παπανδρέου.). Υπόμνημα με έξι χρονίζοντα ζητήματα που ζητούν λύση υπέβαλαν οι ξενοδόχοι, Express 13/3/2002
- 227 Μείωση των ηλεκτρονικών κρατήσεων, Express 13/3/2002
- 228 (Μελέτη ΥΠΑΝ-ΕΟΤ-Αθήνα 2004.)85.300 κλίνες μπορεί να διαθέσει η Αττική για την φιλοξενία, Express 15/3/2002
- 229 Οι δρόμοι που δεν θα γίνουν το 2004 (Αλλά και τα έργα που θα αλλάξουν δραστικά τη μορφή της πρωτεύουσας, σύμφωνα με το Στρατηγικό Σχέδιο Ολυμπιακών), Express 17/3/2002
- 230 (Διεθνής έκθεση τουρισμού ITB, στη Γερμανική Πρωτεύουσα.). Καλή ελληνική παρουσία σε μια αγορά της "τελευταίας στιγμής", Express 20/3/2002
- 231 (Παρά το κατηγορηματικό "μήνυμα" του υπουργού ανάπτυξης.). Ασφυκτικές οι γερμανικές πιέσεις προς τους Έλληνες για μειώσεις τιμών, Express 20/3/2002
- 232 (Φορείς της Δυτικής Ελλάδας υποστηρίζουν.). Ώθηση στην τοπική οικονομία μέσω Αδριατικού διαδρόμου, Express 24/3/2002
- 233 (Θετικές οι ενδείξεις στην έκθεση MIT.). Εντονότερο το ρωσικό ενδιαφέρον για τη χώρα μας. Express 30/3/2002
- 234 "Ουραγός" στο συνεδριακό τουρισμό η Ελλάδα(Κατέχει την 19η θέση στην Ευρώπη και την 30η στον κόσμο, σε μια αγορά που αναπτύσσεται σταθερά με ρυθμό 7% έως 10% την τελευταία δεκαετία), Καθημερινή 31/3/2002
- 235 Μας ωφέλησε αλλά δεν μας δίδαξε η ένταξη στη Ε.Ε.(Ο επιστημονικός διευθυντής του IOBE Τ.Πολίτης αναλύει τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η οικονομία), Express 31/3/2002
- 236 (Η Β.Παπανδρέου για τα Ολυμπιακά Έργα Φαλήρου και Αγ.Κοσμά.). Έγκαιρα θα παραδοθούν τα έργα της παραλίας", Express 2/4/2002
- 237 (Αποκαλυπτικός ήταν κατά τη διυπουργική ο Υπ.Ολυμπιακών αγώνων του Σίδνεϋ Μαικλ Νάιτ.). Ότι προϋπολογισμό και αν κάνετε θα...τον ξεπεράσετε", Express 3/4/2002
- 238 (Ανατολική Κρήτη.). Στην "τελική ευθεία" η κατασκευή αεροδρομίου, Express 3/4/2002
- 239 (Το εφετινό "τουριστικό πανόραμα"ανοίγει τις πύλες του την Παρασκευή 12 Απριλίου στον ΟΛΠ, Express 3/4/2002
- 240 (Λόγω της μη έγκαιρης παράδοσης "των κλειδιών"). Σε αδιέξοδο οδηγούνται οι επιχειρήσεις ενοικιαζόμενων δωματίων – διαμερισμάτων, Express 3/4/2002
- 241 (Για σκάνδαλο μίλησε στη βουλή η αντιπολίτευση.). Αντιπαραθέσεις για το δημοσιογραφικό χωριό., Express 4/4/2002
- 242 Ανανεωμένη και πιο...πράσινη θα γίνει η Αττική εν όψει 2004, Express 5/4/2002
- 243 Ελληνικό ολυμπιακό ντοκιμαντέρ στο μουσείο της Λωζάνης, Express 5/4/2002
- 244 Όχι γραφειοκρατία για το σήμα λειτουργίας ενοικιαζόμενων δωματίων, Express 5/4/2002
- 245 Αποκεντρώθηκε ο ΕΟΤ, Express 5/4/2002
- 246 Προσδιορίσθηκε η έννοια της ξενοδοχειακής επιχείρησης, Express 5/4/2002
- 247 Στις ελληνικές καλένδες η επιδότηση τουριστών, Express 5/4/2002
- 248 Συνεργασία φορέων και πολιτείας για ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού, Express 6/4/2002
- 249 Προαστιακός: μικρός, ελλιπής και με ντίζελ, Η Καθημερινή 7/4/2002

- 250 Κινέζοι τουρίστες , Express 9/4/2002
- 251 (1500 δωμάτια υπολείπονται για την Ολυμπιάδα.). Προς λύση βαίνει το πρόβλημα της φιλοξενίας, Express 9/4/2002
- 252 94,4 δις για την ανάπτυξη του λιμένα Πειραιώς, Express 9/4/2002
- 253 Best Western, τα κορυφαία ευρωπαϊκά ξενοδοχεία, Express 10/4/2002
- 254 Προβολή του ελληνικού τουρισμού, μέσω internet, σε όλον τον κόσμο, Express 10/4/2002
- 255 (HATTA - Όμιλος Καλοφωλιά.). Η Ολυμπιάδα του 2004 και οι ευκαιρίες ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού, Express 10/4/2002
- 256 Αύξηση στις αφίξεις με τσάρτερ, Express 10/4/2002
- 257 (Διεγκυλιστίδα για το θέμα της ενοικίασης κατοικιών για τους Ολυμπιακούς αγώνες.). Κυβέρνηση και "Αθήνα 2004" διεκδικούν τον πρωτεύοντα ρόλο, Express 11/4/2002
- 258 Απαντώντας στο Υπουργείο Ανάπτυξης.). Επανερχονται για τα σήματα του ΕΟΤ οι ιδιοκτήτες ενοικιαζόμενων δωματίων, Express 11/4/2002
- 259 Ξενοδόχοι: Μείωση τιμών ως αντίδοτο στην κρίση, Ναυτεμπορική 11/4/2002
- 260 Ενοικιαζόμενα: Λουκέτο, Ναυτεμπορική 11/4/2002
- 261 Σε.2004 ρυθμούς η ζωή των Αθηναίων, Η Καθημερινή 14/4/2002
- 262 Τζόγος με το δάσος της Πάρνηθας(Μετά το καζίνο θέλουν να αξιοποιήσουν και τον εθνικό δρυμό.), Η Καθημερινή 14/4/2002
- 263 Διπλωματική "εκστρατεία" για τον ελληνικό τουρισμό, Η Καθημερινή 14/4/2002
- 264 Διαβεβαιώσεις Μπακογιάννη για διοργάνωση ασφαλών Ολυμπιακών Αγώνων, Express 13/4/2002
- 265 (Εκδήλωση για τις τουριστικές προοπτικές στο Τουριστικό Πανόραμα 2002.). Εφαλτήριο ανάπτυξης η ελληνική Ολυμπιάδα, Express 13/4/2002
- 266 Ο τουρισμός έχει ανάγκη από στηρίγματα (Α.Τσοχατζόπουλος), Express 13/4/2002
- 267 Τρέχουν για τα σπίτια, Express 14/4/2002
- 268 Ακριβή φιλοξενία, Express 14/4/2002
- 269 Σίδνευ, το κόστος, Express 14/4/2002
- 270 (Λιμάνι Λαυρίου.). Έρχεται το master plan μαζί με ελπίδες για λειτουργία, Express 14/4/2002
- 271 (Σύμφωνα με έρευνα της "Κάπα Research" για το περιοδικό "Τουρισμός & Οικονομία"). Πού, πώς και πόσο ταξιδεύουν οι Ελληνες για λόγους αναψυχής, Express 14/4/2002
- 272 Τα κονδύλια για τα ολυμπιακά έργα θα τα διαχειριστεί η "Ολυμπιακά Ακίνητα Α.Ε.", Express 12/4/2002
- 273 Κινέζοι τουρίστες στην Ελλάδα, Express 12/4/2002
- 274 ("Ελλάδα.). Ποσόν 233 δις για αθλητικές υποδομές στην Περιφέρεια, 4/2002
- 275 (Τουριστικό Πανόραμα.). Μεγάλη Επιτυχία - Νέοι Στόχοι, Express 16/4/2002
- 276 (Από 22 Απριλίου.). Γραφείο για τουριστικές πληροφορίες στον ΕΟΤ, Express 17/4/2002
- 277 Παρούσα η ακτοπλοΐα στο "Τουριστικό Πανόραμα", Express 17/4/2002
- 278 ("Ανταγωνιστικότητα"). Σε φάση αξιολόγησης οι τουριστικές προτάσεις, Express 17/4/2002
- 279 (Τουριστικό Πανόραμα - Διάκριση στις Κυκλάδες.). Αναπτύσσονται προβάλλοντας ότι αγαπούν, Express 17/4/2002
- 280 (Σύμφωνα με τον υπουργό Ανάπτυξης.). Έντονο το ενδιαφέρον αναμένεται στον τομέα του τουρισμού, Express 18/4/2002

- 281 Η Αθήνα προετοιμάζεται...και για την Παραολυμπιάδα (...δημιουργούνται υποδομές για την εξυπηρέτηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες), Express 18/4/2002
- 282 Ετοιμάζεται το Μυθολογικό Πάρκο Αναβύσσου, Travelling News 4/2002
- 283 Λαύριο, η νέα ανατολική λιμενική πύλη, Travelling News 4/2002
- 284 Τουρισμός και Ολυμπιακοί Αγώνες 2004, Travelling News 4/2002
- 285 Ενοποίηση Αρχαιολογικών χώρων - Κονιορτοποίηση κατοίκων και Τουρισμού - Μελέτες, Συγκοινωνιολόγων, ΕΟΤ, ΕΤΑ, ΕΑΧΑ, Αθήνα 2004. Η Ελλάδα αλλάζει, Κινέζοι και Falun Dafa, Travelling News 4/2002
- 286 Η ενίσχυση του τουρισμού "όχημα" ανάπτυξης (σελ 3), Απρίλιος 2002
- 287 Οι διαγωνισμοί για τις μαρίνες (σελ. 7), Απρίλιος 2002
- 288 Τι προβλέπει η δεκαετής στρατηγική για τον τουρισμό, Απρίλιος 2002
- 289 Στόχος η αναβάθμιση της ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών , Απρίλιος 2002
- 290 Το στοίχημα της τουριστικής, Απρίλιος 2002
- 291 Το ήδη βεβαρημένο κλίμα επιδεινώνει η 11η Σεπτεμβρίου
- 292 Απρίλιος 2002
- 293 (Ποια είναι τα δυνατά τους "χαρτιά" των τουριστικών ομίλων ενόψει Ολυμπιακών Αγώνων.). Αντέχουν και προετοιμάζονται τα ελληνικά ξενοδοχεία (σελ. 27, Απρίλιος 2002
- 294 Βρίσκει τον "δρόμο" της η αγορά του time sharing (σελ. 36), Απρίλιος 2002
- 295 Οι φάσεις κατασκευής του προαστιακού σιδηρόδρομου, Express 23/4/2002
- 296 Το τράμ, ανάσα ζωής για την Αθήνα, Express 23/4/2002
- 297 Σωτήριο το.2004 για τις αστικές συγκοινωνίες, Express 23/4/2002
- 298 Εξηγήσεις για την "Ολυμπιακά Ακίνητα" Α.Ε., Express 24/4/2002
- 299 (Ενοικίαση "Ολυμπιακών Κατοικιών"). Στα 600.000 ευρώ ορίστηκαν οι εγγυήσεις για τους αναδόχους, Express 24/4/2002
- 300 Ερώτηση για την ασφάλεια της Ολυμπιάδας, Express 24/4/2002
- 301 Γιατί δεν προβλήθηκε ο ελληνικός τουρισμός στην αμερικανική αγορά;, Express 24/4/2002
- 302 "Υπερβολικές" οι τιμές μας, Express 24/4/2002
- 303 Πρόγραμμα ανεγέρσεων και ανακαινίσεων από την Starwood, Express 24/4/2002
- 304 (Στοιχεία για το 2001.). Αυξημένες (1% - 14%) οι αφίξεις charter (...μείον οι πληρότητες ξενοδοχείων), Express 24/4/2002
- 305 Απόλυτη επιτυχία σημείωσε το "Τουριστικό Πανόραμα 2002", Express 24/4/2002
- 306 Πιστοποίηση ποιότητας και στον τουρισμό, Ιούνιος 2001
- 307 Ελεύθερη η είσοδος σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, Express 25/4/2002
- 308 129.7 εκατ. Δολάρια θα διατεθούν για τους Παραολυμπιακούς Αγώνες, Express 25/4/2003
- 309 "Φιλιά και εχθρικά πυρά" κατά της κυβέρνησης για τα Ολυμπιακά Ακίνητα, Express 25/4/2002
- 310 (Έχει η Ελλάδα στην Ε.Ε.). Μικρά ποσοστά εσωτερικού τουρισμού, Express 28/4/2002
- 311 "Το Καζίνο δεν απειλεί τον δρυμό", Η Καθημερινή 28/4/2002
- 312 Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα 2000 – 2006, Express 28/4/2002
- 313 Προωθούνται οι ελληνοκινεζικές τουριστικές σχέσεις, Express 28/4/2002
- 314 Ευρύ πρόγραμμα αναπλάσεων και πρασίνου στην Αττική, Express 28/4/2002

- 315 Στο τέλος του 2002 η αποκάλυψη της "λιτής κομψότητας"(Πυρετώδης ο ρυθμός ανακαίνισης του Hilton), Express 8/5/2002
- 316 Αναζητούν κρουαζιερόπλοια για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, Metrorama 8/5/2002
- 317 Ο υφυπουργός Τουρισμού της Κίνας στην Αθήνα, Express 8/5/2002
- 318 "Μαύρη τρύπα" 1 δις ευρώ στην Ολυμπιάδα 2004, Express 8/5/2002
- 319 (Για το πρόγραμμα της Ολυμπιακής Φιλοξενίας.). Μόνο 30% των κλινών θα είναι έτοιμες, Express 8/5/2002
- 320 (Έρευνα της "Κάπα Research" για το περιοδικό "Τουρισμός και οικονομία"). Ο Έλληνας θέλει καθαριότητα, όμορφη θέα και...κλιματισμό, Express 8/5/2002
- 321 Τουριστικό ενδιαφέρον Αράβων για την Ελλάδα, Express 8/5/2002
- 322 Χώρα τουριστικού προορισμού για τους Κινέζους η Ελλάδα, Express 9/5/2002
- 323 Αναδιοργάνωση της μαρίνας Λαυρίου, Ναυτεμπορική 24/4/2002
- 324 Μειωμένη τουριστική κίνηση από Γερμανία και Βρετανία το 2002
- 325 Ημερησία on-line (αρχείο
- 326 Περιοφεριακά Επιχειρησιακά Προγράμματα Ελλάδας (συνοπτικά), Express 12/5/2002
- 327 Σημαντικός ο ρόλος της ποιότητας για τον τομέα του τουρισμού, Express 14/5/2002
- 328 (Έμφαση στην ποιότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη.). Μέτρα υπέρ του τουρισμού επεξεργάζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση, Express 14/5/2002
- 329 "Πρεμιέρα" της διαδικασίας εκμίσθωσης ιδιωτικών κατοικιών ενόψει του 2004, Express 15/5/2002
- 330 "Τρέχει" το έργο της Αττικής Οδού, Express 15/5/2002
- 331 (Εκκλησία της Ελλάδος.). Έξι κοινοπραξίες για το ξενοδοχείο στο Κολωνάκι, Express 15/5/2002
- 332 (ΓΝΩΜΩΝ - ΑΒΑΞ) Ανέλαβαν έργο του Προαστιακού Σιδηρόδρομου, Express 15/5/2002
- 333 ("Hilton", "Caravel" & "Holiday Inn" τα επικρατέστερα.). Στην τελική ευθεία τα "Ολυμπιακά Ξενοδοχεία", Express 10/5/2002
- 334 (Ελληνικά τουριστικά ακίνητα.). Στην τελική ευθεία οι διαδικασίες πώλησης του Καζίνο Πάρνηθας και των μαρίνων Αττικής, Express 17/5/2002
- 335 (Πρόγραμμα φιλοξενίας θεατών ενόψει 2004.). Προκήρυξη ενδιαφέροντος για μίσθωση κατοικιών, Express 17/5/2002
- 336 (Αλίμου, Ζέα και Φλοίσβου.). Δεκαεπτά επιχειρηματικά σχήματα διεκδικούν τις τρεις μαρίνες της Αττικής, Express 21/5/2002
- 337 Επενδυτικό ενδιαφέρον για Καζίνο Πάρνηθος -Αγροτουριστική Α.Ε., Express 21/5/2002
- 338 Ο προαστιακός θα λειτουργεί την Άνοιξη του 2004, Express 21/5/2002
- 339 Αναλυτική έκθεση για την πορεία των έργων του 2004, Express 21/5/2002
- 340 Συνεργασία Ελλάδας - Κίνας στους τομείς του τουρισμού της έρευνας και του πολιτισμού, Express 21/5/2002
- 341 (Σύμφωνα με την τελευταία έρευνα του ΙΤΕΠ.). Χαμηλή τουριστική ανταγωνιστικότητα λόγω υψηλού κόστους, Express 21/5/2002
- 342 (Άγνωστο ποιος θα πληρώσει τα περίφημα overlays ενώ αναζητείται και...το ακριβές κόστος τους.): "Αγκάθι" η χρηματοδότηση των Ολυμπιακών προσαρμογών, Express 21/5/2002
- 343 "Κυβερνητική τουριστική αδυναμία", Express 24/5/2002
- 344 (Για το 2004.). Σε καλό δρόμο είναι η ελληνική προετοιμασία, υποστηρίζει η ANOC., Express 24/5/2002
- 345 Ολυμπιακοί αγώνες και περιβάλλον, Express 26/5/2002

- 346 Με νέα κέντρα διανομής ενέργειας θα εξυπηρετηθεί η Ολυμπιάδα του 2004, Express 28/5/2002
- 347 Τέλος του έτους οι δημοπρασίες έργων σύνδεσης Πειραιά – Σπάτων, Express 28/5/2002
- 348 Οι Ολυμπιακοί Αγώνες και η αρχιτεκτονική, Express 5/2002
- 349 Αναπόφευκτη η ενεργοποίηση λατομείων στην Αττική, Express 29/5/2002
- 350 Επί 24ώρου βάσεως θα παρακολουθούνται οι δρόμοι του "Ολυμπιακού Δακτυλίου", Express 29/5/2002
- 351 Ανοικτοί οι ορίζοντες Ελλάδας - Κίνας στον ναυτιλιακό τομέα, Express 30/5/2002
- 352 Τα ενοίκια στα Σπάτα μείωσαν τα κέρδη, Express 30/5/2002
- 353 Αντιπαραθέσεις με αντικείμενο τις υποδομές και το πράσινο, Express 1/6/2002
- 354 Θα αξιοποιηθούν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, Express 2/6/2002
- 355 Ο διαγωνισμός του Καζίνο Πάρνηθας θα έχει και τρίτο ημίχρονο, Express 2/6/2002
- 356 Μια νέα εικόνα για την Ελλάδα του 2004, Express 2/6/2002
- 357 Ελληνοκινεζική προσέγγιση για τουρισμό και Ολυμπιάδα, Express 4/6/2002
- 358 Μικρές και αναμενόμενες οι ζημιές στο "Ελ. Βενιζέλος", Express 5/6/2002
- 359 (Μια ενδιαφέρουσα "ακτινογραφία" του Καζίνο της Πάρνηθας) Εφέτος η επιτυχία επέλεξε...βουνό, Express 5/6/2002
- 360 Αίρονται τα εμπόδια για έλευση Κινέζων τουριστών, Express 6/6/2002
- 361 Ένα...Μαϊάμι στον όρμο του Φαλήρου(...με ανοιχτά και κλειστά γήπεδα, οικολογικό πάρκο, κανάλια, νησιά και ελεύθερους χώρους πράσινου και περιπάτου, Καθημερινή 9/6/2002
- 362 Θεωρώ ότι χαμένη δεν είναι μόνο η φετινή χρονιά αλλά και η επόμενη (συνέντευξη του Γεν. Γραμματέα της ΠΟΞ, Μάκη Καλλίγερου), Express 12/6/2002
- 363 Χρηματοδοτήσεις για την τουριστική ανάπτυξη, Express 12/6/2002
- 364 Οι Αθηναίοι αξιοποιούν περισσότερο τα μέσα μαζικής μεταφοράς, Express 12/6/2002
- 365 Τουριστικοί πράκτορες εναντίον αεροπορικών εταιριών, Express 12/6/2002
- 366 Ο Η.Σ.Α.Π. ανακαινίζει σταθμούς και συρμούς εν όψει 2004, Express 12/6/2002
- 367 Φοροαπαλλαγές διεκδικεί η "Αθήνα 2004" Α.Ε. για χορηγούς, εθελοντές, δωρητές, προμηθευτές., Express 12/6/2002
- 368 Μεσοπρόθεσμα τα κέρδη του ελληνικού τουρισμού από τη διαφήμιση, Express 13/6/2002
- 369 "Υπογράψαμε ή όχι τουριστική συμφωνία με την Κίνα;", Express 13/6/2002
- 370 Φοροαπαλλαγές για ακίνητα...της Ολυμπιάδας, Express 13/6/2002
- 371 "Πόκερ" με τις προσφορές για το Καζίνο Πάρνηθας, Express 13/6/2002
- 372 Ο Αστικός Τουρισμός ως Εναλλακτική Δυνατότητα Αστικής Ανάπτυξης. Η περίπτωση της Αθήνας, Σοφία Αυγερινού - Κολώνα (skolonia@central.ntua.gr)
- 373 Η εικόνα της Αθήνας ως πόλου έλξης Αστικού Τουρισμού, Δρ. Δημήτρης Λαγός, Παναγιώτα Διονυσοπούλου
- 374 Πώς διαμορφώνεται η "Εικόνα της Πόλης" μέσα από την Σχέση Αστικού Τουρισμού και Εμπορευματοποίησης: Ευκαιρίες Ανάπτυξης προς Εκμετάλλευση και Κίνδυνοι προς Αποφυγή, Θεόδωρος Μεταξάς
375. Σε τροχιά υλοποίησης το πρώτο δημοσιογραφικό χωριό, Χάνει έδαφος η τουριστική Αθήνα, Νέες κλίνες-με ή χωρίς κίνητρα, Εκσυγχρονισμός και

- αναβάθμιση 30.000 επιχειρήσεων, Μαραθώνιος για τις 17 Ολυμπιακές νύχτες, Ξένιος Δίας & Ολυμπιάδα του 2004-επαρκούν ή όχι,?,
376. Μειωμένη κατά 3% το Μαΐο η τουριστική κίνηση, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 31/5/2002
377. Μπίζνες στην Κίνα και αναζήτηση τουριστών, ΕΛ. ΤΥΠΟΣ, 28/5/2002
378. Ολυμπιακοί Αγώνες 2004: Oriol Nello I Colom, Γεωγράφος, Διευθυντής Ινστιτούτου Μητροπολιτικών Σπουδών Βαρκελώνης, Επικαιρότητα ΤΕΕ, Τεύχος 2012, 20/7/1998
379. Για την πώληση του 49% του καζίνο Πάρνηθας, Η ΕΤΑ θα προκρίνει τη Hyatt-ΕΛΤΕΧ ως νόμιμο και τελικό πλειοδότη, ΕΞΠΡΕΣ, 15/6/2002
380. Αξιόπιστα στοιχεία για τον τουρισμό μέσω ενός "δορυφορικού λογαριασμού", ΕΞΠΡΕΣ, 16/6/2002
381. Οι Κινέζοι θέλουν σχέσεις,., ΕΞΠΡΕΣ, 16/6/2002
382. Η Αθήνα δεν καταστράφηκε τώρα καταστρέφεται, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 16/6/2002
383. Μεγάλη πυρκαγιά στο Λαύριο, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 21/6/2002
384. Η κυκλοφορία το 2004, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 21/6/2002
385. Μαραθώνιες αυθαιρεσίες, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 21/6/2002
386. Στόχος του Αστέρη η μαρίνα Βουλιαγμένης, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 21/6/2002
387. Ο τουρισμός χάνει στροφές, ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 22/6/2002
388. 96.000 θέσεις στάθμευσης για το 2004, ΤΟ ΒΗΜΑ, 23/6/2002
389. "Αγώνας δρόμου" για χιλιάδες νέες θέσεις στάθμευσης στα αστικά κέντρα, ΕΞΠΡΕΣ, 23/6/2002
390. Ολοκληρώνονται οι διαπραγματεύσεις για τα "ολυμπιακά κρουαζιερόπλοια" και σπίτια, ΕΞΠΡΕΣ, 23/6/2002
391. Τα μουσεία να συνδεθούν με την κοινωνία, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 23/6/2002
392. Μια Αθήνα εφήμερη, ανανεωμένη, μοντέρνα, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 23/6/2002
393. Τρίτο, παγκοσμίως, σε υπηρεσίες το "Ελ. Βενιζέλος", ΕΞΠΡΕΣ, 26/6/2002
394. Παναθηναϊκό Ολυμπιακό ενδιαφέρον, ΕΞΠΡΕΣ, 26/6/2002
395. Μειωμένες κατά 3% οι αφίξεις εφέτος, ΕΞΠΡΕΣ, 27/6/2002
396. Πανόραμα ολυμπιακών αθλημάτων, ΕΞΠΡΕΣ, 28/6/2002
397. "Πράσινο φως" για λυόμενες εγκαταστάσεις, ΕΞΠΡΕΣ, 28/6/2002
398. "Στο κενό" η ανακατασκευή του Σταδίου Καραϊσκάκη, ΕΞΠΡΕΣ, 29/6/2002
399. Περικοπές έργων του 2004 ελλείψει πόρων και χρόνου, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 30/6/2002
400. Πανάκριβα ολυμπιακά παλάτια, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 30/6/2002
401. Ζητούνται κρουαζιερόπλοια για το 2004, ΕΞΠΡΕΣ, 30/6/2002
402. Αττική Οδός, ΕΞΠΡΕΣ, 2/7/2002
403. Δρόμοι ανοιχτοί... πάση θυσία, ΕΞΠΡΕΣ, 2/7/2002
404. Ψυχαγωγικό πάρκο στα Άνω Λιόσια, ΕΞΠΡΕΣ, 4/7/2002
405. Ένα καλοκαίρι πλήρες ...αποθηκών, κατοικιών και κρουαζιεροπλοίων, ΕΞΠΡΕΣ, 4/7/2002
406. Οι προσφορές για το Συνεδριακό Κέντρο Ανατ. Αεροδρομίου, ΕΞΠΡΕΣ, 4/7/2002
407. Αναβαθμίζεται ο Λυκαβηττός, ΕΞΠΡΕΣ, 5/7/2002
408. Το ΣτΕ "ανοίγει το δρόμο" για τρία ολυμπιακά έργα, ΕΞΠΡΕΣ, 6/7/2002
409. Τα διαμάντια της τουριστικής Αθήνας, ΤΟ ΒΗΜΑ, 7/7/2002
410. Έτοιμο το πρώτο ολυμπιακό έργο, ΤΟ ΒΗΜΑ, 7/7/2002
411. Τα γκαράζ δεν λύνουν το κυκλοφοριακό, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 7/7/2002
412. Πρώτο προ-ολυμπιακό τεστ στον Αγ. Κοσμά, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 7/7/2002
413. Όχι γκαράζ σε κάθε σταθμό του μετρό, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 7/7/2002
414. Ολυμπιακό "λίφτινγκ" 502,9 εκατ. Ευρώ σε 96 ξενοδοχεία της Αττικής, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 9/7/2002
415. Πάνω από 700.000 οι Αλβανοί...τουρίστες στην Ελλάδα, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 9/7/2002

416. Πέντε κοινοπραξίες για το συνεδριακό κέντρο πρώην Ανατ. Αεροδρομίου, ΕΞΠΡΕΣ, 9/7/2002
417. Το ...συνεδριακό όνειρο έχει μπει στο δρόμο της υλοποίησης, ΕΞΠΡΕΣ, 10/7/2002
418. Η μάχη της τελευταίας στιγμής... και στρατηγικές τοποθετήσεις, ΕΞΠΡΕΣ, 10/7/2002
419. Εκτιμήσεις για μείωση έως και 20% στη συνολική τουριστική κίνηση εφέτος, ΕΞΠΡΕΣ, 10/7/2002
420. Αλλού η στέγαση των φοιτητών-ενοίκων των Εστιών για το 2004, ΕΞΠΡΕΣ, 10/7/2002
421. Σε 21 μήνες θα επιβιβαστούμε στο τράμ, ΕΞΠΡΕΣ, 11/7/2002
422. Πρόγραμμα ανακαίνισης ξενοδοχείων στην Αττική Γ και Δ κατηγορίας, ΕΞΠΡΕΣ,
423. 11/7/2002
424. Διακήρυξη των Αθηνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη και το περιβάλλον, ΕΞΠΡΕΣ,
425. 11/7/2002
426. "Ανοίγει πανιά" το Ολυμπιακό Κέντρο Ιστιοπλοΐας, ΕΞΠΡΕΣ, 11/7/2002
427. Τα 10 μεγαλύτερα λιμάνια της χώρας θα γίνουν Α.Ε., ΕΞΠΡΕΣ, 11/7/2002
428. Τα "ολυμπιακά προϊόντα" έχουν κατακλύσει την αγορά, ΕΞΠΡΕΣ, 12/7/2002
429. Δύσκολη χρονιά για τουρισμό, ΕΞΠΡΕΣ, 12/7/2002
430. Αναζήτηση εθελοντών από τους δήμους για 2004, ΕΞΠΡΕΣ, 12/7/2002
431. Έργα 2,5 δις "ανάσα" για την ακριτική Ελλάδα, ΕΞΠΡΕΣ, 14/7/2002
432. Προβλέψεις για μείωση του τουρισμού φέτος, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 16/7/2002
433. Πανόραμα Ολυμπιακών Αθλημάτων, ΕΞΠΡΕΣ, 16/7/2002
434. Επιχορήγηση κόστους ανάπτυξης ακινήτων, ΕΞΠΡΕΣ, 17/7/2002
435. Σημαντική η πτώση της πληρότητας των αθηναϊκών ξενοδοχείων, ΕΞΠΡΕΣ, 17/7/2002
436. Δικαστικό "πάγωμα" εργασιών για το Δημοσιογραφικό χωριό, ΕΞΠΡΕΣ, 18/7/2002
437. Παραολυμπιάδα-φιλοξενία, ΕΞΠΡΕΣ, 18/7/2002
438. Ανακαίνιση ακινήτων-ολυμπιακό πριμ, ΕΞΠΡΕΣ, 18/7/2002
439. Επεκτάσεις μετρό, ΕΞΠΡΕΣ, 19/7/2002
440. Προβολή της Ελλάδας μέσα από το πρίσμα των δύο Ολυμπιάδων, ΕΞΠΡΕΣ, 19/7/2002
441. Μείωση του πληθυσμού σε 22 νομούς της χώρας, ΕΞΠΡΕΣ, 21/7/2002
442. Δυνατή η συμμετοχή της Θεσσαλονίκης στο Συνεδριακό Κέντρο Αθηνών, ΕΞΠΡΕΣ, 27/7/2002
443. Η δυσκαμψία της ευρωζώνης επηρεάζει τον τουρισμό μας, ΕΞΠΡΕΣ, 27/7/2002
444. Τριάντα διαγωνισμοί ιδιωτικοποιήσεων από την ΕΤΕ, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 28/7/2002
445. Τελευταία σανίδα σωτηρίας για την ανάπτυξη και την απασχόληση είναι ο ελληνικός τουρισμός, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 28/7/2002
446. Ελκυστικές προσφορές για διακοπές από τις τράπεζες, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 28/7/2002
447. "Κορεσμένη" τουριστικά περιοχή η Υδρα;, ΕΞΠΡΕΣ, 30/7/2002
448. "Υψηλό" ενδιαφέρον για τις μαρίνες της Αττικής, ΕΞΠΡΕΣ, 31/7/2002
449. Σε δεινή θέση ο ελληνικός τουρισμός, ΕΞΠΡΕΣ, 31/7/2002
450. Μοντέλο ασφαλιστικής κάλυψης για μικρές ξενοδοχειακές μονάδες, ΕΞΠΡΕΣ, 31/7/2002
451. Μικρής έντασης η κρίση στον τουρισμό, ΕΞΠΡΕΣ, 1/8/2002
452. Πέντε μνηστήρες για τα "αστέρια", ΕΞΠΡΕΣ, 2/8/2002

453. Περικοπές στην προίκα της παραλίας, ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 4/8/2002
454. Ιδού το μεγαλύτερο χωριό, ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 4/8/2002
455. Λίμνη Βουλιαγμένης-Παγκόσμιο μνημείο της φύσης, ΤΟ ΒΗΜΑ, 4/8/2002
456. Σε υποχώρηση ο ποιοτικός τουρισμός, ΤΟ ΒΗΜΑ, 4/8/2002
457. Συνεδριακό και εκθεσιακό κέντρο στο "Παλατάκι", ΕΞΠΡΕΣ, 8/8/2002
458. Επελέγησαν οι ανάδοχοι για την τουριστική προβολή της Αττικής, ΕΞΠΡΕΣ, 8/8/2002
459. Η πορεία της λαμπαδηδρομίας το 2004, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 18/8/2002
460. Αποταμιεύοντας χρόνο για διακοπές ανάλογα με τις ανάγκες σας, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 18/8/2002
461. 153 δις...χωρίς πρόγραμμα, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 18/8/2002
462. ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 18/8/2002
463. Καλές οι "τέντες" αλλά οι Ολυμπιακοί Αγώνες χρειάζονται υποδομές, ΕΞΠΡΕΣ, 24/8/2002
464. Αναζητείται επενδυτής για έκταση 106 στρεμμάτων στο Ολυμπιακό Χωριό, ΕΞΠΡΕΣ, 27/8/2002
465. Στο Περιστέρι το Αθλητικό Κέντρο Πυγμαχίας, ΕΞΠΡΕΣ, 27/8/2002
466. Δεν υπάρχει μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, ΕΞΠΡΕΣ, 27/8/2002
467. Δρομολογούνται μεγάλα έργα στον Πειραιά, ΕΞΠΡΕΣ, 28/8/2002
468. Λείπουν τα αναπτυξιακά κίνητρα, ΕΞΠΡΕΣ, 28/8/2002
469. Έλλειμμα ανταγωνιστικότητας, ΕΞΠΡΕΣ, 29/8/2002
470. Η τουριστική ανάπτυξη θέλει στρατηγική και μάνατζμεντ, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 1/9/2002
471. Επιχείρηση "κατάκτησης" των Αμερικανών τουριστών, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 1/9/2002
472. Το περιβάλλον επηρεάζει τη βιωσιμότητα των τουριστικών επιχειρήσεων, ΕΞΠΡΕΣ, 1/9/2002
473. Η Ελλάδα πρέπει να γίνει μία ακριβή μπουτίκ τουρισμού, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 1/9/2002
474. Δημιουργία υποδομών για τουριστική κατοικία, ΕΞΠΡΕΣ, 2/9/2002
475. Οι Έλληνες ξενοδόχοι εκλέγουν την ηγεσία τους, ΕΞΠΡΕΣ, 2/9/2002
476. Ενιαία εκπροσώπηση του τουρισμού, ΕΞΠΡΕΣ, 3/9/2002
477. "Κανείς δεν πιέζει την πολιτεία.", ΕΞΠΡΕΣ, 5/9/2002
478. Διαφωνίες ΞΕΕ για τα πνευματικά δικαιώματα, ΕΞΠΡΕΣ, 5/9/2002
479. Πακέτο ενεργειών για προβολή της Ελλάδας, ΕΞΠΡΕΣ, 5/9/2002
480. Η Ελλάδα διαθέτει φυσικά πλεονεκτήματα, ΕΞΠΡΕΣ, 6/9/2002
481. Να λαμβάνουν τον τουρισμό σοβαρά υπόψη, ΕΞΠΡΕΣ, 10/9/2002
482. Δεν υπάρχουν σαφείς κανόνες παιχνιδιού, ΕΞΠΡΕΣ, 11/9/2002
483. "Κυνήγι" εντοπισμού κατοικιών προς ενοικίαση το 2004, ΕΞΠΡΕΣ, 12/9/2002
484. Μείωση αφίξεων στο αεροδρόμιο, ΕΞΠΡΕΣ, 13/9/2002
485. Σε ενιαίο μέτωπο οι ιδιωτικοί φορείς, ΕΞΠΡΕΣ, 13/9/2002
486. Ακολουθείται λάθος μεθοδολογία για την προσέγγιση των τουριστών από ΗΠΑ, ΕΞΠΡΕΣ, 13/9/2002
487. Ο τουρισμός δεν προχωρεί με... αυτόματο πιλότο, ΕΞΠΡΕΣ, 14/9/2002
488. Ξεκινά η κατασκευή του Χωριού Τύπου, ΕΞΠΡΕΣ, 17/9/2002
489. Πρέπει να εξαντλήσουμε όλες τις ευκαιρίες, ΕΞΠΡΕΣ, 17/9/2002
490. Επέκταση ωραρίου σε τουριστικές περιοχές, ΕΞΠΡΕΣ, 18/9/2002
491. Ευρωκινεζική Συμφωνία για τον τουρισμό, ΕΞΠΡΕΣ, 18/9/2002
492. Δεν υπάρχει μακροχρόνιος προγραμματισμός, ΕΞΠΡΕΣ, 18/9/2002
493. Μεσόγεια: "κόκκινο" στις χρήσεις γης, ΑΚΙΝΗΤΑ, 19/9/2002
494. Υπάρχει κρίση ταυτότητας του τουρισμού μας, ΕΞΠΡΕΣ, 19/9/2002
495. "Χάνουμε" λόγω ύφεσης τους Βρετανούς τουρίστες, ΕΞΠΡΕΣ, 20/9/2002
496. Βρετανικό ενδιαφέρον για συνεδριακό τουρισμό, ΕΞΠΡΕΣ, 20/9/2002



497. Εκτιμήσεις για 10% μείωση της τουριστικής κίνησης, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 20/9/2002
498. Η Ολυμπιάδα αλλάζει ριζικά τον οδικό χάρτη της Αττικής, ΕΞΠΡΕΣ, 24/9/2002
499. Πέντε νέα γκαράζ στην Αθήνα δημοπρατούνται τον Οκτώβριο, ΕΞΠΡΕΣ, 24/9/2002
500. Η πολιτεία δεν έχει ξεκάθαρους στόχους, ΕΞΠΡΕΣ, 24/9/2002
501. ΙΑΤΑ :Αισιοδοξία για τη διεθνή αεροπορική κίνηση, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 26/9/2002
502. Ο κυπριακός τουρισμός κατακτά την Ελλάδα, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 26/9/2002
503. Στόχος η προσέλκυση Αμερικανών, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 26/9/2002
504. Αξιολόγηση προγραμμάτων ΜΜΕ τουρισμού, ΕΞΠΡΕΣ, 27/9/2002
505. Έμφαση στην ανάπτυξη οικοτουρισμού και άλλων εναλλακτικών μορφών, ΕΞΠΡΕΣ, 29/9/2002
506. Αστικό πάρκο απέκτησε η Δυτική Είσοδος της Αθήνας, ΕΞΠΡΕΣ, 1/10/2002
507. ΕΞΠΡΕΣ ΕΡΕΥΝΑ-ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΕΞΠΡΕΣ, 1/10/2002
508. Πρόσθετο κόστος 2,2 εκατ. Ευρώ για το τράμ, ΕΞΠΡΕΣ, 1/10/2002
509. Με αυτοχρηματοδότηση οι επεκτάσεις του Μετρό, ΕΞΠΡΕΣ, 2/10/2002
510. Χορός υπερβάσεων στα ολυμπιακά έργα του Ελληνικού, ΕΞΠΡΕΣ, 2/10/2002
511. Ανάπτυξη Κέντρων Τουρισμού Υγείας, ΕΞΠΡΕΣ, 2/10/2002
512. Βιάζεται να μιλήσει για επιτυχίες ο ΕΟΤ, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 3/10/2002
513. Αυξημένες οι τουριστικές εισπράξεις το 7μηνο, ΕΞΠΡΕΣ, 3/10/2002
514. Δημιουργία φορέα για τουριστική προβολή της πρωτεύουσας, ΕΞΠΡΕΣ, 4/10/2002
515. Δημιουργία για τουριστική προβολή της πρωτεύουσας, ΕΞΠΡΕΣ, 4/10/2002
516. Εισήγηση για δημιουργία του αμαξοστασίου του τράμ στον πρώην α/λ Ελληνικού, ΕΞΠΡΕΣ, 5/10/2002
517. Υπογειοποίηση του προαστιακού στο τμήμα Ρουφ-Τρείς Γέφυρες, ΕΞΠΡΕΣ, 5/10/2002
518. Υπερπολυτελή τα ολυμπιακά κρουαζιερόπλοια, ΕΞΠΡΕΣ, 5/10/2002
519. Οι αρχαιολόγοι άλλαξαν ... τη ρότα του τράμ, ΕΞΠΡΕΣ, 5/10/2002
520. "Στην Ολυμπιάδα χρειάζεται η συστράτευση όλων μας", ΕΞΠΡΕΣ, 5/10/2002
521. Με 7,33 εκατ. ευρώ η προβολή της Ελλάδας σε έντεκα αγορές, ΕΞΠΡΕΣ, 5/10/2002
522. Απρόσκοπτες και... πολιτισμένες οι ολυμπιακές μετακινήσεις, ΕΞΠΡΕΣ, 6/10/2002
523. Δέκα αιολικά πάρκα 109 MW θα δημιουργηθούν στην Αττική, ΕΞΠΡΕΣ, 8/10/2002
524. Οι τουριστικοί επιχειρηματίες αμφισβητούν τις στατιστικές, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 9/10/2002
525. Αλλάζουν οι τουριστικές συνήθειες και...αρχίζει "αγριος πόλεμος", ΕΞΠΡΕΣ, 9/10/2002
526. Παγώνουν τα έργα στο δημοσιογραφικό χωριό στο Μαρούσι, ΕΞΠΡΕΣ, 9/10/2002
527. Φορολογικός συντελεστής 10% για τα ολυμπιακά μισθώματα, ΕΞΠΡΕΣ, 10/10/2002
528. Η εταιρεία Ολυμπιακά Ακίνητα θα διασφαλίσει πόρους 733 εκ. ευρώ, ΕΞΠΡΕΣ, 10/10/2002
529. Προχωρεί κανονικά το έργο του Δημοσιογραφικού χωριού, ΕΞΠΡΕΣ, 10/10/2002

530. Η τοπική Αυτοδιοίκηση πρέπει να συμμετάσχει στην ανάπτυξη του τουρισμού, ΕΞΠΡΕΣ, 11/10/2002
531. Αναβιώνει ο "Ελληνικός Μήνας" στους γερμανικούς σιδηροδρόμους, ΕΞΠΡΕΣ, 11/10/2002
532. Έντονο ενδιαφέρον για μίσθωση Ολυμπιακών κατοικιών, ΕΞΠΡΕΣ, 11/10/2002
533. Διακρίσεις για ελληνικές παραλίες, ΕΞΠΡΕΣ, 11/10/2002
534. Διατηρητέο φυσικό μνημείο η λίμνη της Βουλιαγμένης, ΕΞΠΡΕΣ, 12/10/2002
535. Αναζητούνται 4.280 μεταφραστές για την Ολυμπιάδα, ΕΞΠΡΕΣ, 13/10/2002
536. Αθήνα-Βαρκελώνη : Ασύμβατες πορείες, ΕΞΠΡΕΣ, 13/10/2002
537. "Βουτιά" της επιβατικής κίνησης τον Αύγουστο για τις εταιρίες της Ευρώπης, ΕΞΠΡΕΣ, 13/10/2002
538. Αναζητείται ο τρόπος υλοποίησης της τουριστικής προβολής της Αττικής, ΕΞΠΡΕΣ, 15/10/2002
539. Προβληματικές, με τάσεις ανάκαμψης, οι διανυκτερεύσεις, ΕΞΠΡΕΣ, 16/10/2002
540. Ενθαρρυντικά τα στοιχεία για τα επαγγελματικά ταξίδια , ΕΞΠΡΕΣ, 16/10/2002
541. Δημιουργία χώρων πρασίνου με αναδόχους τις επιχειρήσεις, ΕΞΠΡΕΣ, 16/10/2002
542. Κλιμάκιο ΕΟΤ στην Πάτρα "για συνεδριακό τουρισμό", ΕΞΠΡΕΣ, 16/10/2002
543. "Ευρωπαϊκή" η Ολυμπιάδα του 2004, συμφώνησε και ο Γάλλος πρόεδρος Σιράκ, ΕΞΠΡΕΣ, 16/10/2002
544. Αυξημένες οι αφίξεις από την π.Σοβιετική Ένωση, ΕΞΠΡΕΣ, 16/10/2002
545. Τουριστική προβολή: Ναι, αλλά πως ;, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 18/10/2002
546. Μία βόμβα στα θεμέλια του τουρισμού, ΕΞΠΡΕΣ, 18/10/2002
547. Ελληνοτουρκική τουριστική συνεργασία, ΕΞΠΡΕΣ, 19/10/2002
548. Προβλήματα σε 4 ολυμπιακά έργα, ΕΞΠΡΕΣ, 20/10/2002
549. Το συνολικό πρόγραμμα θέσεων πάρκινγκ στην Αττική, ΕΞΠΡΕΣ, 20/10/2002
550. Σημαντικό αντικίνητρο για τους Ρώσους τουρίστες η βίζα, ΕΞΠΡΕΣ, 23/10/2002
551. Αλώβητος ο "πολυτελής τουρισμός", ΕΞΠΡΕΣ, 23/10/2002
552. Παράπονα των Ευρωπαίων ταξιδιωτικών πρακτόρων κατά της ΙΑΤΑ, ΕΞΠΡΕΣ, 23/10/2002
553. Σύμβαση για την κατασκευή ενυδρίου - "θαλασσόκοσμου", ΕΞΠΡΕΣ, 23/10/2002
554. ΠΡΟΤΟΥΡ : Συμμετοχή σε 24 διθνείς εκθέσεις, ΕΞΠΡΕΣ, 25/10/2002
555. "Εκπλήξεις" στο ΞΕΕ, ΕΞΠΡΕΣ, 30/10/2002
556. Ανέκαμψε η Ισπανία, "καλπάζει" η Τουρκία, ΕΞΠΡΕΣ, 30/10/2002
557. Καταγγέλλουν τροχοπέδη στον "αγροτουρισμό", ΕΞΠΡΕΣ, 31/10/2002
558. Στη Μεσόγειο το ασιατικό "καφέ νέφος", ΕΞΠΡΕΣ, 31/10/2002
559. Το 2004 είναι οι αγώνες των χαμένων ευκαιριών για το περιβάλλον, ΕΞΠΡΕΣ, 31/10/2002
560. Η απελευθέρωση της ακτοπλοΐας μοχλός ανάπτυξης για τον τουρισμό, ΕΞΠΡΕΣ, 31/10/2002
561. Λεύκωμα του ΕΟΤ στα κινέζικα, ΕΞΠΡΕΣ, 31/10/2002
562. Με εκπλήξεις ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση αρχαιρεσιών στο Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο, ΕΞΠΡΕΣ, 31/10/2002
563. Αντιδρούν οι τουριστικοί φορείς για το Ελληνικό, ΕΞΠΡΕΣ, 31/10/2002
564. Το διατροφικό πρόγραμμα των Αγώνων θα υλοποιηθεί από 40 αναδόχους , ΕΞΠΡΕΣ, 31/10/2002

565. Τι αλλάζει με το νέο πλαίσιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Αττικής, ΕΞΠΡΕΣ, 31/10/2002
566. Ολυμπιάδα και οικοδομική δραστηριότητα απογειώνουν τη ζήτηση, ΕΞΠΡΕΣ, 31/10/2002
567. Μέτρα αντιμετώπισης της τουριστικής κρίσης, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 1/11/2002
568. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ [αφιέρωμα ], ΕΞΠΡΕΣ, 1/11/2002
569. Οριακή η κάμψη στον τουρισμό το 2002, ΕΞΠΡΕΣ, 1/11/2002
570. Μειώθηκαν 10% οι αφίξεις τουριστών στο εννεάμηνο εφέτος, ΕΞΠΡΕΣ, 1/11/2002
571. Εντυπωσιακά παρουσίαν σύγχρονων προϊόντων στη 18η "philoxenia", Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 4/11/2002
572. Αύξηση βλέπει ο υπουργός - Μείωση οι επιχειρήσεις, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 4/11/2002
573. Σε δεινή θέση οι τουριστικές επιχειρήσεις, ΕΞΠΡΕΣ, 5/11/2002
574. Ιαπωνικό ενδιαφέρον για συνεργασία στον τουρισμό, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 5/11/2002
575. Στην κινεζική γλώσσα-Η Ελλάδα του πριν και του σήμερα σε ένα λεύκωμα, ΕΞΠΡΕΣ, 5/11/2002
576. ΠΟΞ:Μειωμένες 10% οι διανυκτερεύσεις, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 5/11/2002
577. Πενιχρά τα οφέλη του ελληνικού τουρισμού από την Ολυμπιάδα του 2004, ΕΞΠΡΕΣ, 7/11/2002
578. Ο ευρωπαϊκός τουρισμός αδυνατεί να διατηρήσει τα μεγέθη του , ΕΞΠΡΕΣ, 7/11/2002
579. Ξενοδοχοί:Χάνεται η ευκαιρία του 2004 Μείωση ,Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 7/11/2002
580. Επίσημη παραδοχή των προβλημάτων του τουρισμού, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 7/11/2002
581. Καθυστερεί ο εκσυγχρονισμός των δωματίων με πιστώσεις από τα προγράμματα του Γ ΚΠΣ, ΕΞΠΡΕΣ, 8/11/2002
582. ΣΕΤΕ: Ένταξη των τουριστικών επιχειρήσεων στο Πρόγραμμα Επιδότησης Εργασίας, ΕΞΠΡΕΣ, 12/11/2002
583. Πρωτοβουλίες για ίδρυση "Τουριστικού Επιμελητηρίου", ΕΞΠΡΕΣ, 12/11/2002
584. Χαράσσεται η τουριστική πολιτική για το 2003, ΕΞΠΡΕΣ, 13/11/2002
585. Φως στο βάθος του... διεθνούς τούνελ, ΕΞΠΡΕΣ, 13/11/2002
586. Η ελληνική οικονομία θα κινείται θετικά έως και το 2004, ΕΞΠΡΕΣ, 14/11/2002
587. Συνεχίζονται τα έργα για την ανέγερση του Μουσείου Ακροπόλεως, ΕΞΠΡΕΣ, 14/11/2002
588. Η Ελλάδα έχει μείωση αφίξεων 2,5% όταν οι ανταγωνιστές έχουν αύξηση έως και 10%, ΕΞΠΡΕΣ, 14/11/2002
589. Ελληνοϊαπωνική τουριστική προσέγγιση, ΕΞΠΡΕΣ, 15/11/2002
590. Ιαπωνικό ενδιαφέρον για συνεργασία στον τουρισμό, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 15/11/2002
591. ΗΑΤΤΑ : Μόνο με μελέτη η "κατάκτηση" της Κίνας, ΕΞΠΡΕΣ, 19/11/2002
592. Ανάγκη να βελτιωθούν οι τουριστικές υποδομές, ΕΞΠΡΕΣ, 20/11/2002
593. Υποτονικές και αλλοπρόσαλλες δράσεις σε έναν λίαν ανταγωνιστικό χώρο, ΕΞΠΡΕΣ, 20/11/2002
594. ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ-Ερευνητική μονάδα για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, ΕΞΠΡΕΣ, 20/11/2002
595. Δεν έρχονται οι ΑΗΕΡΑ, ΕΞΠΡΕΣ, 21/11/2002
596. Το NBC προετοιμάζεται για την τουριστική προβολή της Ελλάδας, ΕΞΠΡΕΣ, 21/11/2002
597. Κονδύλι για ανάπτυξη προσκυνηματικού τουρισμού, ΕΞΠΡΕΣ, 21/11/2002

- 598. Αισιοδοξία για τα ολυμπιακά έργα, ΕΞΠΡΕΣ, 21/11/2002
- 599. Τουριστικός οδηγός για τα ΑΜΕΑ, ΕΞΠΡΕΣ, 21/11/2002
- 600. Συναντήσεις του Δ. Γεωργακόπουλου με τουριστικούς επενδυτές, ΕΞΠΡΕΣ, 27/11/2002
- 601. Συνέδριο της Διεθνούς Ομοσπονδίας Γραφείων Τουρισμού (WATA), ΕΞΠΡΕΣ, 29/11/2002
- 602. Ορατό σχίσμα... στους κόλπους της ΕΞΑ, ΕΞΠΡΕΣ, 29/11/2002
- 603. Ανακηρύχθηκαν οι φορείς διαχείρισης των "ολυμπιακών μισθωμάτων", ΕΞΠΡΕΣ, 30/11/2002
- 604. Διαφοροποιείται ο ΣΕΤΕ από το τουριστικό ν/σ, ΕΞΠΡΕΣ, 3/12/2002
- 605. Κίνητρα για μεγαλύτερη τουριστική περίοδο, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 5/12/2002
- 606. Θεσμικός διαχειριστής στα ΕΤΑ, ΕΞΠΡΕΣ, 5/12/2002